

Uitgave
in de Nederlandse taal

Mededelingen en bekendmakingen

<u>Nummer</u>	Inhoud	Bladzijde
	I <i>Mededelingen</i>	
	.....	
	II <i>Vorbereidende besluiten</i>	
	Economisch en Sociaal Comité	
	Zitting van april 1988	
88/C 175/01	Advies over de totstandbrenging van een Europese financiële ruimte	1
88/C 175/02	Advies inzake het voorstel voor een beschikking van de Raad betreffende het stelsel van eigen middelen van de Gemeenschappen (EEG/EURATOM/EGKS)	6
88/C 175/03	Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot wijziging van richtlijn 78/1015/EEG inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der lid-staten betreffende het toegestane geluidsniveau en de uitlaatrichting van motorrijwielen	8
88/C 175/04	Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot wijziging van richtlijn 65/269/EEG betreffende de eenmaking van bepaalde regels met betrekking tot de machtigingen voor het goederenvervoer over de weg tussen de lid-staten ⁽¹⁾	9
88/C 175/05	Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad houdende achtste wijziging van richtlijn 76/769/EEG betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lid-staten inzake de beperking van het op de markt brengen en van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten	10
88/C 175/06	Advies over het voorstel voor een beschikking van de Raad tot wijziging van beschikking 84/133/EEG tot invoering van een communautair systeem voor snelle uitwisseling van gegevens over gevaren bij het gebruik van verbruiks- en gebruiksartikelen	11
88/C 175/07	Advies inzake de algemene veiligheidseisen t.a.v. produkten	12

<u>Nummer</u>	Inhoud (<i>vervolg</i>)	Bladzijde
88/C 175/08	Advies over het twaalfde Jaarverslag van het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling	17
88/C 175/09	Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers op het werk	22
88/C 175/10	Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor arbeidsplaatsen (eerste specifieke richtlijn in de zin van artikel 13 van richtlijn COM(88) 73 def.) . . .	28
88/C 175/11	Vervolg Advies inzake het ontwerp van een verordening van de Commissie betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op bepaalde franchise-overeenkomsten	30
88/C 175/12	Advies over de voorstellen van de Commissie voor de vaststelling van de landbouwprizen en bepaalde begeleidende maatregelen, 1988/1989	33
88/C 175/13	Advies over de mededeling van de Commissie getiteld: „Naar een gemeenschappelijke concurrerende telecommunicatiemarkt in 1992 — Tenuitvoerlegging van het Groenboek over de ontwikkeling van de gemeenschappelijke markt voor telecommunicatiediensten en -apparatuur — Stand van het overleg en door de Commissie ingediende voorstellen”	36
88/C 175/14	Advies over de betrekkingen tussen de Europese Gemeenschap en de Europese staatshandelslanden	39
88/C 175/15	Advies over de mededeling van de Commissie aan de Raad betreffende een nieuwe aanzet voor de culturele actie in de Europese Gemeenschap	40
88/C 175/16	Initiatiefadvies over het bergstrekenbeleid	47
88/C 175/17	Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende de taken van de Structuurfondsen, hun doeltreffendheid alsmede de coordinatie van hun bijstandsverlening onderling en met die van de Europese Investeringsbank en de overige bestaande financieringsinstrumenten	56

II

*(Vorbereidende besluiten)***ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ****Advies over de totstandbrenging van een Europese financiële ruimte**

(88/C 175/01)

De Commissie heeft op 22 december 1987 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over de totstandbrenging van een Europese financiële ruimte.

De Afdeling voor economische, financiële en monetaire vraagstukken, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden van het Comité was belast, heeft haar advies op 12 april 1988 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Delhomenie.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 27 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met vrijwel algemene stemmen (één onthouding) is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Het stemt het Comité tot grote voldoening dat de Commissie haar mededeling van 24 november 1987, getiteld „Totstandbrenging van een Europese financiële ruimte”, voor advies aan hem heeft voorgelegd. Het Comité is hierover vooral verheugd omdat een Europese financiële ruimte één van de essentiële voorwaarden is voor de totstandbrenging van de grote binnenmarkt.

1.2. De vrijmaking van het kapitaalverkeer, waarvan het principe in het Verdrag van Rome verankerd ligt (art. 67 e.v.), maar ten aanzien waarvan uitvoeringsbesluiten aanvankelijk nog zijn uitgebleven, heeft al tot diverse richtlijnen aanleiding gegeven. De jongste richtlijn (86/566/EEG) dateert van 17 november 1986 en strekt tot wijziging van de richtlijn van 11 mei 1960, waarbij de lid-staten zich ertoe hebben verbonden, de bij de inwerkingtreding van de richtlijn vereiste machtigingsprocedures niet te bemoeilijken, de machtigings- en controleformaliteiten met betrekking tot het sluiten en uitvoeren van transacties en transfers zoveel mogelijk te vereenvoudigen, en over dit laatste in voorkomend geval met elkaar overleg te plegen.

1.3. Thans stelt de Commissie twee nieuwe richtlijnen en een verordening voor.

1.3.1. In het eerste richtlijnvoorstel, dat gebaseerd is op artikel 67 van het Verdrag, wordt bepaald dat de lid-staten alle nog bestaande beperkingen betreffende het kapitaalverkeer moeten opheffen; tevens wordt hierin aangegeven aan welke voorwaarden voldaan moet

zijn voordat de lid-staten tot invoering van een monetaire reglementering mogen overgaan, welke vrijwaringsmaatregelen bij monetaire onrust mogen worden genomen en welke termijnen voor de inwerkingtreding van deze richtlijn zullen gelden.

1.3.2. Voor de Commissie is liberalisatie van de kapitaalmarkten een noodzakelijke, maar nog niet voldoende voorwaarde voor de totstandbrenging van de binnenmarkt. Volgens haar moeten hiertoe ook regels voor toezicht worden ingevoerd ten einde eventuele risico's en onevenwichtigheden te voorkomen, en moeten de belastingen worden geharmoniseerd, alhoewel dit niet per se van tevoren al moet gebeuren. Voorts heeft een en ander volgens de Commissie tot gevolg dat de valutadiscipline gehandhaafd of zelfs opgevoerd moet worden, hetgeen betekent dat alle valuta's aan het EMS zouden moeten deelnemen. Tevens veronderstelt dit dat op het stuk van het monetair beleid intensiever wordt samengewerkt en dat naar een convergerende economische politiek van de lid-staten wordt toegewerkt. Tot slot wijst de Commissie erop dat daadwerkelijke vrijheid van dienstverlening in zowel het bank- als het verzekeringswezen beslist geboden is.

1.3.3. Het tweede richtlijnvoorstel betreft een wijziging op richtlijn 72/156/EEG voor het «reguleren van de internationale kapitaalbewegingen en het neutraliseren van de ongewenste effecten daarvan op de interne liquiditeit».

1.3.4. Luidens dit voorstel wordt de mogelijkheid geboden om in overleg met de andere lid-staten in het geval van ernstige monetaire druk van buitenaf

maatregelen te nemen tot beperking van het vrije kapitaalverkeer. De Commissie motiveert deze wijziging met het argument dat de situatie sedert 1972 is veranderd: indertijd was er namelijk sprake van omvangrijke kapitaalvoer in de EG, terwijl de huidige situatie door een vrij kapitaalverkeer gekenmerkt wordt.

1.3.5. Met het voorstel voor een verordening wordt beoogd, één mechanisme in te voeren ter ondersteuning van de betalingsbalansen van de lid-staten op middellange termijn. De Commissie streeft hiermee een driedelig doel na:

- invoering van één enkel instrument voor financiële steunverlening door combinatie van de mechanismen voor financiële bijstand op middellange termijn en de communautaire leningen,
- invoering van de mogelijkheid om tijdelijk steun te verlenen aan landen met een onevenwichtige betalingsbalans,
- totstandbrenging van een instrument ter begeleiding van de vrijmaking van het kapitaalverkeer door de lid-staten.

1.4. Volledigheidshalve zij opgemerkt dat de Commissie graag zou zien dat deze drie voorstellen als pakket worden behandeld. De Commissie heeft zich tot doel gesteld, de vrijmaking van het kapitaalverkeer per 1 januari 1989 af te ronden; wel zal voor een aantal lid-staten een overgangperiode gelden.

1.5. De studiegroep van de Afdeling voor economische, financiële en monetaire vraagstukken heeft over diverse aspecten van onderhavige materie de adviezen ingewonnen van de voorzitter van het Comité van presidenten van de centrale banken en van vertegenwoordigers van de circulatiebanken van lid-staten waar de liberalisering het verst is gevorderd, namelijk de Duitse Bondsrepubliek, het Verenigd Koninkrijk en de landen van de Belgisch-Luxemburgse Economische Unie.

Uit hun bijdragen is gebleken dat zij achter het liberaliseringsstreven staan, hoewel kritische kanttekeningen zijn geplaatst bij de in te voeren regels voor toezicht en de vrijwaringsclausules. Wat de voorstellen van de Commissie betreft, hebben zij hun instemming betuigd met de noodzaak om de economische politiek van de lid-staten sterker te laten convergeren, het Europees monetair systeem (EMS) te versterken en op grote schaal van de Ecu gebruik te maken. Ten aanzien van de oprichting van een Europese centrale bank, een doestelling op langere termijn, zijn de vertegenwoordigers van de centrale banken voornemens, de door diverse lid-staten voorgelegde plannen uitvoerig te bestuderen.

2. Algemene opmerkingen

2.1. Het Comité steunt het voornemen van de Commissie om de rechtsinstrumenten te creëren waarmee het kapitaalverkeer volledig kan worden vrijgemaakt. Vrij kapitaalverkeer is, naast het vrije verkeer van personen en goederen, immers een onontbeerlijk compo-

nent van de tot stand te brengen binnenmarkt en noodzakelijk om het concurrentievermogen van de Europese economie op te voeren.

In verband met de korte termijnen die zijn gesteld en de door de Commissie zelfs geplaatste vraagtekens is enige voorzichtigheid zeker op haar plaats, maar dit mag geen beletsel zijn voor de vrijmaking van het kapitaalverkeer.

2.2. De Commissie wil met haar drie voorstellen naar een volledige vrijmaking, zonder voorwaarden vooraf, van het kapitaalverkeer toewerken. Het Comité, dat het hiermee zoals gezegd eens is, meent echter dat het liberalisatieproces vergezeld moet gaan van maatregelen om de reglementering t.a.v. financiële dienstverlening en effectenmarkten, de voorschriften betreffende solvabiliteit en stabiliteit van financiële instellingen, alsook de belastingstelsels te harmoniseren. Tevens is het van mening dat liberalisatie niet mogelijk is zonder de wisselkoersen te stabiliseren. Er is in die zin, getuige de te Bazel en Nyborg genomen besluiten, reeds enige vooruitgang geboekt.

2.2.1. Vrijmaking van het kapitaalverkeer veronderstelt echter dat nog een stap verder wordt gezet. Instabiele wisselkoersen vormen namelijk een aanzienlijk risico voor de volkshuishoudingen van de diverse lid-staten — er moeten dan immers ingrijpende aanpassingen worden doorgevoerd — en voor de met name kleine en middelgrote bedrijven, die i.v.m. de onzekerheid omtrent de kosten en het concurrentierisico van nationale alsook van internationale investeringen zullen afzien.

2.2.2. Het voeren van een gecoördineerd beleid op Gemeenschapsniveau wordt dus steeds moeilijker omdat valuta's met een zwevende wisselkoers en valuta's die door een vaste pariteit met elkaar verbonden zijn, naast elkaar bestaan. Het EMS is gebaseerd op parallelisme: stabiele wisselkoersen (inflatietempo, betalingsbalans, begroting en produktiviteit) en een convergerende economische en monetaire politiek moeten hand in hand gaan en elkaar versterken.

2.2.3. Perfectionering en versterking van het EMS zijn dus geboden. Het is immers een volkomen natuurlijke zaak dat landen met een vergelijkbare ontwikkeling zich aan dezelfde wisselkoersdiscipline houden. Volgens het Comité dient de vrijmaking van het kapitaalverkeer gepaard te gaan met de daadwerkelijke deelneming van de valuta's van de twaalf EG-landen aan het EMS, waarbij de voorgeschreven fluctuatiemarge in acht moet worden genomen. Uiteraard kan pas na afloop van de in artikel 6 van het eerste richtlijnvoorstel voor bepaalde lid-staten genoemde overgangperiode (1990 voor Ierland en Spanje en 1992 voor Griekenland en Portugal) worden beoordeeld of vrijmaking van het ka-

pitaalverkeer met gelijktijdige deelneming van alle valuta's aan het EMS haalbaar is.

Voorts dienen er, zoals in artikel 3 van dit richtlijnvoorstel staat aangegeven, procedures te komen om eventueel noodzakelijke aanpassingsmaatregelen te kunnen nemen.

2.2.4. Vrijmaking van het kapitaalverkeer vereist tevens dat zo spoedig mogelijk, dank zij grotere coördinatie, meer samenhang in de economische politiek van de lid-staten wordt gebracht. Volledige autonomie op het stuk van de economische politiek zou volkomen haaks staan op de nagestreefde uniforme wisselkoersdiscipline. Ook zou dan kunnen worden voorkomen dat één land, omdat het het «meest verantwoord» geachte beleid zou voeren, als het ware de economische en monetaire beleidsdoelinden voor de 12 lid-staten zou moeten bepalen. De na het akkoord van Nyborg in onderling overleg genomen rentemaatregelen vormen een eerste stap op weg naar deze noodzakelijke coördinatie.

2.2.5. Voorts is het zaak dat de rol van de Ecu wordt versterkt. Europa heeft behoefte aan een referentie-instrument, een reservevaluta, een gemeenschappelijk betaalmiddel. Voordat hiervan echter sprake kan zijn, dient de rol van de Ecu op de volgende twee gebieden te worden versterkt:

- de Ecu moet uitgroeien tot een facturerings- en handelsvaluta die de stabiliteit in het internationale handelsverkeer moet bevorderen,
- de Ecu kan waarschijnlijk beter dan andere valuta's als interventievaluta op de externe valutamarkten fungeren, zonder daarbij de spanningen binnen het EMS op te voeren.

2.2.6. Tot slot rijst dan de vraag of er een Europese instelling moet komen om dit beleid in zijn totaliteit ten uitvoer te leggen. De rol van deze instelling, haar banden met Europese en nationale autoriteiten en met de centrale banken van de lid-staten zouden nader moeten worden uitgewerkt. Dit en vele andere factoren maken echter dat de oprichting van een Europese centrale bank iets voor de langere termijn is. Toch moeten op kortere termijn wellicht maatregelen in deze zin worden overwogen, o.m. herziening van de wijze waarop Ecu's worden gecreëerd en de oprichting van een Europees Monetair Fonds.

2.3. Het Comité is overigens ook geraadpleegd over het voorstel voor een tweede bankrichtlijn inzake coördinatie en het vrij verrichten van diensten, welke richtlijn nauw samenhangt met de voorstellen die in onderhavig advies worden behandeld. Het Comité beschouwt bovengenoemde tweede richtlijn ook als een belangrijke etappe op weg naar een Europese financiële ruimte.

3. Bijzondere opmerkingen

Hoewel het Comité in grote lijnen instemt met de Commissievoorstellen, wenst het, overigens net als de

Commissie, een aantal aspecten nader te bestuderen en enkele suggesties te formuleren.

3.1. Coördinatie met andere instellingen

Het zou raadzaam zijn, bij het richtlijnvoorstel een volledige nomenclatuur van de geliberaliseerde kapitaaltransacties te voegen. Hierdoor kan iedere categorie nauwkeurig worden afgebakend en kunnen de voorgestelde overgangsregelingen en vrijwaringsmaatregelen op hun juiste waarde worden beoordeeld. Tevens kan zo de noodzakelijke coördinatie tot stand komen met andere instellingen, hoofdzakelijk de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO), waar ook over deze inventaris wordt gediscussieerd.

3.2. Toezicht

3.2.1. Een algemene analyse van deze mededeling wijst uit dat de Commissie ook oog heeft voor de noodzaak om de vrijmaking van het kapitaalverkeer vergezeld te doen gaan van maatregelen voor toezicht, hoewel de zo mogelijk gelijktijdig te verwezenlijken coördinatie van de regelgeving op dit gebied vooral de tweede richtlijn tot coördinatie van de bepalingen voor toezicht in de kredietsector geldt, en met name de lijst van bankactiviteiten waarvoor in de toekomst vrijheid voor het verlenen van transnationale financiële diensten door kredietinstellingen moet gelden.

3.3. Belastingen

3.3.1. Tijdens dit liberalisatieproces — een absoluut noodzakelijke voorwaarde voor de totstandbrenging van de binnenmarkt — moet worden voorkomen dat voor bepaalde financiële activiteiten naar landen met een soepelere belastingwetgeving of naar bepaalde „belastingparadijzen” buiten de Gemeenschap wordt uitgeweken.

3.3.2. De Commissie heeft zich rekenschap van deze problematiek gegeven. Wanneer spaarmiddelen in de Gemeenschap naar derde landen wegvloeien, heeft dat bovendien negatieve gevolgen voor de kosten van de beleidsfinanciering van de Gemeenschap, aangezien zij in dat geval op externe markten tegen hoge tarieven zou moeten lenen.

3.3.3. De Commissie heeft twee oplossingen achter de hand om deze verlegging van kapitaalstromen binnen de Gemeenschap tegen te gaan. De eerste mogelijkheid is dat inkomens uit financiële beleggingen bij de bron worden belast tegen een in alle lid-staten uniform, forfaitair tarief. Bij de tweede mogelijkheid, die een grotere dwang inhoudt, zijn de kredietinstellingen verplicht hun belastingautoriteiten gegevens te verstrekken over de rente-inkomsten van EG-onderdanen; dit veronderstelt dat het bankgeheim in de diverse lid-staten wordt opgeheven.

3.3.4. Volgens het Comité mag de belastingharmonisatie niet uitgroeien tot een lappendeken, maar moet, ook voor inkomsten uit besparingen, een globale aanpak worden gevolgd. Daarbij moet terdege rekening

worden gehouden met de economische, budgettaire en sociale factoren die aan de belastingwetgeving en de herverdelingsfunctie ervan ten grondslag liggen.

3.3.5. In afwachting van de volledige harmonisatie van de belastingstelsels is de invoering van een algemene heffing bij de bron tegen een uniform tarief op alle inkomsten uit financiële beleggingen van zowel ingezetenen als niet-ingezetenen volgens het Comité op het eerste gezicht de beste oplossing om aan bepaalde bezwaren van de kant van het land met een striktere belastingwetgeving op dit gebied tegen de vrijmaking van het kapitaalverkeer tegemoet te komen.

3.3.6. De Commissie verdient tot slot steun in haar opvatting dat een einde moet komen aan discriminerende bepalingen in de belastingstelsels op grond waarvan particulieren worden aangespoord om in nationale effecten te beleggen, of waarbij beperkende voorwaarden aan de beleggingsactiviteiten van bepaalde pensioenfondsen worden verbonden. Dezelfde opmerking is van toepassing op de in enkele lid-staten geldende belastingfaciliteiten en discriminerende bepalingen t.a.v. de diverse soorten beleggingsfondsen. Wel wil het Comité de Commissie erop wijzen dat deze bepalingen doorgaans ten goede komen aan personen met een laag of modaal inkomen, zodat samen met de betrokken lid-staten overlegd moet worden over maatregelen die de liberalisatie van het kapitaalverkeer niet in de weg staan, maar de betrokken inkomensgroepen een behoorlijke beloning voor hun spaarzin garanderen.

3.3.7. Het is hoe dan ook zaak dat op het stuk van de belastingstelsels naar een zekere mate van convergentie wordt gestreefd met de landen van de Europese Vrijhandelsassociatie (EVA) en de OESO.

3.4. *Vrijwaringsclausules*

3.4.1. De Commissie stelt een vrijwaringsclausule voor op basis waarvan de lid-staten op korte termijn weer controle op het kortlopende kapitaalverkeer mogen invoeren indien kapitaalbewegingen een ernstig gevaar voor het monetaire en het wisselkoersbeleid van een lid-staat vormen. Wel moeten daarvoor communautaire procedures worden gevolgd, terwijl de duur van de maatregel nooit meer dan zes maanden mag bedragen.

3.4.2. Gebruikmaking van deze vrijwaringsclausule zou strikt beperkt moeten blijven tot situaties waarin aan speculatieve kapitaalbewegingen het hoofd moet worden geboden, terwijl de geldigheidsduur van de maatregel zo kort mogelijk dient te zijn.

3.4.3. Het Comité beseft heel goed dat er tussen de lid-staten tegenwoordig aanzienlijke verschillen zijn, die nauw samenhangen met structurele gegevens als de rol van de sociale partners, het opleidingsniveau van de

werknemers, de produktiviteit, de rol van de centrale banken, en zelfs het klimaat en de geografische ligging. Gelijktrekking van de situaties dient hoofdzakelijk te gebeuren in het kader van andere beleidsmaatregelen en andere reeds bestaande of door de Gemeenschapsinstanties in te voeren procedures.

3.5. *Bescherming van beleggers en consumenten*

3.5.1. Volledige vrijmaking van het kapitaalverkeer biedt het gros van de kleine beleggers in alle lid-staten voor het eerst de mogelijkheid om hun besparingen in andere lid-staten, met name in lid-staten met een sterkere valuta, te beleggen. Hoe aantrekkelijk deze vrijheid ook is, zij mag bij de kleine beleggers niet de mening doen postvatten dat nauwelijks risico aan deze beleggingen verbonden is en dat in alle landen dezelfde bepalingen m.b.t. de bescherming van beleggers gelden.

3.5.2. Door de vrijmaking van het kapitaalverkeer en de tot stand te brengen vrijheid van financiële dienstverlening zal het aanbod van financiële diensten zeker toenemen; zulks behoeft niet bezwaarlijk te zijn voor de gebruiker, aangezien deze overeenkomstig het internationale privaatrecht alleen maar gedaagd kan worden voor de rechter die bevoegd is op grond van zijn woonplaats, en aangezien die rechter alleen die wetsvoorschriften behoeft toe te passen die gelden in het land waarvan de betrokkene ingezetene is.

3.5.3. Bij de totstandbrenging van een Europese financiële ruimte mag men niet van deze regels afwijken, noch de draagwijdte ervan beperken. De bijzondere rechtsregels van iedere lid-staat moeten van kracht blijven en worden toegepast door de rechterlijke macht van elk van de lid-staten of door anderen in het kader van het Verdrag van Brussel betreffende de rechtsmacht, of op grond van het internationale privaatrecht dat de contractant bescherming kan bieden.

3.5.4. Voorts zou het wenselijk zijn dat de Commissie op termijn naar harmonisatie van de beschermingsvoorschriften toewerkt, waardoor het risico aanzienlijk zou verminderen en het er voor de gebruiker bij geschillen gemakkelijker op zou worden. In dat verband zou het zeer wenselijk zijn dat tripartiet overleg plaatsvindt met de dienstverleners en de consumentenvertegenwoordigers.

3.6. *Sociaal-economische gevolgen*

3.6.1. In de algemene opmerkingen is reeds gezegd dat vrijmaking van het kapitaalverkeer veronderstelt dat de economische politiek van de diverse lid-staten nauw wordt gecoördineerd, maar ook dat de economische met de monetaire politiek wordt gecoördineerd. Economische coördinatie en vrijmaking van het kapitaalverkeer moeten gericht zijn op arbeidsscheppende economische groei, door met name het doen van inves-

teringen door ondernemingen te vergemakkelijken, waarbij zoveel mogelijk voorkomen moet worden dat beleggingsinstrumenten van lokatie veranderen. Tevens vereist dit dat internationale politieke initiatieven, zowel op monetair als op fiscaal gebied, worden ontplooid.

3.6.2. Zal de werkgelegenheid positief worden beïnvloed door de voorgestelde maatregelen die tot vermindering van de financiële lasten kunnen leiden? Dit zal niet automatisch het geval zijn; de ervaring wijst uit dat dit afhankelijk is van de gedane keuzes: is er uitsluitend met financiële, of ook met sociaal-economische aspecten rekening gehouden? Het is dan ook zaak dat de sociale partners worden voorgelicht en dat met hen overleg wordt gepleegd zodat ook zij invloed kunnen uitoefenen op de te kiezen oplossingen.

3.6.3. Dank zij de liberalisering van het kapitaalverkeer moeten de sectoren die nog niet op voet van gelijkheid staan met de grote ondernemingen, gemakkelijker toegang kunnen krijgen tot kapitaal. Hierbij valt zeer in het bijzonder te denken aan kleine en middelgrote bedrijven, ook uit de industrie, ambachtelijke bedrijven en coöperatieve ondernemingen, waarvan de grote betekenis voor het scheppen van werkgelegenheid genoegzaam bekend is. In dat verband is het vooral van belang dat de betrokken bedrijven beter worden voorgelicht; hierbij kan worden gedacht aan de „Euro-loketten”, hoewel ook andere, op instigatie van de beroepsorganisaties tot stand te brengen mogelijkheden denkbaar zijn. Voorts zou het goed zijn, naar harmonisatie van de statuten van coöperatieve verenigingen en ondernemingen uit de non-profitsector te streven.

Gedaan te Brussel, 27 april 1988.

Over de economische steunverlening dient hoe dan ook onderhandeld te worden ten einde de situatie van de betrokken landen fundamenteel te verbeteren.

3.7. *Opmerkingen over de herziening van de Richtlijn van 1972 en over de ontwerp-verordening*

3.7.1. Ten aanzien van het voorstel tot wijziging van de Richtlijn van 1972 kan alleen maar worden ingestemd met de in de toelichting op het voorstel van de Commissie gemaakte opmerking dat „de lid-staten moeten beschikken over een reeks beschermende instrumenten ten einde (...) plotselinge korte kapitaalbewegingen (...) tegen te gaan”. De Commissie komt hiermee tegemoet aan enkele problemen die zijn gerezen naar aanleiding van de betrekkingen met derde landen, en dit verklaart ook waarom zij dit voorstel tot herziening op hetzelfde tijdstip als het richtlijnvoorstel inzake vrijmaking van het kapitaalverkeer heeft willen publiceren.

3.7.2. Ten aanzien van het voorstel voor een verordening tot instelling van een geïntegreerd steunmechanisme stelt het Comité vast dat het hier om een aanvulling op de vorige systemen gaat: het is namelijk de bedoeling dat voorzien wordt in behoeften die bij de vrijmaking van het kapitaalverkeer kunnen ontstaan.

3.7.2.1. Het feit dat slechts één land in het vorige systeem gebruik heeft gemaakt van een van de steunmechanismen, kan diverse vragen doen rijzen. Is het nodig om een nieuw mechanisme in te voeren als later blijkt dat er om dezelfde redenen nauwelijks gebruik van wordt gemaakt? In ieder geval dienen er garanties te komen t.a.v. de wijze waarop het besluit tot steunverlening tot stand komt. Met name over betalingsbalanssteun dient te worden onderhandeld ten einde fundamenteel verbetering te brengen in de situatie van de betrokken landen.

De Voorzitter

van het Economisch en Sociaal Comité

Alfons MARGOT

Advies inzake het voorstel voor een beschikking van de Raad betreffende het stelsel van eigen middelen van de Gemeenschappen (EEG/EURATOM/EGKS)

(88/C 175/02)

De Raad heeft op 25 maart 1988 besloten, overeenkomstig artikel 198 van het Verdrag van de Europese Economische Gemeenschap, het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over het bovengenoemde voorstel.

De Afdeling voor economische, financiële en monetaire vraagstukken, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 12 april 1988 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Pardon.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 27 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

1. Het Economisch en Sociaal Comité heeft een advies opgesteld over de „Financiering van de Gemeenschap”, dat in verband stond met de mededeling van de Commissie „Voor het succes van de Europese Akte” en met het verslag van de Commissie over de financiering van de begroting van de Gemeenschap.

Het Comité heeft daarin met nadruk gesteld dat „de Gemeenschap beslist over meer middelen dient te beschikken. Blijft een besluit daartoe uit, dan krijgt zij niet de budgettaire garanties die nodig zijn voor haar ontwikkeling; als gevolg hiervan zal de Gemeenschap geleidelijk doodbloeden.”

2. In de Zitting van 27 januari 1988 heeft het Comité een advies goedgekeurd over het voorstel voor een besluit van de Raad betreffende de eigen middelen.

In dit advies heeft het Comité benadrukt dat „de Gemeenschap des te dringender over de middelen moet kunnen beschikken om haar beleid ten uitvoer te leggen... Het is zaak dat de Gemeenschap over voldoende middelen de beschikking krijgt, maar ook dat de wijze van financiering zo billijk mogelijk is en dat daarbij terdege met de draagkracht van iedere lid-staat rekening wordt gehouden” (§ 2.1).

Het Comité stelde daarbij dat „het streven naar billijkheid en solidariteit kenmerkend is voor het nieuwe stelsel; de minder begunstigde lid-staten moeten worden geholpen door hun bijdrage te verminderen en door hen via de structuurfondsen in de vruchten van het EG-beleid te laten meedelen” (§ 2.5).

3. Het Comité was dan ook teleurgesteld over de mislukking van de Europese Raad in Kopenhagen, waar de behandeling van deze maatregelen op de agenda stond. Het was daarentegen verheugend dat de Europese Raad op 11, 12 en 13 februari 1988 in Brussel een compromis-oplossing heeft kunnen bereiken, met als resultaat het voorliggende voorstel voor een besluit.

4. Het bedrag van de aan de Gemeenschappen toegevoegen eigen middelen mag, wat de betalingskredieten betreft, de 1,2% van het totale bruto nationaal product (BNP) van de Gemeenschap niet overschrijden

(art. 3.1), terwijl de vastleggingskredieten die in de algemene begroting van de Gemeenschappen worden opgevoerd, niet meer mogen bedragen dan 1,3% van het totale BNP (art. 3.2).

4.1. Dit percentage is lager dan de oorspronkelijke 1,4% van het BNP, met welk cijfer het Comité in principe heeft ingestemd, weliswaar met de aantekening dat het te reserveren percentage „niet als te absoluut moet worden gezien” (advies van 19 november 1987, § 3.6).

4.2. Bovendien moet met de volgende twee factoren rekening worden gehouden:

- de begrotingscompensatie voor het Verenigd Koninkrijk mag geen beslag leggen op de eigen middelen die voor het communautaire beleid beschikbaar zijn: dit maakt ongeveer 0,03% van het BNP uit,
- het budget voor het Europees Ontwikkelingsfonds ten behoeve van de landen in Afrika, het Caribische gebied en de Stille Oceaan (ACS) is buiten de algemene EG-begroting gehouden, hetgeen ongeveer 0,08% van het BNP uitmaakt.

4.3. Ook al is de gevolgde methode vanuit begrotingstechnisch oogpunt niet geheel zonder bezwaren, zij heeft wel het voordeel dat de Commissie bij benadering de beschikking krijgt over de bedragen die zijzelf als onmisbaar beschouwt om te tekorten over de laatste jaren aan te zuiveren en het gemeenschappelijke beleid goed uit te voeren (zie doc. COM(87) 100 en COM(87) 101).

5. De samenstelling van de eigen middelen vertoont enige wijzigingen ten opzichte van de oorspronkelijke voorstellen (doc. COM(87) 100, COM(87) 101 en COM(87) 420).

5.1. Bron van eigen middelen blijven onveranderd de heffingen, premies, extra of compenserende bedragen en andere rechten in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (zie art. 2.1.a, van doc. COM(88) 137).

5.2. Bron van eigen middelen blijven onveranderd de rechten van het gemeenschappelijk douanetarief,

waarbij nu eveneens de douanerechten ingevolge het EGKS-Verdrag (art. 2.1.b, van doc. COM(88) 137) komen, overeenkomstig de eerdere voorstellen (doc. COM(87) 100, COM(87) 101 en COM(87) 420), waarover het Comité positief advies heeft uitgebracht op 19 november 1987 en 27 januari 1988.

5.3. De lid-staten mogen ook in de toekomst 10% van de bovengenoemde inkomsten behouden bij wijze van inningskosten, hetgeen afwijkt van de eerdere plannen (art. 2.3).

5.4. Het maximale percentage dat op de gemeenschappelijke BTW-grondslag van iedere lid-staat kan worden geheven, is vastgesteld op 1,4% (in plaats van 1% volgens de eerdere plannen), maar in verband met de verschillen in draagkracht tussen de lid-staten (waarop het Comité in eerdere adviezen steeds heeft gewezen) zal deze grondslag voor iedere lid-staat tot 55% van het BNP worden afgetopt. De landen waar de BTW-grondslag dit percentage overtreft, kunnen hun bijdrage naar evenredigheid verminderen.

5.5. Het verschil tussen het maximale bedrag aan eigen middelen, volgens de norm van 1,2% van het totale BNP over het jaar gerekend naar marktprijzen van de lid-staten, en de andere hierboven genoemde eigen middelen zal worden vastgesteld door middel van een percentage van het gezamenlijke BNP van alle lid-staten (art. 2.1.d), waarbij dit percentage voor het BNP van iedere lid-staat zal gelden (art. 2.4).

Verheugend is het feit, dat de Commissie in een considerans een richtlijn met nadere regels voor de vaststelling van het BNP aankondigt.

Gedaan te Brussel, 27 april 1988.

6. Het correctiemechanisme voor begrotingsonevenwichtigheden zal worden aangepast met het oog op de aftopping van de BTW-grondslag en de invoering van een aanvullende middelenbron op grondslag van het BNP.

Overigens verdient het waardering, dat de Commissie in haar voorstel voor een besluit de bepaling heeft opgenomen, dat vóór het einde van 1991 de aan het Verenigd Koninkrijk toegekende correctie van de budgettaire onevenwichtigheden in een verslag opnieuw moet worden onderzocht.

7. Het voorliggende voorstel voor een besluit is in zoverre het resultaat van een compromis dat:

- de eigen middelen van de Gemeenschap kennelijk zijn beperkt ten opzichte van de eerdere voorstellen, ook al is het resultaat over het geheel genomen ongeveer gelijk,
- de eigen middelen op basis van de BTW-grondslag gehandhaafd zijn op 1,4% in plaats van 1%, ook al is deze grondslag tot 55% van het BNP van iedere lid-staat afgetopt, met het oog op de verschillen in draagkracht tussen de lid-staten.

8. Het Comité kan de wijzigingen in de oorspronkelijke ontwerpen slechts betreuren. Men had toch tenminste mogen verwachten dat de Commissie de nieuwe keuze van de tariefgrondslagen en van de samenstelling van de middelen zou motiveren, en de consequenties van deze keuze nader zou toelichten.

9. In ieder geval moet dit compromis, dat weer beweging brengt in de gemeenschappelijke beleidsvoering en de verwezenlijking van de interne markt mogelijk maakt, onder de huidige omstandigheden positief beoordeeld worden. Ondanks de haken en ogen die eraan verbonden zijn, kan in dit compromis toch een eigen dynamiek worden onderkend, die doet hopen dat de gerechtvaardigde verlangens van alle Europese burgers ooit in vervulling zullen gaan.

De Voorzitter
van het Economisch en Sociaal Comité
Alfons MARGOT

Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot wijziging van richtlijn 78/1015/EEG inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der lid-staten betreffende het toegestane geluidsniveau en de uitlaatinrichting van motorrijwielen

(88/C 175/03)

Der Raad heeft op 10 februari 1988 besloten, overeenkomstig de bepalingen van art. 100 A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over het bovengenoemde voorstel.

De Afdeling voor industrie, handel, ambacht en diensten, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 6 april 1988 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Flum.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 27 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

1. Het Economisch en Sociaal Comité stemt in met het streven van de Commissie naar verdere vermindering van het verkeerslawaai, waarop het in vroegere adviezen reeds heeft aangedrongen. Het gaat daarom met het Commissievoorstel akkoord. Wel wenst het hierbij de volgende kanttekeningen te plaatsen.

2. Het onderhavige richtlijnvoorstel vult de technische voorschriften aan die van toepassing zijn op alle uitlaten, en stelt een EEG-goedkeuringsprocedure vast voor vervangingsuitlaten met de bijbehorende technische voorschriften en controles. Ook worden voorschriften ingevoerd voor onderdelen.

3. Vooral het veranderen van de oorspronkelijke uitlaat van motorrijwielen draagt vaak bij tot geluidsoverlast. Het gaat hierbij meestal om jongeren die doelgericht veranderingen aanbrengen aan de uitlaat om het motorvermogen op te voeren. De uitlaat wordt weggehaald of vervangen. Vervangingsuitlaten waarmee het geluidsniveau wel tot het drievoudige, d.w.z. ruim over de 90 dB (A), kan worden opgevoerd, zijn vrij in de handel verkrijgbaar.

4. De verkeerspolitie kan vrij eenvoudig vaststellen of geluiddempende onderdelen van de uitlaat verwijderd zijn, en het voertuig dan uit het verkeer nemen. Het is echter veel moeilijker vast te stellen of een volledige vervangingsuitlaat zonder gemerkte onderdelen is ingebouwd.

5. Nu de grenswaarden voor het geluidsniveau van nieuwe motorvoertuigen streng gecontroleerd en geleidelijk verlaagd worden, moeten ook vervangingsuitlaten voortaan aan dezelfde eisen onderworpen en dui-

delijk herkenbaar gemaakt worden. Op deze wijze kan de verkeerscontrole zonder meer tot vervangingsuitlaten worden uitgebreid.

6. Vezelige stoffen

Er wordt naar gestreefd voortaan geen asbesthoudende produkten meer in de handel te brengen. Dit geldt ook voor vervangingsuitlaten.

7. Termijnen

Volgens het Comité is invoering van de bepaling over nationale goedkeuring per 1 oktober 1988 (artt. 2 en 3) niet meer mogelijk.

De Raad wordt verzocht, zo spoedig mogelijk een besluit te nemen, zodat de richtlijn zonder al te veel vertraging in de nationale wetgevingen kan worden overgenomen.

Het Comité vindt dat de bepaling over de nationale goedkeuring zes maanden na het besluit van de Raad dient te worden toegepast.

Het tijdschema ziet er dan als volgt uit:

- één jaar na het tijdstip van invoering mogen de lid-staten certificaten uitsluitend nog volgens de nieuwe rechtsregels afgeven,
- twee jaar na het tijdstip van invoering kunnen de lid-staten het in het verkeer brengen van nieuwe motorrijwielen verbieden waarvan de uitlaat niet aan de nieuwe richtlijn voldoet.

Gedaan te Brussel, 27 april 1988.

De Voorzitter
van het Economisch en Sociaal Comité
Alfons MARGOT

Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad tot wijziging van richtlijn 65/269/EEG betreffende de eenmaking van bepaalde regels met betrekking tot de machtigingen voor het goederenvervoer over de weg tussen de lid-staten⁽¹⁾

(88/C 175/04)

De Raad heeft op 26 februari besloten, overeenkomstig de bepalingen van art. 75 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over het bovengenoemde voorstel.

De Afdeling voor vervoer en communicatie, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 13 april 1988 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Eulen.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 27 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

1. Het Comité staat achter het voorstel van de Commissie dat ten doel heeft de Gemeenschapsbepalingen inzake het verhuisvervoer en het goederenvervoer over de weg met een voertuigcombinatie uit te breiden tot alle landen van de Europese conferentie van ministers van verkeer (CEMT), met uitzondering van Turkije en Joegoslavië voor het onderdeel goederenvervoer over de weg met een voertuigcombinatie. Het betreft hier richtlijn 65/269/EEG⁽²⁾, gewijzigd bij de richtlijnen 83/572/EEG⁽³⁾ en 85/505/EEG⁽⁴⁾.

2. De adviezen van het Comité⁽⁵⁾ over bovengenoemde richtlijnen behoeven hier niet herhaald te worden. Helaas is echter geen rekening gehouden met het voorstel van het Comité om de invoering van een internationale machtiging voor het verhuisvervoer niet in het kader van de Eerste richtlijn, maar in een afzonderlijke richtlijn te regelen. Het Comité heeft er destijds

terecht op gewezen dat een multilaterale regeling die alleen geldt voor het in de Eerste richtlijn opgenomen internationale verhuisvervoer over de weg prejudiciële gevolgen zou hebben voor de overige in deze richtlijn opgenomen categorieën van het goederenvervoer.

3. Bovendien kan het onderhavige richtlijnvoorstel aanleiding geven tot verwarring, omdat de invoering van een internationale machtiging voor het verhuisvervoer krachtens de CEMT-besluiten inzake de aanpassing aan het communautaire stelsel in alle CEMT-landen van toepassing is, terwijl de nieuwe vergunningen voor voertuigcombinaties (trekker en oplegger) niet voor alle CEMT-landen zullen gelden omdat Turkije en Joegoslavië erbuiten vallen.

4. Onder voorbehoud van de bovenstaande opmerkingen gaat het Comité met het Commissievoorstel akkoord. Wel gaat het er hierbij van uit dat misbruik van de machtigingen voor het verhuisvervoer over de weg, dat niet gecontingenteerd is, uitgesloten blijft. Het Comité verwacht dat het vervoer door de uitbreiding van het communautaire recht verder zal worden vergemakkelijkt. Voorts dringt het er bij de Raad op aan, alles in het werk te stellen om Joegoslavië en Turkije ertoe over te halen, zich bij de nieuwe regeling aan te sluiten.

⁽¹⁾ PB nr. C 59 van 3. 3. 1988, blz. 5.

⁽²⁾ PB nr. 88 van 24. 5. 1965, blz. 1469/65.

⁽³⁾ PB nr. L 332 van 28. 11. 1983, blz. 33.

⁽⁴⁾ PB nr. L 309 van 21. 11. 1985, blz. 27.

⁽⁵⁾ Advies van 28 november 1963 in PB nr. 168 van 27. 10. 1964, (blz. 2631/64); advies van 23 februari 1983 in PB nr. C 90 van 5. 4. 1983, blz. 1; advies van 26 februari 1981 in PB nr. C 138 van 9. 6. 1981, blz. 54.

Gedaan te Brussel, 27 april 1988.

De Voorzitter

van het Economisch en Sociaal Comité

Alfons MARGOT

Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad houdende achtste wijziging van richtlijn 76/769/EEG betreffende de onderlinge aanpassing van de wettelijke en bestuursrechtelijke bepalingen der lid-staten inzake de beperking van het op de markt brengen en van het gebruik van bepaalde gevaarlijke stoffen en preparaten⁽¹⁾

(88/C 175/05)

De Raad van de Europese Gemeenschappen heeft op 23 februari 1988 besloten, overeenkomstig de bepalingen van art. 100 A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschappen het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over het bovengenoemde voorstel.

De Afdeling voor milieu, volksgezondheid en consumentenvraagstukken, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 5 april 1988 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Proumens; co-rapporteur waren de heer Saiu en de heer Storie-Pugh.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 27 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

1. Algemene opmerkingen

1.1. Het onderhavige voorstel voor een richtlijn, dat de achtste wijziging van een richtlijn uit 1976 vormt, komt tegemoet aan de wens, een aantal nationale wettelijke voorschriften m.b.t. de in deze tekst bedoelde produkten op één lijn te brengen, waarbij tevens met kanker- en milieuoverwegingen rekening wordt gehouden.

Bovendien vloeit een aantal wijzigingen voort uit Richtlijn 83/189, waarin een uitwisseling van gegevens tussen de lid-staten is geregeld. Dit geldt met name voor lid 22 van artikel 1.

1.2. De achterliggende gedachte van de Commissie is uiteraard om alle stoffen en preparaten waarvan bekend of bewezen is dat zij kanker kunnen veroorzaken, aan strenge voorschriften te binden of te verbieden.

Dit houdt echter in, dat voor deze produkten vervangende stoffen beschikbaar moeten zijn.

Deze stoffen en preparaten kunnen, onder bepaalde strikte en bindende voorwaarden, ook beroepsmatig worden gebruikt. Personen die hiermee werken, worden dan wel beschermd door enkele richtlijnen die het beroepsmatig gebruik hiervan aan banden leggen. Door hun vakkenis zijn deze personen overigens in staat, in hun werk zelf bijzondere voorzorgsmaatregelen te nemen.

1.3. Het Comité verzoekt de Commissie in dit verband, er bij de lid-staten op aan te dringen dat zij nagaan of er, zowel bij leveranciers als bij de vakbonden, inderdaad informatieprocedures bestaan. Voorlichting zou in het bijzonder via beroepsopleidingen kunnen plaatsvinden. Verder zouden de lid-staten moeten verifiëren of de voorzorgsmaatregelen bij het gebruik van deze gevaarlijke stoffen en preparaten duidelijk omschreven en bekend zijn.

1.4. Over het geheel genomen is het Comité met deze achtste wijziging ingenomen. Het vindt de doelstellingen hiervan zeer prijzenswaardig, ook al dient de Commissie misschien enkele details bij te stellen; het gaat hierbij echter om de uitvoeringsbepalingen en niet om de inhoudelijke component van het voorstel.

2. Bijzondere opmerkingen

2.1. De tekst van lid 3 van artikel 1 is onduidelijk. Het Comité stelt daarom voor, het tweede gedeelte hiervan als volgt te formuleren:

„In afwijking hiervan is deze bepaling niet van toepassing op het in de handel brengen van:

- a) brandstoffen;
- b) de stoffen en preparaten die bestemd zijn om te worden gebruikt in industriële procédés, en
- c) de afvalstoffen die vallen onder (...)

2.2. Wat de punten 17 en 18 betreft, gaat het om de tenuitvoerlegging, in de gehele EG, van een IAO-overeenkomst van vóór 1940, waarmee alleen de Verenigde Staten en het Verenigd Koninkrijk niet hebben ingestemd. Dit richtlijnvoorstel impliceert dat ook het Verenigd Koninkrijk nu één lijn met de EG trekt.

in dit verband dient erop gewezen te worden (dit geldt overigens op vele gebieden) dat de Commissie de lid-staten verzoekt na te gaan of hun nationale wetgeving op alle terreinen met de specifieke richtlijnen overeenkomt. Dit schijnt namelijk o.a. niet het geval te zijn bij in de bestekbepalingen van sommige overheidsinstanties opgenomen loodcarbonaten en -sulfaten.

⁽¹⁾ PB nr. C 43 van 16. 2. 1988, blz. 9.

2.3. Wat de punten 19, 20 en 21 (resp. kwik-, arseen- en organische tinverbindingen) aangaat, blijkt het grootste probleem zonder meer op milieuvlak te liggen.

De industriële procédés, zoals de toepassing onder vacuüm of onder druk, blijven echter toegestaan, evenals het gebruik van deze stoffen voor boten die langer zijn dan 25 meter. Kleinere boten zijn meestal pleziervaartuigen, die lang aangemeerd liggen en dus lokale vervuiling kunnen veroorzaken.

Dat deze stoffen alleen in grote verpakkingen (tenminste 20 liter) worden verkocht, die ca. 1 000 Ecu kosten, is een van de middelen om ervoor te zorgen dat de voorschriften niet door kleingebruikers worden ontlopen.

2.4. Wat deze zelfde rubrieken (19, 20 en 21) aangaat, zou de zeer ruime formulering volgens het Comité problemen kunnen opleveren bij de procedure voor kennisgeving van export; de verordening op dit gebied bepaalt namelijk dat hierbij uitgegaan wordt van de

rubrieken in Richtlijn 76/769 en de verschillende wijzigingen hiervan, o.a. deze achtste wijziging.

Het zal vermoedelijk bijzonder moeilijk voor de Commissie zijn, deze rubrieken preciezer te omschrijven, aangezien er talrijke derivaten bestaan.

Bij de procedures m.b.t. kennisgeving van export zou de Commissie zich daarom systematisch aan de toepassingsbeperkingen, zoals aangegeven in de rechterkolom van de desbetreffende rubrieken, dienen te houden.

2.5. In het geval van punt 22 gaat het om een onlangs in de EG geregistreerde, uit een derde land afkomstige stof.

Er is een ontheffingsbepaling opgenomen omdat het hier een bijzonder procédé betreft waarbij de gebruiker niet met de substantie in aanraking komt, en deze in het eindproduct slechts zeer geringe sporen nalaat.

Gedaan te Brussel, 27 april 1988.

De Voorzitter

van het Economisch en Sociaal Comité

Alfons MARGOT

Advies over het voorstel voor een beschikking van de Raad tot wijziging van beschikking 84/133/EEG tot invoering van een communautair systeem voor snelle uitwisseling van gegevens over gevaren bij het gebruik van verbruiks- en gebruiksartikelen

(88/C 175/06)

Op 6 april 1988 heeft de Raad besloten, overeenkomstig art. 235 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over het bovengenoemde voorstel.

De Afdeling voor milieu, volksgezondheid en consumentenvraagstukken, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 5 april 1988 goedgekeurd. Rapporteur was mevrouw Williams.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens de 255e zitting (vergadering van 27 april 1988) het volgende advies uitgebracht dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

Het Comité neemt met belangstelling kennis van het rapport van de Commissie over de werking van het systeem voor snelle informatie-uitwisseling gedurende de periode 1984-1988, dat overeenkomstig art. 8, lid 2 van de beschikking van de Raad van 2 maart 1984

(84/133/EEG) is uitgebracht. Het Comité brengt in herinnering dat op 26 maart 1980 hierover advies is uitgebracht⁽¹⁾.

⁽¹⁾ PB nr C 182 van 21 7 1980

Het Comité adviseert positief over het voorstel van de Commissie om de looptijd van het hierboven genoemde systeem met nog eens zes jaar de verlengen.

Wel adviseert het, het bestaande systeem in het volgende tijdvak uit te breiden.

Gedaan te Brussel, 27 april 1988.

*De Voorzitter
van het Economisch en Sociaal Comité*

Alfons MARGOT

Advies inzake de algemene veiligheidseisen t.a.v. producten

(88/C 175/07)

Het Economisch en Sociaal Comité heeft op 16/17 december 1987 besloten, overeenkomstig art. 20, vierde alinea, van het Reglement van Orde een initiatiefadvies op te stellen over de veiligheid van producten.

De Afdeling voor milieu, volksgezondheid en consumentenvraagstukken, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 5 april 1988 goedgekeurd. Rapportrice was mevrouw Williams.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting van 27/28 april 1988 (vergadering van 27 april) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Doel

Met dit initiatiefadvies, waartoe het Comité in december 1987 unaniem heeft besloten, wordt beoogd de Commissie ertoe aan te zetten, met voorstellen voor regelgeving inzake de veiligheid van consumptiegoederen te komen. Die regelgeving dient een ieder die betrokken is bij het productieproces, de levering en de verkoop van consumptiegoederen ertoe te verplichten aan algemene veiligheidseisen te voldoen.

1.1.1. Deze doelstelling wordt nog ondersteund door de volgende twee overwegingen:

- de consequenties van de voltooiing van de interne markt in 1992 en van het vrije goederenverkeer voor de consument,
- de consequenties van art. 100A, lid 3 van de Europese Akte, waarin wordt bepaald dat de Commissie bij haar voorstel op het gebied van de volksgezondheid, de veiligheid, de milieubescherming en de consumentenbescherming uit zal gaan van een hoog beschermingsniveau. In dit advies gaat het Comité ervan uit dat dit artikel zowel betrekking heeft op voortdurende bescherming van de consument als op de noodzaak van urgent ingrijpen, met inbegrip van terugroepen van producten naar de fabriek.

1.2. Verder neemt het Comité ook de volgende punten in aanmerking:

1.2.1. Er is behoefte aan harmonisatie gezien het feit dat er steeds meer nationale wetgeving komt, welke qua doelstelling en inhoud van lid-staat tot lid-staat verschilt. Ook moeten technische handelsbelemmeringen worden weggenomen en moeten de lid-staten ervan worden weerhouden, gezondheids- en veiligheidsnormen oneigenlijk te hanteren om het vrije handelsverkeer te belemmeren.

1.2.2. In dit verband dient te worden opgemerkt dat in art. 36 van het EEG-Verdrag wordt bepaald dat verboden of beperkingen weliswaar gerechtvaardigd kunnen zijn uit hoofde van o.a. volksgezondheid en openbare veiligheid, maar dat deze „geen middel tot willekeurige discriminatie noch een verkapte beperking van de handel tussen de lid-staten” mogen vormen.

1.2.3. Er bestaat in de Gemeenschap al bijzondere wetgeving inzake specifieke onderwerpen (de zgn. "verticale" richtlijnen). Deze verticale richtlijnen zijn beperkt in aantal en, hoewel waarborgen zijn ingebouwd die lid-staten in de gelegenheid stellen in te grijpen in geval van gevaar, hebben deze beschermende maatregelen alleen betrekking op de specifieke producten waar de richtlijnen over gaan.

1.2.4. Voor allerlei soorten produkten bestaat dus geen regeling en aangezien het praktisch ondoenlijk is voor elk produkt een verticale richtlijn te maken, is er behoefte aan een ruimer opgezette „horizontale” raamrichtlijn voor die produkten waarvoor geen verticale richtlijnen bestaan, waarin afgerekend wordt met achterdeurtjes en onvolkomenheden in de bestaande wetgeving.

1.2.5. Op de grote binnenmarkt zijn deugdelijke, moderne veiligheidsnormen noodzakelijk voor consumptiegoederen die overal in de Gemeenschap te koop en in gebruik zijn. Die normen zullen in alle lid-staten gelijk moeten zijn en de mogelijkheden om de naleving ervan af te dwingen, zullen consistent dienen te zijn (zie ook par. 3).

1.3. Dit initiatiefadvies is dus bedoeld om de Commissie tot stappen te manen en haar ertoe aan te zetten, zo snel mogelijk met een ontwerp-richtlijn te komen. Het is echter niet de taak van het Comité de tekst van een ontwerp-richtlijn of -verordening, of van een combinatie van beide, op te stellen. Het Comité heeft tot taak de aandacht van de Commissie te vestigen op een aantal verschillende standpunten ten aanzien van de voorzieningen die getroffen moeten worden om een veel grotere veiligheid van consumptiegoederen te verzekeren.

1.4. Erkend wordt dat de veiligheid van produkten een uiterst complex vraagstuk is. Er is met name uitgegaan van de volgende informatieve documenten:

- veiligheid van consumptiegoederen/veiligheid van de consument,
- mededeling van de Commissie inzake de veiligheid van consumentenprodukten. In dit document wordt gesteld dat er steeds meer bewijzen zijn dat de gevolgen van ongevallen in de privé-sfeer zowel voor de economie als voor de samenleving aanzienlijk zijn; het gaat op het ogenblik om ten minste 45 miljoen ongevallen per jaar, welke evenzeer te wijten zijn aan menselijk gedrag en onwetendheid als aan onveiligheid van produkten en inadequate gebruiksaanwijzingen,
- richtlijn inzake aansprakelijkheid voor produkten met gebreken, die gaat over de specifieke aansprakelijkheid van de producent, en waar dit initiatiefadvies een aanvulling op is⁽¹⁾,
- nieuwe aanpak op het gebied van de technische harmonisatie en normalisatie (resolutie van 7 mei 1985)⁽²⁾ die eveneens een onmisbare aanvulling is.

2. Definities

Het Comité acht het van essentieel belang speciale definities op te stellen en stelt daartoe het volgende voor:

2.1. Onder „consumptiegoederen” worden in dit advies verstaan alle categorieën duurzame en niet-duurzame produkten die rechtmatig gekocht en normaal gebruikt worden door de particuliere gebruiker. Het Comité geeft echter toe dat er onduidelijke gevallen kunnen zijn, aangezien er soms nauwelijks een verschil is tussen apparaten voor privé en voor professioneel gebruik.

De term „consumptiegoederen” omvat ook als eindprodukt verkochte grondstoffen, onderdelen, reservestukken en accessoires. Tweedehands goederen die door particulieren worden verkocht, vallen buiten dit bestek, maar door handelaren verkochte tweedehands produkten vallen erbinnen. Bovendien vallen ook goederen erbuiten die een uitwerking kunnen hebben op dieren.

2.1.1. Het Comité erkent dat dienstverlening dikwijls nauw met produkten verweven is (met name bij de huur van apparatuur). Desalniettemin beperkt het Comité zich in dit advies tot goederen.

2.2. Het Comité wijst erop dat „veiligheid” nu eenmaal een relatief en niet een absoluut begrip is, dat afhangt van een aantal variabele sociale, economische en culturele factoren.

Niettemin geeft het Comité aan het begrip „veilig” de betekenis dat er geen of slechts een uiterst minimaal risico aan verbonden is en dat geen van de volgende factoren aanleiding zal zijn tot letsel bij of de dood van ongeacht welke persoon:

- het produkt zelf,
- het bezit, ge- of verbruik van het produkt,
- het in elkaar zetten van een produkt dat in onderdelen wordt geleverd,
- elke emissie of lekkage uit produkten of ten gevolge van het gebruik, verbruik of bewaren,
- het vertrouwen op de nauwkeurigheid van metingen, berekeningen te maken met of waarden af te lezen op of door middel van het produkt.

2.3. De term „algemene veiligheidseis” dient duidelijk te worden geïnterpreteerd. De betekenis die het Comité voorstelt aan het begrip te geven, houdt in dat goederen die in de Gemeenschap in de handel worden gebracht, de veiligheid moeten bieden die de consument ervan mag verwachten, rekening houdend met het normale gebruik dat de consument redelijkerwijs kan worden geacht ervan te maken.

2.3.1. Voor de consument hangt alles af van een veilig ontwerp en een veilige constructie. Het Comité wijst dan ook op de rol van de ontwerpers met betrekking tot het maken van aanzienlijk veiligere produkten, door al in de allereerste fase van de ontwikkeling van het produkt met mogelijke risico's rekening te houden.

⁽¹⁾ PB nr. L 210 van 7. 8. 1985 — richtlijn 85/374/EEG.

⁽²⁾ PB nr. C 316 van 4. 6. 1985.

2.3.2. Producten kunnen worden geacht niet aan deze algemene veiligheidseis te voldoen, indien zij niet redelijk veilig zijn alle omstandigheden in aanmerking genomen, zoals:

- de aanduidingen op de goederen, de uitvoering ervan, merktekens die in verband met de goederen worden gebruikt, alsmede de aanwijzingen of waarschuwingen die gegeven worden met het oog op gebruik, opslag of consumptie,
- alle openbaar gemaakte en goedgekeurde Europese veiligheidsnormen,
- redelijke middelen om de producten veilig te maken, welke natuurlijk kosten met zich mee kunnen brengen.

3. Standaardnormen en voorschriften

3.1. Het Comité is zich bewust van het toenemend belang van het wettelijke vereiste in het kader van de „Nieuwe aanpak op het gebied van de technische harmonisatie en normalisatie” dat producten veilig moeten zijn, wil er sprake zijn van wederzijdse erkenning van normen en tests. Het Comité beseft welke rol de Europese Commissie voor normalisatie (CEN) en het Europees Comité voor elektrotechnische normalisatie (Cenelec) en nationale normalisatie-instituten spelen bij het overeenkomen van vrijwillige normen; tegelijkertijd beseft het dat het de taak van de overheid is elementaire dwingende voorschriften vast te stellen.

3.2. Rekening dient te worden gehouden met het volgende:

3.2.1. Voor bepaalde producten die een extra risico inhouden voor gezondheid en veiligheid zullen normaal als „essentiële veiligheidseisen” omschreven specifieke normen en kenmerken moeten worden vastgesteld.

3.2.2. Voorschriften met betrekking tot algemene veiligheidseisen ten aanzien van consumptiegoederen zullen een waarborg zijn voor een minimaal veiligheidsniveau voor al die producten voor particulier gebruik waarvoor geen standaardnormen of specifieke voorschriften gelden.

3.2.3. Het Comité stelt vast dat er gevallen zijn waarin de bestaande normen of wettelijke vereisten inzake gezondheid en veiligheid niet streng genoeg zijn; ook moet worden verduidelijkt of het beantwoorden aan de norm als een adequaat verweermiddel kan worden beschouwd (zie ook par. 6.3).

3.2.4. Gezorgd dient te worden voor adequate, geharmoniseerde wettelijke vereisten inzake gezondheid en veiligheid, waarbij overeenkomstig lid 3 van art. 100A van de Europese Akte moet worden uitgegaan van een „hoog beschermingsniveau”. Deze vereisten moeten in de vorm van standaardnormen worden gegoten; kwaliteitsbewaking dient te worden gewaarborgd gedurende het gehele productieproces.

3.2.5. Erkend moet worden dat niet alleen normalisatie-instituten een bijdrage moeten leveren tot het vast-

stellen van criteria voor veiligere producten, maar ook andere erkende instellingen en organisaties.

3.2.6. Het Comité constateert in dit verband dat de Commissie vast van plan is, de betrokkenheid van de consument bij en zijn vertegenwoordiging, via erkende consumentenorganisaties, in de normalisatie-instituten te vergroten. Het dringt er bij de Commissie op aan, eindelijk uitvoering te geven aan haar voornemen om voor meer vertegenwoordiging en voor de noodzakelijke financiële voorwaarden daartoe te zorgen.

4. Veiligheid van het produkt in de verschillende fasen van het productieproces

Waar het gaat om de zorg voor de veiligheid van het produkt in het gehele productieproces — van fabrikant tot detaillist — dienen de volgende factoren in aanmerking te worden genomen:

4.1. De rol van de producent bij de toepassing van controle tijdens het productieproces en nadat het produkt in het verkeer is gebracht.

4.2. De verantwoordelijkheid van de fabrikant voor het geven van duidelijke, eenvoudige en volledige informatie en gebruiksaanwijzingen, waarbij ook rekening moet worden gehouden met de taal wanneer een produkt dat vervaardigd is in de ene lid-staat, gebruikt wordt in een andere.

4.3. De mogelijke rol van zelfdiscipline bij het bedrijfsleven door middel van vrijwillige gedragscodes die snel kunnen worden aangepast, en de wijze waarop de naleving van dergelijke gedragsregels doeltreffend en zinvol zou kunnen worden afgedwongen. In dit verband verwijst het Comité naar zijn in 1984 uitgebrachte initiatiefadvies over de dialoog producent/consument, waarin de suggestie gedaan is voor een raamrichtlijn met voorwaarden waaraan vrijwillige gedragscodes zouden moeten voldoen.

4.4. De bijdrage van op veiligheid betrekking hebbende neutrale gedragscodes van andere organisaties, zoals die van de Verenigde Naties.

4.5. Geven van waarschuwingen en daadwerkelijk terugroepen van producten door fabrikanten, met inbegrip van aanwijzingen voor vervanging, herstel of vernietiging.

4.6. Systematische bewaking van in de handel gebrachte producten en, voor zover mogelijk, controle op juist en onjuist gebruik door de consument.

4.7. Specifieke problemen van importeurs en leveranciers van goederen afkomstig uit derde landen.

4.8. Problemen van de detaillisten die, omdat zij direct in contact staan met de consumenten, in de eerste plaats aansprakelijk worden gesteld voor gevaarlijke producten of producten met gebreken die door anderen zijn vervaardigd.

5. Inspectie en controle

5.1. Wat het instaan voor de veiligheid van producten en controles betreft, dienen de volgende punten in aanmerking te worden genomen, waarvan vele al in eerdere adviezen van het ESC ter sprake zijn gebracht:

- ogenblikken tijdens het productieproces waarop inspectie door overheidsinstanties zou moeten plaatsvinden,
- de zorg voor een consistente aanpak en voor consistente testmethodes overall in de Gemeenschap,
- de kosten die uitbreiding van openbare dienstverlening met zich meebrengt voor de lid-staten,
- de vraag of en in hoeverre het zinvol is dat regeringen aan overheidsinstanties opdracht geven producten te laten terugroepen naar de fabriek, de verkoop van producten te verbieden en te controleren of producten overeenstemmen met standaardnormen,
- eventuele moeilijkheden om straatventers en markt-kooplui die geen vergunning en geen vast adres hebben, aan te pakken.

5.2. Het Comité erkent dat overheidsinstanties bij inspectie en controle een voorname rol spelen. Het wijst erop dat het van belang is dat die openbare instanties in alle lid-staten:

- een normale procedure moeten vastleggen voor de wijze waarop gevaarlijke producten moeten worden aangepakt, bestaande uit algemene maatregelen betreffende een reeks van producten en specifieke maatregelen betreffende een speciaal merk of produkt,
- een snelle urgentieprocedure moeten vaststellen die onmiddellijk kan worden toegepast,
- richtsnoeren voor samenwerking en coördinatie op nationaal en Europees niveau moeten vaststellen.

5.3. Bij import dient speciale controle plaats te vinden op de plaats waar het produkt de Gemeenschap voor het eerst binnenkomt. Het Comité wijst op de noodzaak van samenwerking tussen de bevoegde autoriteiten, douaneambtenaren en kommiezen.

5.3.1. Bij export naar derde landen moet er rekening mee worden gehouden dat andere, of zelfs striktere, produktienormen in acht moeten worden genomen. In geval van export naar de derde wereld, waar dikwijls van nogal wat onwetendheid en weinig beschermende wetgeving sprake is, bestaan, volgens het Comité, voor de Gemeenschap de plicht geen onveilige goederen af te zetten.

6. Waarborgen

6.1.1. Vermeld zij de ontwikkeling op Europees niveau van systemen voor het snel terugroepen van goederen; de Commissie wordt uitdrukkelijk verzocht deze dienstverlening in de lid-staten uit te breiden. Op het

ogenblik gaat het daarbij alleen om een informatie-systeem en het Comité wijst erop dat informatie, welke misschien niet altijd doorzichtig genoeg is, alleen niet voldoende is.

6.1.2. Er doen zich echter wel problemen voor m.b.t. waarschuwingen, tijdelijke verkoopverboden en het terugroepen van producten. Het Comité stelt voor dat de fabrikant de gelegenheid krijgt de producten waar het om gaat, van een toelichting te voorzien, mits dat geen onredelijke vertraging oplevert. In het geval van het terugroepen van producten dringt het Comité er bij de Commissie op aan duidelijke aanwijzingen te geven m.b.t. de vereiste gegevens, zoals merkteken of handelsmerk, identificatienummer, serienummer, datum en plaats van levering, naam en adres van fabrikant of leverancier.

6.1.3. Een goed communicatienetwerk op alle niveaus is van essentieel belang wil het publiek dat moet worden ingelicht en gewaarschuwd, positief kunnen reageren. Om de mensen te kunnen bereiken, is een duidelijke, eenvoudige aanpak vereist, waarbij alle media worden ingeschakeld. Het Comité is zich bewust van de problemen die zich kunnen voordoen wanneer niet op een waarschuwing wordt gereageerd: onveilige producten kunnen jarenlang in gebruik blijven en van hand tot hand gaan.

6.1.4. Consumentenvoorlichting en -educatie blijven een even belangrijk doel als de totstandbrenging van wetgeving m.b.t. de veiligheid van de consument. Bij consumenteneducatie, waar een belangrijke rol is weggelegd voor consumentenorganisaties, wordt ontwikkeling van de eigen verantwoordelijkheid van de consument als essentieel beschouwd.

Ook behoort de consument bewust te worden gemaakt van het feit dat veiligheid haar prijs heeft.

6.2. Rechtsmiddelen voor de consument

6.2.1. De kwestie van de rechtsmiddelen en de toegang tot de rechter voor de consument moet worden behandeld in het licht van de mededeling van de Commissie inzake „de consument en zijn verhaalsmogelijkheden” (doc. COM(87) 210 def.), waarin mogelijkheden worden behandeld om juridische stappen te ondernemen ingeval goederen niet voldoen of gebreken vertonen. Onveilige goederen die schade veroorzaakt hebben, vormen een categorie apart. Het kan voorkomen dat een groot aantal mensen slechte ervaringen heeft opgedaan met hetzelfde produkt. In dat geval zou ook kunnen worden nagegaan of de gelaedeerden collectief een eis tot schadevergoeding kunnen instellen. Daardoor verliest de consument in geen geval het recht een individuele vordering in te stellen. Het Comité stelt de Commissie bovendien voor de instelling van een Gemeenschapsfonds te overwegen, waaruit personen schadeloos gesteld kunnen worden die om uiteenlopende redenen (b.v. faillissement van het desbetreffende bedrijf) geen ander doeltreffend rechtsmiddel hebben.

6.3. De positie van producenten/handelaren - sancties en verweermiddelen

6.3.1. Nagegaan dient te worden of economische sancties voldoende zijn om op te treden tegen produ-

centen die onveilige goederen vervaardigen en in de handel brengen. Het huidige communautaire recht staat de Commissie niet toe strafrechtelijke stappen op te leggen. Het Comité merkt bovendien op dat de sanctionering in de lid-staten uiteenloopt en stelt de Commissie daarom voor, de mogelijkheden na te gaan om op communautair niveau administratiefrechtelijke sancties op te leggen.

Indien goederen willens en wetens worden vervaardigd of verkocht door zakenlieden die de wet aan hun laars lappen, dienen de lid-staten volgens het Comité op nationaal niveau de strengst mogelijke maatregelen te nemen.

6.3.2. Het leveren, aanbieden of instemmen met levering, het uitstallen of in voorraad hebben van goederen die niet voldoen aan de „algemene veiligheidseis” zoals omschreven in par. 2.3.1, zou b.v. in de wetgeving als delict kunnen worden omschreven.

6.3.3. Het Comité wijst erop dat daar waar een ieder die betrokken is bij de fabricage of verkoop nieuwe verplichtingen zal krijgen opgelegd, hij/zij ook moet kunnen beschikken over verweermiddelen, zoals hierboven in hoofdstuk 3 is opgemerkt. Het Comité dringt er daarom bij de Commissie op aan, te specificeren welke verweermiddelen kunnen worden gebruikt in geval van vermeende overtredingen.

6.3.4. Bij verweermiddelen zou gedacht kunnen worden aan de volgende mogelijkheden:

- a) de producent heeft de bestaande norm nageleefd (maar zie par. 3.2.3);
- b) de producent meende redelijkerwijs dat de goederen niet zouden worden ge- of verbruikt in een lid-staat;
- c) de producent heeft alles wat redelijkerwijs kon worden verwacht, gedaan en alle mogelijke zorg aan de dag gelegd om overtreding te voorkomen;
- d) de goederen werden verkocht door een detaillist die, op het moment van de levering, niet wist en redelijkerwijs niet kon weten dat zij niet voldeden aan de algemene veiligheidseis;
- e) de producent, handelaar of detaillist heeft meegewerkt aan het vlot uit de markt nemen van een gevaarlijk produkt.

7. Rol van de Commissie

Het Comité stelt voor dat de Commissie de volgende activiteiten ontplooit:

7.1. Een grondige analyse van de bestaande wet- en regelgeving in het vlak van de veiligheid van produkten, en van de toepassing van deze voorschriften in de lid-staten en in andere geïndustrialiseerde landen.

7.2. Bestudering van het werk dat verricht is door internationale organisaties, zoals de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO),

en sociale en beroepsorganisaties, zoals het Europees bureau van Consumentenverenigingen (BEUC), het Comité van gezinsorganisaties in de Europese Gemeenschappen (COFACE), en achtenswaardige organisaties uit industrie en handel.

7.3. Herwaardering van de bestaande communautaire wetgeving en van voorstellen die bij de verschillende directoraten-generaal in de maak zijn, ten einde er zorg voor te dragen dat wettelijke voorschriften inzake veiligheid geïntegreerd worden in en gecoördineerd worden met andere wetgeving.

De voorgestelde richtlijn inzake de onderlinge aanpassing van de wetgevingen der lid-staten betreffende machines die betrekking heeft op het gebruik van industriële machines, zou bijvoorbeeld onder de loep genomen kunnen worden om na te gaan of deze ook van toepassing zou kunnen zijn op soortgelijke machines die door consumenten voor privédoeleinden worden gebruikt.

7.4. De Commissie dient verantwoordelijk te blijven voor het vergaren en coördineren van door de lid-staten verschaft ongevalstatistieken (EHLASS)⁽¹⁾. Die gegevens kunnen namelijk de basis vormen voor het vastleggen van prioriteiten. Bovendien dient zij door te gaan met het systeem van snelle uitwisseling van gegevens.

Het Comité zou echter gaarne zien dat dit systeem ambitieuzer wordt opgezet en doorzichtiger en doeltreffender wordt gemaakt.

7.5. Het Comité stelt de Commissie ook voor, haar gedachten te laten gaan over andere aanverwante onderwerpen, zoals:

- de ontwikkeling van risicotaxatie-modellen,
- de vergelijkbaarheid en compatibiliteit van statistieken van lid-staten en derde landen die handelspartners zijn,
- een gedetailleerdere bestudering van het aantal ongevallen met dodelijke afloop dat, hoewel minder hoog dan de cijfers over letsel, zou kunnen duiden op veel ernstigere gevaren,
- het gedurende ten minste drie jaar nauwkeurig volgen van gevallen van ernstig letsel na een ongeluk.

7.6. Het Comité benadrukt dat het verzamelen en analyseren van feiten o.a. steeds meer leidt tot het opsporen van onveilige produkten. Het Comité erkent dat een produkt onveilig kan zijn omdat het ontwerp slecht is, het produkt slecht gemaakt is of omdat de gebruiksaanwijzing niet adequaat dan wel onvolledig is. Het wijst er echter op dat menselijk gedrag dikwijls onvoorspelbaar is en er vaak toe bijdraagt dat er ongelukken gebeuren.

⁽¹⁾ EHLASS = European Home and Leisure Accident Surveillance System.

7.7. Het Comité benadrukt de noodzaak van een eenvoudige, aanvaardbare procedure met behulp waarvan de betrokkenen, met name de door de lid-staten aangewezen bevoegde autoriteiten en de Commissie, in urgente gevallen snel tot oplossingen kunnen komen.

7.8. Ook dient de Commissie als centraal inzamelpunt te fungeren voor informatie over gevaarlijke produkten die met spoed wordt doorgegeven door zowel nationale als plaatselijke instanties die tot de slotsom gekomen zijn dat snel moet worden opgetreden. Deze instanties zouden de Commissie ook op de hoogte moeten brengen van gevallen waarin fabrikanten vrijwillig besloten hebben produkten uit de handel te nemen. Onder de juiste voorwaarden zou de Commissie ook informatie in aanmerking moeten nemen die haar door andere betrouwbare bronnen wordt doorgespeeld, aangezien er behoefte is aan een groot aantal verschillende respondenten.

7.9. Indien de oorspronkelijk getroffen maatregelen gerechtvaardigd blijken te zijn, dient het de taak van

de Commissie te zijn de andere lid-staten ertoe aan te zetten soortgelijke voorzieningen te treffen.

7.10. Wanneer zich plotseling een situatie voordoet waarin de gezondheid en de veiligheid van heel wat mensen in gevaar zijn, dient onmiddellijk te worden opgetreden. Lid-staten kunnen zelf besluiten onmiddellijk maatregelen te treffen, maar daarnaast dient de Commissie de mogelijkheid te krijgen de lid-staten te verplichten tot het treffen van noodmaatregelen van dwingende aard, overeenkomstig uniforme criteria. Er is derhalve behoefte aan een doeltreffend communautair rechtsinstrument (zie par. 1.3) met een aantal duidelijke regels om optreden in urgente gevallen mogelijk te maken. Hierbij moet dan gedacht worden aan het onverwijld tegenhouden, confisqueren of zelfs vernietigen van gevaarlijke produkten.

Gedaan te Brussel, 27 april 1988.

De Voorzitter

van het Economisch en Sociaal Comité

Alfons MARGOT

Advies over het twaalfde jaarverslag van het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling

(88/C 175/08)

Op 21 december 1987 heeft de Commissie besloten het Economisch en Sociaal Comité overeenkomstig artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap te raadplegen over het twaalfde jaarverslag van het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO)

De Afdeling voor regionale ontwikkeling, ruimtelijke ordening en urbanisme, die met de voorbereiding van de werkzaamheden van het Comité ter zake was belast, heeft haar advies op 19 april 1988 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Black.

Tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 27 april 1988) heeft het Economisch en Sociaal Comité het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen (bij 1 onthouding) is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Het twaalfde jaarverslag van het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling voor 1986 is op 1 december 1987 door de Commissie gepubliceerd. Met genoegen leest het Comité in het verslag dat in het

desbetreffende jaar de activiteiten van het Fonds verder in omvang en schaal zijn toegenomen. Ook stelt het Comité met waardering vast dat er sprake is van een voortgaande ontwikkeling in de probleembenadering die het Fonds hanteert bij het vaststellen van prioriteiten en de behandeling van voorstellen ten behoeve van de regio's.

1.2. Dit verslag is uitgebracht op een moment dat de Europese Gemeenschap voor de uitdagende taken staat die aan de totstandbrenging van een interne markt zonder grenzen verbonden zijn. Van deze interne markt mogen economische en sociale voordelen voor de Gemeenschap in haar geheel worden verwacht, en het is dan ook van vitaal algemeen belang dat tegelijkertijd de economische discrepanties tussen de regio's worden verminderd en de groei in minder ontwikkelde gebieden wordt gestimuleerd. De lessen die zijn geleerd uit de laatste ontwikkelingen in het communautaire regionale beleid en uit de geschiedenis van het EFRO vormen belangrijk materiaal voor het toekomstig beleid en voor de procedures en prioriteiten in het uitgebreide EFRO.

1.3. Als gevolg van de toetreding van Spanje en Portugal werden de middelen van het EFRO in 1986 aanzienlijk uitgebreid, toen voor het eerst middelen t.b.v. Spaanse en Portugese regio's werden vastgelegd. In totaal werden voor een bedrag van 3 186 miljoen Ecu betalingsverplichtingen aangegaan, d.w.z. 28% méér dan in het voorgaande jaar. Deze stijging (van 691 miljoen Ecu) lag ver onder het voor Spanje en Portugal gereserveerde bedrag van 1 021 miljoen Ecu. Doordat onvoldoende uitbreiding van de middelen van het Fonds plaatsvond, en de aanwezige middelen bovendien nog moesten worden herverdeeld met het oog op de behoeften van Spanje en Portugal, liepen voor de overige tien lid-staten de vastleggingskredieten met meer dan 12% terug.

1.4. Ook de betalingen uit het EFRO namen toe; het bedrag van 2 394 miljoen Ecu lag 50% hoger dan in 1985, maar, afgezien van het effect van de eerste betalingen aan Spanje en Portugal, stegen de betalingen aan de overige lid-staten met 19%. Zoals thans gebruikelijk is geworden, werden er steeds meer middelen gereserveerd dan feitelijk uitbetaald, hetgeen moet worden toegeschreven aan het tijdsverloop tussen de verschillende stadia en het feit dat sommige aanvragen na goedkeuring verlopen wanneer de projecten niet als gepland worden uitgevoerd. Eind 1986 was er voor een bedrag van 5 724 miljoen Ecu aan middelen vastgelegd. Dit is bijna 2,4 maal zo veel als er in 1986 is besteed, maar nog aanzienlijk minder dan de 3,2 maal van het jaar tevoren.

1.5. Het EFRO is natuurlijk niet het enige instrument van de Gemeenschap waarmee bijstand aan de regio's wordt verleend. Het Sociaal Fonds en het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor de Landbouw (EOGFL)-afdeling Oriëntatie verlenen steun in coördinatie met het EFRO en hierbij komen ook nog de leningen van de Europese Investeringsbank (EIB) en het nieuwe communautaire instrument (NCl). Op de bijdrage van deze instrumenten tot de regionale ontwikkeling wordt in het Verslag (par 5.4) kort ingegaan. Wat meer informatie over de verschillende subsidies uit deze fondsen en een overzicht van de bestedingen per regio en het effect daarvan, zouden nuttig zijn geweest.

2. De sociaal-economische achtergronden

2.1. Met de publikatie van het derde periodieke verslag in mei 1987 kwam er verbetering in de informatie over de manier waarop de regionale verschillen zich hebben ontwikkeld. Nu blijkt dat de werkloosheidspercentages nog verder uit elkaar zijn komen te liggen en dat de verschillen in BBP niet kleiner zijn geworden, wordt het Comité gesterkt in zijn al zo vaak uitgedragen mening dat het regionaal beleid aan versterking toe is. Door de traagverlopende economische groei in de jaren 80 was een verslechtering van de relatieve positie van sommige regio's vrijwel onvermijdelijk. Dat de verschillen in de komende 10 jaar nog groter zullen worden (par. 1.2), is geen prettige, maar wel een realistische voorspelling.

2.2. Bij een beoordeling van de omvang van de regionale ongelijkheden is de relatieve grootte van de verschillen tussen en binnen de lid-staten belangrijk. Aangezien het gebrek aan regionaal evenwicht voor de helft aan onderlinge verschillen tussen de lid-staten kan worden toegeschreven, zou een grotere mate van convergentie tussen de lid-staten een van de belangrijkste bijdragen tot regionale convergentie kunnen zijn. Om tot deze convergentie te komen, is een krachtige en gecoördineerde inzet van alle economische beleidsinstrumenten vereist. Verbeteringen in het regionaal beleid kunnen op zich wel tot betere resultaten bijdragen, maar geheel op zichzelf staand kunnen zij slechts een gedeeltelijke bijdrage tot vermindering van de regionale ongelijkheden leveren. Regionale ontwikkeling is niet slechts een optelsom van specifiek regionale beleidsmaatregelen. Wat dit betreft zou de EG als voorbeeld moeten dienen voor de lid-staten: met meer gezag zou zij dan de lid-staten kunnen bewegen deze benadering op het nationale vlak over te nemen.

2.3. In het verslag is sprake van een aantal verontrustende tekenen die erop wijzen dat demografische en economische veranderingen ongunstige effecten voor de minder welvarende regio's kunnen hebben. Het verheugt het Comité dat er zo open over deze nadelige tendensen wordt gesproken. Het gaat hier in het bijzonder om:

- demografische ontwikkelingen die zouden betekenen dat de groei van het BBP in de minder welvarende landen 2 procentpunten hoger dan in andere landen zou moeten liggen om het convergentieproces in stand te kunnen houden,
- de voorspelling dat de voordelen die de voltooiing van de binnenmarkt in 1992 zal opleveren, waarschijnlijk niet gelijkmatig over de regio's zullen zijn verdeeld.

2.4. Natuurlijk zal door de voltooiing van de interne markt de gehele Gemeenschap aan kracht winnen, met alle voordelen van dien, maar elke mogelijk daarbij optredende nadelige ontwikkeling moet aanleiding zijn om alle voorrang te geven aan het regionale beleid gedurende de komende vijf jaar. Het is dan ook zaak de situatie nauwlettend te volgen, om er zodoende voor te zorgen dat de extra middelen die voor het regionale beleid beschikbaar zullen komen, goed worden besteed.

2.5. Het coördinatiebeginsel, waarbij ook het regionale effect van het industrie- en landbouwbeleid in aanmerking wordt genomen, wordt nu algemeen aanvaard. Het Comité neemt nota van het werk in verband met een verdere beoordeling van het regionale effect van communautaire beleidsmaatregelen en dringt erop aan dat dit werk als zeer prioritair wordt aangemerkt. Het verheugt het Comité dat er meer aandacht blijkt te worden geschonken aan de regionale implicaties. Het Comité is er evenwel niet van overtuigd dat de Commissie haar beschouwing op dit punt behoorlijk heeft uitgewerkt. Voor tal van zeer arme regio's heeft de hervorming van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB) belangrijke consequenties.

2.6. Het verslag bevat (in par. 1.2.7) een analytische opmerking over het verband tussen loonkosten en produktiviteit en de invloed hiervan op de regionale convergentie. Het Comité merkt op dat volgens het verslag de loonkosten per eenheid produkt in een aantal probleemregio's relatief hoog liggen. Het Comité heeft dit ingewikkelde probleem al onder de aandacht gebracht in zijn advies over het Derde Periodieke Verslag (CES 1164/87), en herhaalt hier zijn stelling dat er nog veel meer werk nodig is voordat er ten aanzien van dit onderwerp gefundeerde conclusies kunnen worden getrokken.

3. De gevolgen van verordening (EEG) nr. 1787/84

3.1. In het verslag wordt bevestigd dat de nu al twee jaar oude verordening (EEG) nr. 1787/84 van de EFRO algemeen reden tot tevredenheid geeft. Door de overgang van min of meer vastgelegde nationale quota's voor de belangrijkste uitkeringen naar een op maximum- en minimumpercentages gebaseerd systeem en door de steeds grotere nadruk op programma's van communautair belang in plaats van op individuele projecten, is de Commissie nu beter in staat prioriteiten aan te geven en de middelen naar een goede bestemming te leiden.

3.2. In het jaarverslag is sprake van het feit dat de Commissie naar eigen goeddunken kan beschikken over begrotingsmiddelen die resteren nadat het minimum of de benedengrens van de uitkeringen is bereikt (par. 2.2.12). Het Comité had gaarne een nadere toelichting op de verdeling van deze „marge” tussen de lidstaten gezien.

3.3. De nieuwe verordening brengt geen verandering in wat een van de belangrijkste kenmerken van het EFRO zou moeten zijn. Wil het Fonds effect kunnen sorteren, dan zal het een aanvulling op de bestaande nationale en regionale middelen moeten vormen. Het Economisch en Sociaal Comité steunt de Commissie reeds bij haar inspanningen het aanvullende karakter van de EFRO-maatregelen zo veel mogelijk te doen uitkomen en is ingenomen met het duidelijke overzicht van de vormen die het complementariteitsbeginsel in de praktijk kan aannemen. Hoewel het Comité met grote belangstelling kennis heeft genomen van de door de lidstaten gehanteerde procedures, wordt zij door de verstrekte informatie gesterkt in haar mening dat de lidstaten in het geval van industrieprojecten de EFRO-subsidies niet ter aanvulling van de financiering van

afzonderlijke projecten gebruiken, maar bij hun totale middelen optellen. M.a.w.: de EFRO-gelden blijken voor een deel van de nationale bestedingen voor afzonderlijke projecten in de plaats te komen. Het complementariteitsbeginsel vindt thans echter algemeen erkenning en wordt op minder controversiële wijze voor goedgekeurde programma's en infrastructuurprojecten toegepast. Dit beginsel zal een belangrijkere rol gaan spelen bij het hervormde en uitgebreide Fonds, wanneer de middelen in het kader van goedgekeurde programma's op selectieve wijze aan prioritaire regio's zullen worden toegewezen. Het Comité hoopt, dat het belang van het complementariteitsbeginsel in de verordeningen inzake de hervormde Fondsen nog duidelijker tot uiting zal komen.

4. EFRO-maatregelen

4.1. Terwijl het EFRO in 1986 voornamelijk werd gebruikt ter financiering van door de lidstaten voorgedragen projecten, was de nieuwe nadruk op programmatische financiering de belangrijkste ontwikkeling met implicaties op langere termijn. In het advies van het Economisch en Sociaal Comité over het elfde jaarsverslag van het EFRO werd de overgang naar programmatische financiering toegejuicht, en het is thans duidelijk dat na het „projecttijdperk” nu het „programmatijdperk” is aangebroken. De hoop werd uitgesproken dat deze verandering een betere toepassing van het complementariteitsbeginsel ten goede zou komen en tot een beter geïntegreerd en gecoördineerd gebruik van het EFRO zou leiden⁽¹⁾.

4.2. Volgens het twaalfde jaarverslag zal het in 1987 zover moeten zijn dat 20% van de fondsmiddelen wordt besteed aan de medefinanciering van programma's. Het Comité spreekt de Commissie zijn waardering uit voor de in 1986 geboekte resultaten en is ingenomen met deze doelstelling voor 1987.

a) *Communautaire programma's*

4.3. In 1986 werden twee communautaire programma's met specifiek regionale strekking eindelijk goedgekeurd. Het STAR-programma verschaft middelen voor de verbetering van geavanceerde telecommunicatiediensten. Het VALOREN-programma omvat maatregelen tot benutting van het endogene energiepotentieel. Beide programma's zijn reeds aan een gedetailleerde analyse onderworpen. Het Comité beschouwt deze programma's in het kader van de EFRO-activiteiten als een belangrijke ontwikkeling en hoopt dat de lidstaten deze programma's in onderlinge samenwerking op effectieve wijze zullen hanteren. Het Comité hoopt verder, in het EFRO-jaarverslag over 1987 te zullen worden ingelicht over de toepassing van deze programma's van de Gemeenschap op de in aanmerking komende regio's.

4.4. Het Comité stelt tevens vast dat er voorbereidende studies inzake twee verdere communautaire programma's, nl. voor technologisch onderzoek en voor milieubeleid, zijn verricht en spreekt de hoop uit dat deze studies zo spoedig mogelijk door adequate ontwerp-verordeningen zullen worden gevolgd.

⁽¹⁾ PB nr. C 180 van 8. 7. 1987, blz. 48.

b) *Nationale programma's van communautair belang*

4.5. In 1986 werden door alle lid-staten — uitgezonderd Duitsland, Spanje en Portugal — 47 steunaanvragen ter hoogste van 682 miljoen Ecu ingediend. Na behandeling van deze verzoeken om steun en van een aantal van 1985 daterende aanvragen, werden ten aanzien van 14 goedgekeurde aanvragen tot 1992 betalingsverplichtingen ter hoogte van 416 miljoen Ecu aangegaan. (Ter vergelijking: in 1986 werden 3 aanvragen goedgekeurd en werd voor 260 miljoen Ecu aan middelen vastgelegd.)

4.6. Hierdoor wordt bevestigd dat deze nationale programma's van communautair belang (NPCB) zich in een gezonde belangstelling kunnen verheugen, en uit de gegevens omtrent met succes bekroonde programma's blijkt hoe in deze programma's bijzondere regionale behoeften tot hun recht kunnen komen. Van bijzondere betekenis zijn de drie grensoverschrijdende ontwikkelingsprojecten waarbij maatregelen ten behoeve van buurgebieden in Frankrijk, Luxemburg en België worden gecoördineerd. Deze projecten zullen een interessant proefterrein voor de ontwikkeling van het regionaal beleid in de context van de interne markt vormen.

4.7. Voor een duidelijk begrip van wat er van nationale programma's verwacht kan en mag worden, zij hier nog gewezen op de volgende twee punten in het verslag: in de eerste plaats werd een relatief groot aantal aanvragen niet goedgekeurd - de redenen hiervoor werden niet geanalyseerd; in de tweede plaats is het te begrijpen dat Spanje en Portugal geen aanvragen konden indienen, maar dan is er het veelzeggende feit dat Duitsland geen aanvragen heeft ingediend en verder dat de aanvragen van Italië en Ierland zijn afgewezen. De Commissie wordt verzocht die lid-staten welke problemen bij de voorbereiding van hun programma's kunnen ondervinden, zoveel mogelijk te helpen.

c) *De projecten*

4.8. Een zeer groot gedeelte van de EFRO-bijstand gaat naar infrastructuurprojecten. In 1986 werd 87% van de beschikbare bijstandsmiddelen hieraan besteed, tegenover 82% in 1985 en 85% in 1984. Deze cijfers liggen ver boven het informele maximum van 70% van de beschikbare middelen, dat de Commissie als grens voor deze bestedingen heeft gesteld. Het Comité betreurt dat het aantal ingediende aanvragen voor projecten in de industriële, dienstverlenende en ambachtelijke sfeer aanmerkelijk beneden het niveau van dat van 1985 lag, ondanks het feit dat de criteria voor de kosten per arbeidsplaats waren versoepeld en het minimumvereiste van 10 opgeleverde arbeidsplaatsen was losgelaten om micro-projecten aan te moedigen.

4.9. De problemen bij het aantrekken van aanvragen voor industriële, dienstverlenende en ambachtelijke projecten schijnen zich in de gehele Gemeenschap voor te doen. Het Comité onderkent echter dat uit de verschillende lid-staten een uiteenlopende respons is gekomen. Duitsland heeft de doelstelling van 30% overschreden en is tot 65% gekomen, maar daarna komen

Italië en België als tweede en derde op de ranglijst niet verder dan 23% resp. 19%.

4.10. Het aantal arbeidsplaatsen dat geschapen of behouden kon worden in industrie, diensten en ambacht wordt geschat op 68 062. Dat is bijna 20% meer dan het vergelijkbare resultaat over 1985 en is toe te schrijven aan de grote toename van de zogeheten kleine projecten, te weten investeringen van minder dan 15 miljoen Ecu. Dit is een gunstige ontwikkeling. Het Comité is zich ervan bewust dat schattingen van het aantal gecreëerde of in stand gehouden arbeidsplaatsen slechts bij benadering mogelijk zijn en dringt erop aan dat wordt nagegaan hoe betrouwbaar deze schattingen over de afgelopen jaren waren.

4.11. In de meeste volkshuishoudingen breidt de dienstensector zich uit. Het Comité is daarom geïnteresseerd in de rol die het EFRO kan hebben in de ontwikkeling van adequate dienstverleningsbedrijven. Bepaalde „projecten” in de dienstensector hebben over 1986 een iets kleiner deel van de EFRO-steun ontvangen. Dit wordt gedeeltelijk gecompenseerd door de niet-geregistreerde bijdragen aan deze sector die in tot dusver goedgekeurde programma's zijn inbegrepen. Enige analyse van de steun die op grond van zowel projecten als programma's aan de dienstensector is verleend, zou welkom zijn.

d) *De ontwikkeling van het eigen potentieel van de regio's*

4.12. Het streven naar zelfstandige ontwikkeling is een belangrijke motiveringsimpuls in veel minder welvarende gebieden. De Commissie heeft gewezen op de noodzaak van maatregelen om het eigen potentieel te ontwikkelen, en daarbij het belang van dergelijke interne krachten onderkend. Maar de tot nu toe bescheiden voorstellen om het bedrijfsleven te voorzien van technologische kennis, en toegang te helpen verschaffen tot kapitaalmarkten, hebben, hoezeer het Comité deze ook toejuicht, blijkens het verslag geen belangrijk resultaat opgeleverd.

4.13. Het Comité stelt voor dat de Commissie naar wegen blijft zoeken om de nodige middelen direct te verschaffen via bestaande plaatselijke bedrijfsbureaus die een zekere levensvatbaarheid hebben en het nodige aanvullende kapitaal uit eigen middelen kunnen opbrengen. Op die manier zouden de Commissie en het EFRO zich in veel regionale centra van enige omvang meer kunnen profileren.

e) *Studies*

4.14. Speciale studies zijn in veel gevallen nodig als eerste stap met het oog op de uitwerking van geëigende regionale maatregelen. Voor Gemeenschapsprogramma's zijn waarschijnlijk grensoverschrijdende studies nodig. Tot de teleurstelling van het Comité heeft de Commissie de praktijk opgegeven om, zoals zij in het elfde verslag nog gedaan heeft, een kort overzicht van begonnen en voltooide studies op te nemen. Ook is het verbazend dat zo weinig lid-staten studievoorstellen hebben ingediend die de goedkeuring van de Commissie hebben kunnen wegdragen.

5. Communautaire geïntegreerde ontwikkelingsmaatregelen

5.1. Terwijl de Commissie haar gedachten over een juiste bijdrage tot het economische ontwikkelingsproces in minder welvarende gebieden verder heeft ontwikkeld, heeft zij er daarnaast steeds naar gestreefd om het algemene beleid van de Gemeenschap en de verschillende fondsen met elkaar te verweven terwille van een consistente benadering en een maximaal rendement.

5.2. Voorstellen voor geïntegreerde maatregelen zijn uitgewerkt en goedgekeurd voor Napels en Belfast. Voor drie voornamelijk agrarische gebieden zijn geïntegreerde ontwikkelingsprogramma's (GOP's) ontworpen die voorzien in landbouw en niet-landbouw-activiteiten. Voor Zuid-Europa zijn de geïntegreerde mediterrane programma's (GMP's) ontwikkeld, en er zijn 31 programma's door Frankrijk, Griekenland en Italië ingediend. Onlangs is een speciaal ontwikkelingsprogramma voor de Portugese industrie ter goedkeuring ingediend.

5.3. Het belang van deze verschillende „geïntegreerde” instrumenten is, dat er hiermee behalve op — uiteraard — het EFRO ook een beroep kan worden gedaan op andere fondsen, zoals het Europees Sociaal Fonds en de Europese Investeringsbank, en dat daarbij voorrangbehandeling kan worden verlangd.

5.4. Het Comité heeft begrip voor de redenen die er kunnen zijn om meer of minder nadruk te leggen op deze verschillende programma's. Niettemin had het Comité graag meer informatie gezien over wat er in het verslagjaar in het kader van elk van de programma's is uitbetaald, met een eenvoudige specificatie van de bijdragen uit het EFRO in deze betalingen. Een groter inzicht in het rendement van deze maatregelen zou daardoor mogelijk zijn. Uit het Verslag blijkt niet in welke mate elk van de projecten in 1986 is aangesproken.

6. Situering van de door het EFRO gesubsidieerde maatregelen

6.1. In 1986 is de situering van de door het EFRO gesubsidieerde maatregelen natuurlijk belangrijk gewijzigd doordat de Spaanse en Portugese regio's deel van de Gemeenschap werden. Door de toetreding van deze twee nieuwe lid-staten is meer nadruk komen te liggen op het regionale beleid van de Gemeenschap en werd de roep om uitbreiding van de structuurfondsen, waaronder het EFRO, versterkt. Nu de Spaanse en Portugese regio's deel uitmaken van de voorrangregio's komt 73% van de betalingen van het Fonds ten goede aan deze groep. In 1985, vóór de toetreding van Spanje en Portugal, was dit nog 60%.

Gedaan te Brussel, 27 april 1988.

6.2. In het Verslag zijn de tien regio's genoemd die de meeste bijstand ontvingen uit het Fonds. Deze rangorde berust op absolute cijfers, hetgeen niet overeenkomt met een berekening van de bijstand per inwoner. Onder de regio's die per inwoner het meest ontvingen waren er 4 in Portugal, 2 in Griekenland, 2 in Italië en 1 in Spanje. De vijfde regio was Frans-Guyana.

6.3. Zoals ook in voorgaande jaren is het uitgebreide verslag over de manier waarop de bijstand in de regio's van iedere lid-staat is besteed, onmisbaar om inzicht te krijgen in het veelomvattende werkterrein van het Fonds.

7. Conclusies

7.1. Dit verslag is van bijzonder belang omdat het werk en de ervaring van het EFRO als richtsnoer zullen dienen voor de ontwikkeling van het nieuwe regionale beleid gedurende de aanloop tot de interne markt in 1992. In het verslag wordt met nadruk gewezen op het feit dat de interne markt de problemen van de armere regio's kan vergroten: de discrepanties zullen toenemen als de groeipercentages in de perifere regio's niet worden verhoogd. Het is zaak de effecten van de totstandbrenging van de interne markt op de regio's goed in het oog te houden.

7.2. Voor het Economisch en Sociaal Comité is een belangrijke taak in dit voortdurende controleproces weggelegd. Maar voor een goede uitvoering van die taak is het nodig dat de informatiestroom van de zijde van de structuurfondsen actueler en vollediger wordt.

7.3. Het EFRO staat voor de opgave om belangrijke veranderingen in zijn werkmethode aan te brengen, nu er omvangrijkere middelen tegen de regionale ontwikkelingsproblemen in het veld worden gebracht. Het is noodzakelijk dat de activiteiten van het Fonds voortdurend worden getoetst aan de doelstelling, regionale discrepanties te verminderen. In dit verband moeten alle uitgaven die krachtens communautaire instrumenten voor elk van de regio's worden gedaan, voortdurend op hun effect worden beoordeeld. Van de EG kan in dit opzicht een voorbeeldwerking uitgaan voor de lid-staten. Voorts zou door deze wijze van tewerkgaan de samenwerking tussen Gemeenschap en nationale autoriteiten op regionaal en lokaal niveau, waarbij ieder bijdraagt aan de ontwikkeling van een regionaal beleid, ten eerste worden bevorderd.

De Voorzitter

van het Economisch en Sociaal Comité

Alfons MARGOT

Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende de tenuitvoerlegging van maatregelen ter bevordering van de verbetering van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers op het werk

(88/C 175/09)

De Raad heeft op 23 maart 1988 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 118 A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over het bovengenoemde voorstel.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft besloten de heer Flum als algemeen rapporteur aan te wijzen en hem met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden te belasten.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 28 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met 93 stemmen vóór en 49 stemmen tegen, bij 18 onthoudingen is goedgekeurd (hoofdelijke stemming).

1. Algemene opmerkingen

1.1. Het Comité beschouwt het richtlijnvoorstel van de Commissie als een welkom en zeer belangrijk initiatief voor de tenuitvoerlegging van artikel 118A van het EEG-Verdrag, waarin wordt bepaald dat de veiligheid en de gezondheid van de werknemers moeten worden beschermd en naar „harmonisatie bij de verbetering van de op dit gebied bestaande omstandigheden” moet worden gestreefd.

1.2. Het Comité ziet in het onderhavige richtlijnvoorstel een belangrijk instrument om in het kader van de voltooiing van de interne markt de humanisering van de werkomgeving als essentieel sociaal aspect hetzelfde gewicht te verlenen als de harmonisatie op economisch gebied. Ook zullen hierdoor op langere termijn de kosten van de sociale zekerheid in de Gemeenschap kunnen worden verminderd. Bovendien vormt een mensvriendelijke werkomgeving een noodzakelijke voorwaarde voor een doeltreffende milieubescherming in het algemeen.

1.3. Het Comité is het erover eens dat in alle ondernemingen en bedrijven, dus ook in het midden- en kleinbedrijf (MKB), naar dezelfde bescherming van de werknemers moet worden gestreefd. De lid-staten dienen echter bij de verwezenlijking van dit doel op flexibele wijze rekening te houden met de bijzondere kenmerken die het resultaat van verschillende bedrijfsstructuren zijn. Daarnaast moeten de lid-staten vooral voor het MKB instrumenten ontwikkelen, die hen bij het verwezenlijken van gezondheidsbescherming voor de werknemer als steun kunnen dienen. Hiertoe behoort ook het verstrekken van informatie aan werkgevers en werknemers c.q. hun vertegenwoordigers. Daarnaast dienen de lid-staten de samenwerking tussen bedrijven op het gebied van veiligheid en gezondheid van werknemers in de werkomgeving te stimuleren. Het Comité is daarom van mening dat de desbetreffende plichten van de lid-staten in de richtlijn concreter moeten worden beschreven. De werkgevers dienen door de overheden van de lid-staten op de hoogte te worden gehouden van gezondheidsrisico's die met name samenhangen met de vooruitgang in het wetenschappelijk onderzoek.

1.4. Binnen de EG-wetgeving betreffende bescherming op de werkplek dient de richtlijn sterker dan gepland de functie van een kaderrichtlijn te krijgen, waarvan alle verdere richtlijnen over afzonderlijke aspecten van bescherming op de werkplek afgeleid worden. Alleen m.b.v. een volledig pakket van richtlijnen op basis van deze kaderrichtlijn kan versplintering van de EG-wetgeving worden voorkomen en kan een overzichtelijk en bruikbaar beschermingsrecht worden gecreëerd. Dit is evenwel een onmisbare voorwaarde voor de geleidelijke vervanging van nationale rechtsvoorwaarden door EG-bepalingen betreffende bescherming op de werkplek.

1.5. Het richtlijnvoorstel draagt echter niet alleen bij tot de humanisering van de werkomgeving, maar vormt zeker ook een flankerende maatregel voor het verminderen van concurrentiedistorsies door tegen te gaan dat de lid-staten uiteenlopende veiligheids- en gezondheidsvoorschriften toepassen, ook waar het gaat om uitzonderingen voor een bepaalde onderneming en/of vestiging.

1.6. In de kaderrichtlijn zijn de minimumvoorschriften voor bescherming op de werkplek vastgesteld. Het Comité verzoekt de lid-staten dringend, niet alleen strengere bepalingen te handhaven, maar de gezondheidsbescherming van de werknemer verder uit te breiden.

1.7. Het Comité stelt vast dat het in de overwegingen bij het richtlijnvoorstel gegeven overzicht van de situatie betreffende bescherming op de werkplek in de lid-staten gedeeltelijk onvolledig is en niet met de huidige stand van zaken overeenkomt.

2. Opmerkingen betreffende de bepalingen in de richtlijn

2.1. Artikel 1 (Doel van de richtlijn)

Aan de tweede zin dient de participatie van de werknemers te worden toegevoegd, zodat de zin als volgt luidt:

„Zij omvat algemene principes, met name wat betreft de preventie van beroepsrisico's en de bescherming van de veiligheid en de gezondheid, de voorlichting, de raadpleging, de inspraak en de opleiding van de werknemers en hun vertegenwoordigers, alsmede algemene principes voor de tenuitvoerlegging daarvan.”

2.2. Artikel 2 (Definities)

Het Comité acht het noodzakelijk, in alle richtlijnen betreffende bescherming op de werkplek van de EG voor zover mogelijk dezelfde definities te hanteren. De definitie van het begrip „werknemer” in de kaderrichtlijn wijkt bijvoorbeeld — in elk geval wat de formulering betreft — af van de definitie in de arbeidsplaatsrichtlijn (doc. COM(88) 74 def.).

Aanbevolen wordt, het begrip „arbeidsplaats” als volgt te definiëren:

„Alle plaatsen waar werknemers zich in verband met hun werk ophouden of waar zij zich naartoe moeten begeven en waarover de werkgever direct of indirect zeggenschap heeft.”

Deze definitie komt inhoudelijk overeen met de definitie in het „Verdrag inzake bescherming op de werkplek en werkomgeving” van de Internationale Arbeidsorganisatie.

Voor het begrip „werknemers” zou de volgende definitie moeten worden gekozen, die eveneens inhoudelijk met de IAO-definitie overeenkomt:

„Alle werkenden, ook degenen die bij de overheid werkzaam zijn, evenals stagiaires en leerlingen”.

2.3. Artikel 3

Gemeten aan het feit dat bij de bescherming van de gezondheid van de werknemer rekening moet worden gehouden met complexe en moeilijk te beoordelen aspecten van vooral technologische, analytische, arbeidsgeneeskundige, toxicologische en arbeidsorganisatorische aard, worden de taken van de lid-staten bij de tenuitvoerlegging van de gezondheidsbescherming in de werkomgeving in artikel 3 niet uitvoerig genoeg omschreven. Daarom wordt — met name ook ten behoeve van het MKB — voor artikel 3 de volgende formulering voorgesteld:

„1. De lid-staten treffen de noodzakelijke maatregelen om ervoor te zorgen dat werkgevers, werknemers en vertegenwoordigers van de werknemers de voorschriften van de onderhavige richtlijn voor zover deze hen betreffen, in acht nemen.

2. De lid-staten dienen met name

- de in de onderhavige richtlijn genoemde plichten van de werkgever d.m.v. bindende bepalingen te concretiseren,
- voor toezicht op de naleving van de beschermingsvoorschriften te zorgen en de werkgevers en werknemers of de werknemersvertegenwoordigers raad te geven,
- de institutionele voorwaarden voor de tenuitvoerlegging van de beschermingsmaatregelen te scheppen, zoals centra voor metingen, analyses en evaluatie van schadelijke invloeden op de gezondheid,
- de samenwerking tussen bedrijven op het gebied van veiligheid en gezondheid van de werknemers in de werkomgeving te stimuleren.”

2.4. Artikel 5 (Plichten van de werkgever)

2.4.1. Gezien de functie van artikel 5, namelijk de centrale beschermingsbepaling in de richtlijn, dient in lid 3 onder letter a), na de eerste alinea de volgende alinea te worden ingelast:

„De werkgever moet hierbij met name de volgende risico's evalueren:

- gevaar van ongevallen,
- werkstoffen die schadelijk kunnen zijn voor de gezondheid,
- straling,
- gevaar a.g.v. lawaai en trillingen,
- belasting door hitte, koude, tocht, vocht en licht,
- risico's van biotechnologische, incl. genetische, methoden,
- overbelasting van lichaam, zenuwen of geest door zwaar werk, ploegendienst, nachtwerk, bepaalde houding, monotone en eenzijdig belastende procédés, tijddruk, hoog werktempo, werktijd en arbeidsorganisatie,
- meervoudige belasting door een veelvoud of een combinatie van deze risicofactoren.”

Deze verduidelijking is nodig om in het kader van de specifieke plichten van de werkgever een overzicht van de belangrijkste gezondheidsrisico's te geven en op deze wijze een basis te scheppen voor preventie als „samenhangend geheel”, waarvan in lid 2 van artikel 5 wordt gesproken.

2.4.2. In lid 3 f) wordt uitgegaan van „nauwe samenwerking” tussen de werkgever en de werknemers bij de planning en invoering van nieuwe technologieën. Deze welkome regeling wekt echter de indruk dat deze nauwe samenwerking niet voor „oude technologieën” geldt. Daarom wordt om redenen van juridische methodologie voorgesteld, de bepaling betreffende de plicht van de werkgever om nauw samen te werken met de werknemers of hun vertegenwoordigers als algemeen principe in artikel 10 van de richtlijn vast te leggen. Dienovereenkomstig moet de nodige opleiding van de werknemers bij het plannen en invoeren van nieuwe technologieën in artikel 11 worden geregeld.

Lid 3 f) dient daarom als volgt te luiden:

„Bij de planning en invoering van nieuwe technologieën dient ruimschoots rekening te worden gehouden met aspecten betreffende de bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de werknemers, met name wat betreft de keuze van uitrustingen, de aanpassing van de arbeidsomstandigheden en de invloed van de werkomgeving op het individu, zowel vanuit lichamelijk als vanuit psycho-sociaal oogpunt.”

2.5. Artikel 6 (Preventieafdelingen)

2.5.1. Aan lid 1 dient de volgende zin te worden toegevoegd:

„De werkgever draagt de voor het vervullen van deze taak noodzakelijke bevoegdheden over aan deze werknemers.”

Deze toevoeging is bedoeld om ervoor te zorgen dat de taak niet in tegenspraak is met de bevoegdheden van de ontvanger ervan. Bovendien wordt zo duidelijker dat de met deze taak belaste werknemer een plicht van de werkgever vervult.

2.5.2. Lid 5 dient als volgt te luiden:

„De lid-staten bepalen op basis van de gevaarsituatie in en de grootte van het bedrijf, in welke gevallen de werkgever zelf de in lid 1 bedoelde taak op zich kan nemen, vooropgesteld dat hij competent is en dit te verenigen is met de bescherming van de gezondheid van de werknemer.”

Door deze toevoeging wordt de risico-evaluatie als criterium voor een dergelijke bepaling genoemd; daarnaast wordt ervoor gezorgd dat bij bijzondere risico's een competente beoordeling van de situatie plaatsvindt. Dit laatste is bijvoorbeeld nodig bij gecompliceerde metingen en bij de beoordeling van toxicologische vraagstukken. In dit verband dienen de lid-staten te worden verplicht, de institutionele voorwaarden voor begeleiding van deze bedrijven te scheppen (zie opmerkingen over artikel 3).

2.6. Artikel 7

Aan lid 3 dient in verband met artikel 13 van het IAO-Verdrag inzake bescherming op de werkplek en werkomgeving de volgende zin te worden toegevoegd:

„Een werknemer die zich van een werkplek heeft verwijderd, waar hij met reden direct en ernstig gevaar voor zijn leven of zijn gezondheid vermoedde, dient overeenkomstig de situatie en het gebruik in de lid-staat tegen ongerechtvaardigde gevolgen te worden beschermd.”

2.7. Artikel 8 (Bijhouden van gegevens)

Gezien de inhoud dient artikel 8 van de volgende titel te worden voorzien: „Bedrijfsprogramma voor bescherming op de werkplek”.

2.7.1. Lid 1 dient als volgt te luiden:

„1. De werkgever is verplicht een bedrijfsprogramma voor bescherming op de werkplek op te stellen, dat uit de volgende stappen bestaat:

- a) Registratie van ziekte-veroorzakende factoren en gevaren van ongevallen, incl. meting en evaluatie van de risico's;

- b) Opstellen van een lijst van ongevallen en beroepsziekten, die schadelijk zijn geweest voor de gezondheid van de werknemer;

- c) Opstellen van een verslag waarin de oorzaken en de getroffen of noodzakelijke maatregelen worden vermeld, welke verband houden met ongevallen en beroepsziekten die inkomstenderving tot gevolg hebben of kunnen hebben;

- d) Vastleggen van beschermende maatregelen op korte, middellange en lange termijn.”

2.7.2. Lid 2 dient als volgt te luiden:

„2. De lid-staten bepalen op basis van de gevaarsituatie en de bedrijfsgrootte aan welke in lid 1 genoemde plichten betreffende het opstellen van documenten bedrijven moeten voldoen.”

Op deze wijze kunnen de lid-staten rekening houden met de bijzondere kenmerken van het MKB.

2.8. Artikel 9 (Voorlichting van de werknemers)

2.8.1. In lid 2 moet voor de werknemers of de werknemersvertegenwoordigers die verantwoordelijk zijn voor de bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de werknemer, een onbeperkt recht op informatie worden gecreëerd. Daarom dient lid 2 als volgt te luiden:

„De werknemers of de werknemersvertegenwoordigers die zich speciaal bezighouden met de bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de werknemer, hebben toegang tot alle informatie die met deze taak verband houdt, incl. de informatie die bedoeld is voor de instanties en organen welke de verantwoordelijkheid dragen voor veiligheid en gezondheidsbescherming.”

2.9. Artikel 10 (Raadpleging van de werknemers)

2.9.1. De titel van artikel 10 dient als volgt te luiden: „Raadpleging en inspraak van de werknemers”.

2.9.2. In artikel 10 dient het volgende principe te worden neergelegd:

„1. De werkgever dient nauw samen te werken met de werknemers of de werknemersvertegenwoordigers die specifiek belast zijn met de bescherming van de veiligheid en de gezondheid van de werknemer.”

Door deze toevoeging geldt de in artikel 5 f) opgenomen bepaling betreffende nauwe samenwerking in het algemeen.

2.9.3. Lid 1 van artikel 10 dient lid 2 te worden. Bovendien moeten alle bepalingen die betrekking hebben op de preventieplicht van de werkgever, namelijk

artt. 5 t/m 9 en 11 en 12, in dit lid als basis voor het recht op raadpleging worden genoemd.

2.9.4. Het Comité stelt voor, art. 10, lid 4, van het Commissievoorstel als volgt te wijzigen:

„De werkgever moet ervoor zorgen dat de werknemersvertegenwoordigers die zich speciaal bezighouden met de veiligheid en de gezondheid van de werknemers, met behoud van loon de nodige tijd vrijgesteld worden van werk en ...”.

2.10. Artikel 11 (Opleiding van de werknemers)

De laatste zin in lid 1 dient als volgt te luiden:

„De opleiding moet worden aangepast aan nieuwe of veranderde risico's.”

Op deze wijze wordt ervoor gezorgd dat ook werknemers die bijvoorbeeld wegens langdurige arbeidsongeschiktheid een informatie-achterstand hebben opgelopen, op de hoogte worden gesteld van de actuele stand van zaken.

2.10.1. De eerste zin van artikel 11, lid 1, dient als volgt te luiden:

„De werkgever moet ervoor zorgen dat iedere werknemer (...) voldoende en adequate instructies en de nodige opleiding op het gebied van veiligheid en gezondheid krijgt welke speciaal gericht zijn op zijn werkplek of zijn functie.”

2.11. Artikel 12 (Verantwoordelijkheden van de werknemers)

2.11.1. In lid 1 dient het volgende te worden gepreciseerd (zie onderstreepte tekst):

„1. Overeenkomstig de instructies van de werkgever moet iedere werknemer gedurende zijn werktijd door zijn handelen of nalaten op het werk zorg dragen voor zijn eigen veiligheid en gezondheid, alsmede voor die van andere betrokken personen.”

2.11.2. In de tekst na het laatste streepje van lid 2 dient het laatste deel van de zin „en de doeltreffendheid van de ter bevordering van de veiligheid en de gezondheid genomen maatregelen controleren” te worden geschrapt, daar het hier zonder meer om een plicht van de werkgever gaat.

2.12. Artikel 14

In dit artikel moet worden bepaald dat het Raadgevend Comité voor de veiligheid, de hygiëne en de gezondheidsbescherming op de arbeidsplaats in het kader van deze raadplegingsprocedure wordt ingeschakeld. Op deze wijze kan de noodzakelijke participatie van de sociale partners plaatsvinden. Indien de richtlijn wordt gewijzigd dienen het Comité en het Europees Parlement hierbij te worden betrokken.

2.13. Artikel 15 (slotbepalingen)

In lid 3 dienen ook het Economisch en Sociaal Comité en het Europees Parlement te worden opgenomen als instellingen waaraan verslag wordt uitgebracht.

2.14. Bijlage 1

2.14.1. De in Bijlage I opgenomen lijst dient te worden aangevuld met de meest belangrijke gevarensituaties. Met name moeten werkterreinen en vervoermiddelen in deze lijst worden opgenomen, aangezien de arbeidsplaatsrichtlijn niet voor deze twee gebieden geldt.

2.14.2. Aangezien deze richtlijn de functie dient te krijgen van een kaderrichtlijn betreffende de wetgeving inzake bescherming op de werkplek van de EG als geheel, moeten alle reeds geldende EG-richtlijnen over dit onderwerp via Bijlage I aan deze kaderrichtlijn worden aangepast. Dit geldt met name voor de Richtlijn over chemische, fysische en biologische agentia (nr. 80/1107/EEG d.d. 27 november 1980).

2.14.3. Het Comité stelt voor, onder een richtlijn over het hanteren van zware lasten alle gezondheidsrisico's te laten vallen, dus niet alleen gevaren voor de lendewervels, maar b.v. ook gewrichtsaandoeningen. De uitbreiding is vanuit arbeidsgeneeskundig oogpunt en op grond van algemene preventie-overwegingen noodzakelijk.

Met deze overwegingen dient in het in Bijlage I genoemde ontwerp voor een richtlijn rekening te worden gehouden.

Gedaan te Brussel, 28 april 1988.

De Voorzitter
van het Economisch en Sociaal Comité
Alfons MARGOT

BIJLAGE 1

bij het advies van het Economisch en Sociaal Comité

De volgende wijzigingsvoorstellen, waarmee ten minste één kwart van de aanwezige of vertegenwoordigde leden heeft ingestemd, zijn tijdens de debatten verworpen:

Par. 1.1.

In de Engelse versie de eerste zin als volgt te wijzigen:

„The Committee regards... as important...” (Geldt niet voor de Nederlandse versie).

Motivering

Dit spreek voor zichzelf.

Uitslag van de stemming

Stemmen vóór: 36, Stemmen tegen: 87, onthoudingen: 7.

Par. 2.4.1

Het laatste deel van de zin na het zevende streepje „monotone ...arbeidsorganisatie” te schrappen.

Motivering

Dit spreekt voor zichzelf.

Uitslag van de stemming

Stemmen vóór: 44, stemmen tegen: 72, onthoudingen: 9.

Par. 2.4.3

De hele paragraaf te schrappen en te vervangen door het volgende:

„Het Comité is het niet eens met de tekst van de Commissie in artikel 5, lid 3 d) en lid 3 e).”

Motivering

Lid 3 d) en lid 3 e) hebben betrekking op algemene werkomstandigheden en houden niet speciaal verband met veiligheid en gezondheid.

Uitslag van de stemming

Stemmen vóór: 50, stemmen tegen: 70, onthoudingen: 10.

Par. 2.5.1

Het begin van deze paragraaf als volgt te formuleren:

„Lid 1 van artikel 6 dient als volgt te luiden:

„De werkgever... die zich met de tenuitvoerleggingsaspecten van activiteiten ter preventie ... bezig moeten houden.””

Motivering

De motivering is dezelfde als voor het voorgaande wijzigingsvoorstel, zo ontstaat een betere samenhang met de rest van de tekst van het ontwerp-advies, dat daardoor veel beter verantwoord is en geen contradicties bevat.

Uitslag van de stemming

Stemmen vóór: 42, stemmen tegen: 76, onthoudingen: 10.

Par. 2.7.1.

In lid 1 c) te schrappen:
„... of kunnen hebben”.

Motivering

De rapportageplicht dient te worden beperkt tot de feiten.

Uitslag van de stemming

Stemmen vóór: 39, stemmen tegen: 71, onthoudingen: 11.

Par. 2.8.1.

Te schrappen.

Motivering

De tekst in de ontwerp-richtlijn is adequater, realistischer en past beter bij de rest van de tekst.

Uitslag van de stemming

Stemmen vóór: 35, stemmen tegen: 69, onthoudingen: 13.

Par. 2.14.1.

Te schrappen.

Motivering

Gezien de kenmerken van de kaderrichtlijn is de door de Commissie voorgestelde Bijlage van algemene aard beter geschikt.

Uitslag van de stemming

Stemmen vóór: 52, stemmen tegen: 75, onthoudingen: 8.

BIJLAGE 2

bij het advies van het Economisch en Sociaal Comité

Hoofdelijke stemming.

De volgende aanwezige of vertegenwoordigde leden hebben vóór het advies gestemd:

Alexopoulos, Ataide, Beretta, Black, Bleser, Boddy, Boisserée, Breyiannis, Briganti, Burnel, Lobo-Brandão R. Cal, Calvet-Chambon, Carroll, Cavazzuti, Ceballo-Herrero, Christie, Calves Conde, Cortois, Curlis, van Dam, Dassis, von der Decken, Delhomenie, Della Croce, Dos-Santos, Drilleaud, van Eekert, Elstner, Etty, Eulen, Flum, Forgas, Frandi, Gayetot, Geuenich, Glesener, Gomez-Martinez, Goris, Gredal, Haas, Hagen, Hammond, Hilken, Houthuys, Hörsken, Jenkins, Kitsios, Laka-Martin, Landaburu, Larsen, Laur, Lojewski, Luchetti, Maddocks, Mantovani, Margalef-Masia, Meyer-Horn, Morselli, Mourgues, Muhr, Muñoz-Guardapo, Murphy, Nielsen P., Nierhaus, Nieuwenhuize, Orsi, Proença, Pronk, Quevedo-Rojo, Raftopoulos, Rangoni-Machiavelli, Roseingrave, Rouzier, Saiu, Salomone, Santillan-Cabeza, Schmitz, Schöpges, Serra-Carracciolo, Silva, Smith A.R., Smith L.J., Spiers, Spijkers, Städelin, Tiemann, Vanden Broucke, Vassilaras, Velasco-Mancebo, Vercellino, Vidal, Yverneau, Zufiaur-Narvaiza.

De volgende aanwezige of vertegenwoordigde leden hebben tegen het advies gestemd:

Aparicio-Bravo, Arets, Bernasconi, Berns, Bredima-Savopoulou, Broicher, Ceyrac, Clavel, Colle, Donck, Dunet, Giacomelli, Green, Hancock, Kaaris, Kazazis, Kelly, Lenna, Lancastre, Löw, Machado Von Tschusi, Martin-Almendo, Marvier, Masprone, Moreland, Neto Da Silva, Noordwal, De Normann, Pardon, Pearson, Pelletier, Perrin-Pelletier, Petersen, Poeton, Proumens, Rea, Ribière, Rolão-Gonçalves, Romoli, Schade-Poulsen, Storie-Pugh, Strauss, Termes-Carrero, Tixier, Tukker, Wagner, Wick, Whitworth.

De volgende aanwezige of vertegenwoordigde leden hebben zich van stemming onthouden:

Arena, Aspinall, Bagliano, Campbell, De Tavernier, Dodd, Drago, Droulin, Fresi, Gardner, Hovgaard Jakobsen, Jaschick, Mainetti, Nugeyre, Robinson, Solari, Tamlin, Williams.

Advies over het voorstel voor een richtlijn van de Raad betreffende minimumvoorschriften inzake veiligheid en gezondheid voor arbeidsplaatsen (eerste specifieke richtlijn in de zin van artikel 13 van richtlijn COM(88) 73 def.)

(88/C 175/10)

De Raad heeft op 23 maart 1988 besloten, overeenkomstig de bepalingen van art. 118A van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over het bovengenoemde voorstel.

Het Comité heeft besloten, de heer Flum als algemeen rapporteur met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden te belasten.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 28 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met 58 stemmen vóór, 11 stemmen tegen, bij 13 onthoudingen is goedgekeurd.

1. Algemene opmerkingen

Het Comité begroet het door de Commissie voorgelegde voorstel voor een richtlijn van de Raad inzake minimumvoorschriften voor de veiligheid en de gezondheid op de werkplek (werkplekrichtlijn). Het beschouwt dit voorstel als noodzakelijk initiatief voor de tenuitvoerlegging van de kaderrichtlijn inzake maatregelen voor de verbetering van de veiligheid en de gezondheid van de werknemer op de werkplek.

2. Opmerkingen over de afzonderlijke bepalingen

2.1. Artikel 1 (Doel)

Transportmiddelen en tijdelijke of mobiele werkterreinen leveren twee belangrijke risicofactoren voor veiligheid en gezondheid van werknemers op. Het Comité verwacht daarom dat hierover specifieke richtlijnen in de zin van bijlage 1 van de kaderrichtlijn worden uitgevaardigd. De Commissie wordt dringend verzocht, richtlijnvoorstellen dienaangaande in te dienen.

2.2. Artikel 2 (Definities)

In alle werkplekrichtlijnen dienen dezelfde definities te worden gehanteerd.

2.3. Artikel 6

Volgens het Comité dienen de lid-staten ongeacht de in artikel 6 vastgelegde overgangperiode van vijf jaar ook met betrekking tot bestaande en gebruikte arbeidsplaatsen de beschermende maatregelen overeenkomstig bijlage 1 te treffen indien de bescherming van de gezondheid van de werknemers zulks vereist.

Bij ernstige risico's voor gezondheid en veiligheid van werknemers dient ervoor te worden gezorgd dat de beschermingsvoorschriften ook op bestaande werkplekken worden toegepast.

2.4. Artikel 7

In artikel 7 dient de zinsnede „indien dit redelijkerwijze uitvoerbaar is” te worden vervangen door: „indien de bescherming van de gezondheid van de werknemers zulks vereist”.

2.5. Artikel 9

In artikel 9.1 dienen de woorden „in voorkomend geval” te worden geschrapt; de technische rapporten zijn

namelijk zo belangrijk dat raadpleging van het Raadgevend comité voor veiligheid, hygiëne en gezondheidsbescherming op de arbeidsplaats noodzakelijk lijkt.

2.6. Artikel 10 (Aanpassing van de bijlagen).

In artikel 10 dient de bepaling te worden opgenomen dat genoemd Raadgevend comité bij deze aanpassing wordt ingeschakeld.

2.7. Artikel 11 (Slotbepalingen)

In het derde lid dienen aan de instellingen die geïnformeerd moeten worden, ook het Economisch en Sociaal Comité en het Europees Parlement te worden toegevoegd.

2.8. Bijlage 1 (Minimumvoorschriften voor arbeidsplaatsen als bedoeld in artikel 4)

Deze bepalingen dienen zowel inhoudelijk als qua taalgebruik te worden herzien. Zo moet in punt 2.2.3 worden voorgeschreven dat nooduitgangen niet door voorwerpen mogen worden geblokkeerd.

In 2.15.1.1 wordt teveel nadruk gelegd op „aparte kleedkamers voor mannen en vrouwen”. Wel belangrijk is dat zij zich afzonderlijk kunnen omkleden.

Gedaan te Brussel, 28 april 1988.

*De Voorzitter
van het Economisch en Sociaal Comité*

Alfons MARGOT

BIJLAGE

bij het advies van het Economisch en Sociaal Comité

Het volgende wijzigingsvoorstel, dat de instemming van ten minste één kwart van de aanwezige of vertegenwoordigde leden kreeg, werd tijdens de beraadslagingen verworpen:

Eerste alinea

Na de eerste alinea het volgende toe te voegen:

„Het Comité heeft echter niet voldoende tijd ter beschikking gehad om het document zo grondig te behandelen als nodig zou zijn geweest voor een zinvolle evaluatie van de vele gedetailleerde voorschriften voor veiligheid en gezondheid die in het Commissiedocument worden genoemd; daarom heeft het slechts nota genomen van het richtlijnvoorstel.”

Alle volgende paragrafen te schrappen.

Uitslag stemming

Vóór: 22, tegen: 43, onthoudingen: 7.

Vervolgadvies inzake het ontwerp van een verordening van de Commissie betreffende de toepassing van artikel 85, lid 3, van het Verdrag op bepaalde franchise-overeenkomsten

(88/C 175/11)

Op 20 oktober 1987 heeft het Bureau van het Economisch en Sociaal Comité overeenkomstig de derde alinea van artikel 20 van het Reglement van Orde besloten in het kader van het opstellen van het advies van het Comité inzake het zestiende verslag van de Commissie over het mededingingsbeleid een advies voor te bereiden over het bovengenoemde ontwerp van verordening.

De Afdeling voor industrie, handel, ambacht en diensten, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden is belast, heeft haar advies op 6 april 1988 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Hilkens.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 27 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met 74 stemmen vóór en 34 stemmen tegen bij 6 onthoudingen is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Franchising als moderne marketingvorm heeft binnen de Europese Gemeenschappen na het begin van de jaren '60 een grote vlucht genomen. De intensiteit bij deze ontwikkeling verschilt echter per lid-staat. Nog in 1987 is door de Commissie van de Europese Gemeenschappen een studie gepubliceerd, waarin een situatieschets wordt gegeven per lid-staat⁽¹⁾. Uit statistische gegevens valt af te leiden dat thans binnen de Europese Gemeenschappen een kleine tweeduizend franchisegevers actief zijn. Deze franchisegevers hebben contracten afgesloten met plusminus 100 000 franchise-nemers. Naar opgave van de Europese Franchise Federatie bedroeg de omzet van deze franchiseketens *per ultimo* 1985 reeds meer dan 35 miljard Ecu⁽²⁾. Verwacht mag worden dat de realisering van de Interne Markt een verdere groei in de ontwikkeling van franchising binnen de Gemeenschap te zien zal geven.

1.2. Nu zo'n belangrijke commerciële samenwerkingsvorm tussen ondernemers zich aldus binnen de EG op zeer grote schaal heeft ontwikkeld, dienen er duidelijke richtsnoeren te bestaan die aangeven in hoeverre de EEG-mededingingsregels van toepassing zijn op franchise-overeenkomsten en franchise-netwerken.

1.3. Krachtens Verordening nr. 19/65 van de Raad van 2 maart 1965 beschikt de Commissie over de bevoegdheid artikel 85, lid 3 toe te passen op bilaterale exclusieve overeenkomsten die onder het bereik vallen van artikel 85, lid 1 (de algemene verbodsbepaling) en waarbij exclusieve leverings- en/of afnameverplichtingen zijn overeengekomen of die beperkingen meebrengen welke zijn opgelegd in verband met de verkrijging of het gebruik van rechten van industriële eigendom.

1.4. Met de onderhavige ontwerp-verordening beoogt de Commissie een nieuwe groep van overeenkomsten aan te wijzen die voor een generieke vrijstelling in aanmerking komt.

⁽¹⁾ *Franchising in ausgewählten Bereichen des Handels in der Gemeinschaft, eine wettbewerbspolitische Analyse*; uitgave: Commissie van de Europese Gemeenschappen, Luxemburg 1987.

⁽²⁾ Bij genoemde statistische gegevens zijn de omzetcijfers van hotelketens in franchise-vorm buiten beschouwing gelaten.

Volgens het Verdrag kunnen namelijk sommige overeenkomsten die in principe krachtens artikel 85, lid 1, verboden zijn, onder bepaalde voorwaarden van dit verbod vrijgesteld worden. Het ligt derhalve voor de hand dat de Commissie in een generieke vrijstellingsverordening aangeeft in welke gevallen de bepalingen van artikel 85, lid 1, naar haar oordeel niet van toepassing zijn.

2. Algemene opmerkingen

2.1. Het Comité kan — onder voorbehoud van de navolgende opmerkingen — instemmen met het voorstellen van de Commissie een generieke vrijstellingsverordening af te kondigen voor bepaalde categorieën franchise-overeenkomsten, die vallen onder het bereik van artikel 85, lid 1, doch die voldoen aan de voorwaarden genoemd in artikel 85, lid 3.

2.2. Volgens het Comité kan niet ontkend worden dat franchising als marketingvorm een aantal positieve aspecten heeft: onder meer zal de combinatie van herkenbaarheid en uniformiteit bij de aanbidding van goederen of diensten een aantal voordelen opleveren. In vergelijking met een filiaalbeheerder van een winkelketen zal een franchisenemer als zelfstandig ondernemer wellicht directer betrokken zijn bij zijn vestiging. Vanuit mededingingsoogpunt: franchising maakt een keten van ondernemingen mogelijk, die in concurrentie kan staan met filialen van een grote onderneming. Daarnaast kan franchising (als gevolg van de soms lagere kosten van het opstarten van een vestiging en als gevolg van de overdracht van know-how) de toetreding van nieuwe concurrenten op een markt vergemakkelijken.

2.3. Het Comité is van oordeel dat deze positieve aspecten onverlet laten dat de dagelijkse praktijk van franchising ook een aantal niet onbelangrijke negatieve aspecten te zien kan geven:

— Franchising kan tot een verandering leiden in de concurrentieverhouding tussen detaillisten die niet en hen die wél binnen een franchiseketen werken. De verstrekte know-how en commerciële assistentie aan een franchisenemer kan een concurrerende onafhankelijke detaillist in een nadelige positie

brenge. Er dient beslist voor gezorgd te worden dat deze concurrentie eerlijk is en de consument ten goede komt.

- Hoewel hier erkend wordt dat een generieke vrijstelling primair een instrument is van het EG-mededingingsbeleid, dient de Commissie zich er tevens rekenschap van te geven dat zij via een generieke vrijstelling het fenomeen „franchising” erkent. De Commissie bevordert daarmee een samenwerkingsvorm met méér dan mededingingsrechtelijke dimensies. De Afdeling vraagt de Commissie vooral oog te hebben voor sociale aspecten. Te denken valt hierbij allereerst aan problemen die kunnen voortvloeiën uit de hiërarchische en contractuele verhouding tussen de franchisegever en de franchisenemer. In vele gevallen bevindt de franchisenemer zich in een zwakke positie ten opzichte van de franchisegever. Een tweede element is de positie van de werknemer(s) van de franchisenemer. Werknemers hebben in de praktijk geen enkele invloed op de contractuele verhouding tussen de franchisegever en de franchisenemer; wel treffen hen rechtstreeks de gevolgen van deze relatie. Het verdient daarom aanbeveling om op passende wijze zowel de contractuele positie van de franchisenemer als de sociale en contractuele positie van de werknemers veilig te stellen. Ook dient bezorgdheid te worden geuit t.a.v. bepaalde franchise-overeenkomsten die de franchisenemer weinig of niets opleveren in verhouding tot de kosten die hij maakt. Zij worden vaak gesloten met groepen werknemers die moeten afvloeien en weinig of geen ervaring met zakendoen hebben. Degenen die dergelijke praktijken beoefenen, behoren normaal gesproken niet tot goed aangeschreven franchise-organisaties en er dienen dan ook maatregelen te worden uitgewerkt om aan deze vorm van misbruik een einde te maken.

2.4. Met tevredenheid kan worden opgemerkt dat de Commissie in haar ontwerp-verordening onderscheid maakt naar soorten overeenkomst. Franchise-overeenkomsten in de sector productie, distributie en dienstverlening worden onderscheiden, waarbij de eerstgenoemde vorm niet onder de verordening wordt gebracht. Ook binnen de groep franchise-overeenkomsten die wel onder de vrijstelling vallen, valt echter in de praktijk een grote verscheidenheid te constateren. Van homogeniteit bij het contracttype „franchise” is in de praktijk geen sprake. Sommige franchise-overeenkomsten vertonen op onderdelen sterke overeenkomsten met selectieve distributie-overeenkomsten en/of alleenverkoopovereenkomsten. Gezien vorengenoemde grote verscheidenheid dient de vraag onder ogen te worden gezien of een generieke vrijstelling in het geval van „franchise” sluitend te maken is. De vorengenoemde afbakeningsproblematiek brengt in ieder geval met zich mede dat de coherentie met de bepalingen van generieke vrijstellingen van toepassing op andere samenwerkingsvormen groot dient te zijn.

2.5. Het Comité heeft bij de bestudering van het ontwerp tot zijn grote ongenoegen moeten constateren dat de verschillende taalversies de nodige coherentie ontberen. Ook is de ontwerpverordening op verschillende plaatsen weinig concreet en verwarrend. Vooral omdat het hier om een juridisch instrument gaat in

het kader van het mededingingsbeleid, dienen door de Commissie de inhoudelijke samenhang en de uniformiteit van de verschillende taalversies gegarandeerd te worden.

Bij de bijzondere opmerkingen t.a.v. de individuele artikelen zal op dit laatste nader worden ingegaan.

3. Bijzondere opmerkingen over het ontwerp van de Commissie

3.1. Artikel 1

Artikel 1, lid 2, sub b) (tweede gedachtenstreepje) spreekt in de Nederlandse versie bij de omschrijving van de franchise van „de mededeling door de franchisegever aan de franchisenemer van belangrijke know-how (...)”, in de Duitse versie van *wesentliches Know-how*, in de Franse versie van *savoir faire substantiel*.

De term „belangrijke” is te vaag en zou, althans in de Nederlandse versie, vervangen dienen te worden door de term „wezenlijke”, daar dan beter het onontbeerlijke karakter van de bedoelde „know-how” tot uitdrukking komt.

Artikel 1, lid 3

De strekking van dit artikellid is in een aantal taalversies niet erg duidelijk. Gezien de verwijzing in andere artikelen naar dit artikellid (artikel 2, sub a), sub c), sub d); artikel 5, sub b), sub c)) komt aan artikel 1, lid 3 een belangrijke betekenis toe voor een goed begrip van de ontwerp-verordening. Het Comité meent dat een verduidelijking van dit artikellid geboden is, waarbij de (wel goed begrijpelijke) Franse versie als uitgangspunt genomen dient te worden.

3.2. Artikel 2

Artikel 2, sub a): is, in de Nederlandse versie, niet goed begrijpelijk en dient als volgt te worden gewijzigd: het woordje „niet” (na contractsgebied) dient in de zinnen voorafgegaan door de gedachtenstreepjes te worden geïncorporeerd.

Artikel 2, sub b): Dit artikellid biedt de franchisenemer onvoldoende mogelijkheden de franchise te exploiteren door middel van ambulante winkel- of kantoorruimten. Het Comité meent dat dit artikellid zodanige uitbreiding verdient dat ook deze exploitatiewijzen onder de verordening vallen.

Artikel 2, sub c): is, in de Engelse versie, afwijkend van de andere taalversies. In het bijzonder ontbreekt de zin na het tweede gedachtenstreepje.

3.3. Artikel 3

Artikel 3, lid 1

Dit artikellid geeft aan dat de vrijstelling van toepassing is ongeacht het bestaan van een aantal daarna genoemde verplichtingen voor de franchisenemer.

In de Nederlandse versie wordt gesproken over „één van de volgende verplichtingen”, waarmee een beperking wordt aangebracht die niet in andere taalversies voorkomt.

Onduidelijk is daarmee thans of de verplichtingen genoemd onder a t/m n cumulatief opgenomen mogen worden in een franchise-overeenkomst.

Het verdient hier de voorkeur, net als bij artikel 1, lid 1 en artikel 2, lid 1, de zinsnede „één of meer van de volgende...” te gebruiken.

Artikel 3, lid 1, sub b) juncto artikel 4, lid 2 sub a) juncto artikel 5, sub c)

Deze artikelleden geven aan in hoeverre exclusieve afnameverplichtingen opgelegd aan de franchisenemer zijn toegestaan.

De Commissie is hierbij op evenwichtige wijze te werk gegaan, dat wil zeggen: zowel aan de belangen van de franchisegever als aan die van de franchisenemer is aandacht geschonken. Wel kan bij artikel 5, sub c) de vraag worden gesteld bij wie de bewijslast ligt met betrekking tot de vraag of een weigering is gebaseerd op bescherming van de reputatie.

Het Comité is van mening dat duidelijker in de tekst naar voren dient te komen dat de bewijslast ter zake bij de franchisegever ligt.

Artikel 3, lid 1, sub c) en sub d)

Beide paragrafen van art. 3, lid 1, gaan in op, veelvuldig in franchise-overeenkomsten voorkomende, concurrentiebedingen. Het Comité meent dat — terwille van de rechtszekerheid — beide sub-leden op een duidelijke wijze de maximum tijdsduur van deze clausules dienen aan te geven.

Sub c) leidt in zijn huidige vorm tot een — niet-beargumenteerde — verandering van het tot nu toe gevoerde beleid van de Commissie waarbij steeds is uitgegaan van een maximumduur van één jaar na afloop van de franchise-overeenkomst. Het Comité meent dat een periode tot één jaar na afloop van een franchise-overeenkomst voldoende is om de franchisegever noodzakelijke bescherming te bieden.

Sub d) vermeldt als maximumduur: „...zolang de know-how hem tot voordeel blijft strekken wat betreft de mededinging”. Deze vage bewoordingen dienen naar de

mening van het Comité vervangen te worden door de navolgende zinsnede: „...zolang de know-how niet rechtstreeks toegankelijk is voor het publiek”.

3.4. Artikel 4

De verschillende taalversies roepen ten aanzien van sub b) de nodige vragen op. De Duitse en Franse versie spreken van respectievelijk *diese Waren* en *auxdits produits*; waarbij dus gerefereerd wordt aan de — eerder — in dit sub b) genoemde produkten die het handelsmerk van franchisegever dragen. De Nederlandse versie spreekt slechts van „produkten”, waarbij aldus een ruimere interpretatie mogelijk is.

Het Comité is van oordeel dat de tekst zodanig aangepast dient te worden dat alle produkten die onder de franchise geleverd worden, onder de bedoelde garantieverplichting vallen; met andere woorden: ook produkten die niet het handelsmerk van de franchisegever dragen, dienen onder deze garantieverplichting te vallen.

Artikel 4, sub c)

Ook bij dit artikellid ontbreekt de nodige coherentie tussen de verschillende taalversies. De Duitse versie en — in mindere mate — de Franse versie zijn vager geformuleerd dan de Engelse en Nederlandse versies. Het Comité meent dat in alle versies duidelijk naar voren dient te komen dat financiële investeringen slechts verboden zijn wanneer de franchisenemer persoonlijk betrokken raakt bij het voeren van concurrerende activiteiten.

Artikel 4 sub d) maakt de vrijstelling ervan afhankelijk dat de „know-how en andere rechten die onder de franchise vallen zo gedetailleerd mogelijk zijn beschreven”. Het Comité meent dat uit deze vage bewoordingen een aanmerkelijke rechtsonzekerheid kan voortvloeien. De Commissie dient nadere criteria aan te geven voor deze gedetailleerde beschrijving.

Het Comité is de mening toegedaan dat artikel 4 uitgebreid dient te worden met een nieuw sub e). Dit artikel 4 sub e) dient ter bescherming van de sociale positie van de werknemer(s) van de franchisenemer.

Artikel 4 sub e) luidt:

„de overeenkomst geen bepalingen bevat die tot gevolg kunnen hebben dat voor de werknemers van de franchisenemer geldende sociale regelingen waaronder collectieve arbeidsovereenkomsten worden ondermijnd”.

Gedaan te Brussel, 27 April 1988.

De Voorzitter

van het Economisch en Sociaal Comité

Alfons MARGOT

Advies over de voorstellen van de Commissie voor de vaststelling van de landbouwprijzen en bepaalde begeleidende maatregelen, 1988/1989

(88/C 175/12)

De Raad heeft op 6 april 1988 besloten, overeenkomstig de bepalingen van art. 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité om advies te vragen over de bovengenoemde voorstellen.

De Afdeling voor landbouw en visserij, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 13 april 1988 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Schnieders.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting van 27 en 28 april 1988 (vergadering van 28 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met ruime meerderheid van stemmen (geen stemmen tegen, 3 onthoudingen) is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Het Comité heeft in zijn adviezen van 19 november 1987 en 27 januari 1988⁽¹⁾ gepleit voor efficiënte en passende maatregelen ter beperking en beheersing van de overschotproductie en de uitgaven in de landbouwsector. Inmiddels is tijdens de Topconferentie van 11 en 12 februari 1988 overeenstemming bereikt over de beginselen van de stabilisatiemechanismen en hebben de ministers van landbouw de voor de uitvoering noodzakelijke verordeningen vastgesteld.

1.2. Hiermee is het financiële kader voor de markt- en structuurmaatregelen in de landbouw voor een periode van vijf jaar vastgelegd. Om de begrotingsdiscipline te handhaven en tot een evenwichtige marktsituatie te komen is besloten dat bij overschrijding van de maximumhoeveelheid (die inmiddels voor alle produkten is vastgesteld) de prijzen voor onder een marktordening vallende produkten steeds verder verlaagd worden. Door deze prijsverlagingen worden alle producenten in gelijke mate getroffen, of zij nu hun productie uitgebreid of verminderd hebben.

1.3. Met de braakleggingsprogramma's heeft de Raad er in bescheiden mate toe bijgedragen dat de vastgelegde produktieplafonds voor granen, koolzaad en peulvruchten niet bereikt worden. Vóór 30 april 1988 dient de Commissie de nodige uitvoeringsbepalingen vast te stellen. Het Comité heeft zich op 24 februari 1988 over het Commissievoorstel uitgesproken⁽²⁾.

2. Algemene opmerkingen

2.1. In die context komt de Commissie nu met haar voorstellen voor de landbouwprijzen voor het verkoopseizoen 1988/1989 en voor begeleidende maatregelen. Het Comité vindt het in principe juist dat de Commissie en de Raad ernaar streven, de begrotingsdiscipline te handhaven en tot evenwicht op de markten te komen. Het gaat dan ook akkoord met de voorgestelde bevestiging van de interventieprijzen, maar heeft grote bezwaren tegen de begeleidende maatregelen. Deze worden hieronder nader toegelicht. Bovendien wijst het er

hier nogmaals op dat de ten gevolge van het restrictieve prijsbeleid optredende inkomstenderving voor de landbouwers door maatregelen op het vlak van het structuurbeleid, het regionaal beleid en het inkomensbeleid aanvaardbaar moet worden gemaakt.

2.2. Het Comité wijst erop dat de Commissie alleen bij durumtarwe een verlaging van de interventieprijs voorstelt, zodat men de indruk krijgt dat zij de landbouwprijzen ongewijzigd wil laten. De Commissie stelt echter een groot aantal begeleidende maatregelen voor die tot een verdere daling van de marktprijzen zullen leiden.

2.3. Nu al kan in het licht van de oogstprognoses worden gesteld dat in het verkoopseizoen 1988/1989 de prijzen van granen met zowat 3%, die van koolzaad, sojabonen en eiwithoudende gewassen met 5 à 8% en die van zonnebloemzaad met 10% zullen dalen. Door de thans voorgestelde begeleidende maatregelen zullen de prijzen — die al zullen dalen als gevolg van de toepassing van de stabilisatiemechanismen — nog lager komen te liggen.

2.3.1. Voor het oogstjaar 1988 hebben de landbouwers hun grond nl. reeds bewerkt en ingezaaid. De uitvoeringsbepalingen van de braakleggingsregeling zijn nog in voorbereiding. De landbouwers hebben bijgevolg niet meer de mogelijkheid om de nodige maatregelen te nemen. Het Comité heeft daar in zijn advies van 27 januari 1988⁽³⁾ reeds op gewezen.

2.4. Het Comité vestigt er de aandacht op dat het er reeds in verscheidene adviezen op heeft gewezen dat de inspanningen om de landbouwmarkten te stabiliseren teniet kunnen worden gedaan door de invoer van landbouwprodukten uit derde landen die geen soortgelijke maatregelen ter beperking van de productie hebben genomen. Dit geldt in het bijzonder voor de invoer van graansubstituten, die in het afgelopen jaar van 15 miljoen ton is toegenomen tot 17 miljoen ton. Daardoor stijgen de kosten voor opslag en export van graan uit de Gemeenschap. Het Comité dringt er dan ook bij de Commissie op aan dat deze gevolg geeft aan het verzoek van de Europese Raad om „er, in het kader van de Uruguay-ronde, en met inachtneming van de algemene bepalingen van de Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel (GATT), voor te zorgen dat in de

⁽¹⁾ PB nr. C 356 van 31. 12. 1987 en PB nr. C 80 van 28. 3. 1988.

⁽²⁾ PB nr. C 95 van 11. 4. 1988.

⁽³⁾ Januari 1988, PB nr. C 80 van 28. 3. 1988.

Gemeenschap voldoende rekening wordt gehouden met de prijs- en produktiebeheersende maatregelen en zich er krachtig voor in te zetten dat er voor de problemen in verband met de invoer van graansubstituten, oliehoudende zaden en eiwithoudende gewassen in de Gemeenschap een passende oplossing wordt gevonden" (1).

2.5. Het Comité herinnert eraan dat het in verscheidene adviezen gepleit heeft voor passende, efficiënte maatregelen om de overproduktie en de uitgaven — die sinds 1980 met 106 % gestegen zijn — te beperken en in de hand te houden. De Raad heeft hiermee rekening gehouden, want hij heeft als richtsnoer voor de uitgaven van het Europees Oriëntatie- en Garantiefonds voor Landbouw (EOGFL) een bedrag van 28,6 miljard Ecu vastgesteld. Het Comité kan zich met deze richtsnoer verenigen.

2.6. Met het vastleggen van deze richtsnoer en met de invoering van stabilisatiemechanismen wordt een beleid gevoerd dat van de landbouwers zware offers vergt. Dit geldt vooral voor de gezinsbedrijven en voor alle bedrijven in de probleemgebieden, waar ook de landvlucht het grootst is. Uit de communautaire statistieken blijkt dat de landbouwinkomens sedert het begin van de jaren '70 in alle lid-staten achteruitgegaan zijn, hoewel de EOGFL-uitgaven sterk toegenomen en de landbouwinkomens in een aantal jaren toch gestegen zijn. In 1987 zijn zij echter met 5 % gedaald. Het Comité heeft in zijn advies van 19 november 1987 (2) reeds vastgesteld dat de maatschappelijke positie van de meeste in de landbouw werkzame personen zich negatief ontwikkeld heeft.

2.7. Het Comité heeft er in zijn advies van 19 november 1987 over de uitvoering van de Europese Akte in de landbouw (2) op gewezen dat „de aanpassing (...) sociaal verdraaglijk (moet) zijn”. Het Comité verzoekt de Raad dan ook om in het kader van de vaststelling van de landbouwprijzen voor het verkoopseizoen 1988/1989 geen begeleidende maatregelen vast te stellen die tot inkomensverliezen voor de landbouwers leiden. Dit geldt in het bijzonder voor maatregelen die, zoals uit deel II van doc. COM(88) 120 def. (Financiële consequenties) blijkt, geen weerslag op de begroting hebben. Veeleer moeten alle mogelijkheden worden benut die binnen de vastgestelde begrotingsrichtsnoer blijven en met de in het advies van het Comité van 19 november 1987 (2) naar voren gebrachte grondbeginselen stroken.

2.8. Daarom wil het Comité dat al het nodige wordt gedaan om de kwaliteit van de levensmiddelen te verbeteren. Daarop heeft het trouwens reeds in zijn advies van 19 november 1987 (2) aangedrongen. Zo moeten in alle lid-staten kwaliteitsnormen voor landbouwprodukten — b.v. groenten en fruit, wijn, vee en vlees — toegepast en verbeterd worden en moet de hoge kwaliteit van de gebruikte basisprodukten bij de verwerking behouden blijven of zelfs verbeterd worden.

2.9. Het Comité vestigt de aandacht van de Raad erop dat de stabilisatiemechanismen niet flexibel genoeg zijn. De landbouwers kunnen — voor zover er alternatieven voorhanden zijn — wel tot op zekere hoogte de bebouwde oppervlakte en de omvang van de veestapel aanpassen, maar zijn voor de opbrengst ook afhankelijk van de weersomstandigheden, die zij niet kunnen beïnvloeden. Daarom zou het Comité graag zien dat de Commissie voorstellen uitwerkt om, binnen de grenzen van de vastgestelde begrotingsrichtsnoer, produktieschommelingen (b.v. bij de olijventeelt) te ondervangen, ten einde met de biologische cyclus van een aantal produkten rekening te houden. Met soortgelijke maatregelen is reeds begonnen in de sectoren suikerbieten en wijn.

2.10. Het Comité dringt erop aan dat bij alle regelingen ten behoeve van kleine producenten de aard van de produkten en de landbouwstructuur in aanmerking worden genomen. Het pleit voor een combinatie van twee criteria, nl. bebouwde oppervlakte en geproduceerde hoeveelheden, waarbij kleine producenten hun gehele produktie zonder financiële lasten kunnen blijven afzetten.

2.11. Het Comité wijst er nogmaals op dat het groot belang hecht aan het structuurbeleid. Het is van oordeel dat méér nog dan in het verleden maatregelen moeten worden genomen om de afzet- en verwerkingsstructuur, het vervoer en de infrastructuur, de kredietverlening in de landbouw, de steunverlening aan afzonderlijke bedrijven en het scheppen van arbeidsplaatsen buiten de landbouwsector te verbeteren en om het landbouwpotentieel dat niet meer nodig is voor de produktie van levensmiddelen voor andere doeleinden te gebruiken (b.v. vezelgewassen, sierplanten, hout, enz.).

2.12. Het Comité dringt er met klem op aan dat er d.m.v. passende maatregelen (met name een nauwere samenwerking op het vlak van het economisch en monetair beleid) voor wordt gezorgd dat de valuta's van alle lid-staten tegen 1992 zo sterk met elkaar verbonden zijn dat het peil van de landbouwprijzen niet meer door reof devaluaties in gevaar kan worden gebracht. Daarom zouden alle lid-staten zich ertoe moeten verbinden een gemeenschappelijke schommelingsmarge in acht te nemen. Op deze wijze zou ervoor worden gezorgd dat de MCB's in 1992 afgeschaft kunnen worden. Het Comité stelt daarom voor nu reeds concreet te beginnen met een geleidelijke afbraak van de bestaande MCB's. Daarbij dient tevens rekening te worden gehouden met de besluiten die de Raad bij de vaststelling van de landbouwprijzen en de begeleidende maatregelen voor het verkoopseizoen 1987/1988 heeft genomen.

3. Bijzondere opmerkingen betreffende de verschillende produkten

3.1. *Granen*

De vermindering van de maandelijkse verhogingen met de helft betekent indirect dat de prijzen gemiddeld nog eens 2 % zullen dalen en leidt tot een nog grotere verstoring van het marktevenwicht in de oogstperiode. Het Comité vindt dat de maandelijkse verhogingen volledig moeten worden gehandhaafd en slechts mogen

(1) Verklaringen van de Europese Raad m.b.t. het landbouwbeleid, bijlage II bij het Algemeen compromis van de Europese Raad van 11 en 12 februari 1988.

(2) PB nr. C 356 van 31. 12. 1987.

worden aangepast aan eventuele veranderingen van de rentekosten.

De sterke verlaging van de interventieprijs voor de durumtarwe zou door verhoging van de steun beter opgevangen moeten worden. In de gebieden waar vanouds durumtarwe verbouwd wordt, zou het gebruik van gecertificeerd zaaigoed moeten worden gestimuleerd.

Het Comité is van mening dat het voor de verwerking vereiste vochtgehalte in de Gemeenschap opnieuw op 16% zou moeten worden gebracht.

Het Comité acht het noodzakelijk dat een geschikte administratieve regeling wordt getroffen om te voorkomen dat de extra heffing te voren betaald moet worden.

Het juicht het toe dat de Commissie het gebruik van graan als veevoeder door een nieuwe steunmaatregel wil stimuleren. Deze maatregel moet dan wel op de praktijk worden afgestemd. Regio's en ondernemingen die tot nu toe mengvoerders met een groot aandeel graan gebruiken, mogen niet benadeeld worden. Daarbij moet erop toegezien worden dat deze maatregel niet alleen uit de medeverantwoordelijkheidsheffing, maar ook uit bezuinigingen op de exportrestituties gefinancierd wordt.

3.2. *Erwten en tuin- en veldbonen*

Bij de berekening van de steun zou mede moeten worden uitgegaan van basisstoffen die in mengvoerders met peulvruchten concurreren.

3.3. *Gedroogde voedergewassen*

Het Comité is er tegen dat het minimum eiwitgehalte van 14 tot 16% wordt verhoogd. Deze maatregel leidt niet tot bezuinigingen, maar alleen tot de uitsluiting van gewassen, b.v. grassen, die tot nu toe wel voor steun in aanmerking kwamen. Dit zou belangrijke gevolgen hebben voor de bestaande infrastructuur.

3.4. *Tabak*

Het Comité is het eens met het voorstel van de Commissie om de gegarandeerde hoeveelheid niet meer alleen naar soortengroepen, maar ook naar soorten te differentiëren. Bekeken zou moeten worden of de tabaksoorten van groep I niet vrijgesteld kunnen worden van de beperking. Het Comité herhaalt nogmaals zijn voorstel van 27 januari 1988⁽¹⁾ om de tabaksmarkt in de minder ontwikkelde gebieden geleidelijk via sociaal-structurele maatregelen te saneren.

3.5. *Groenten en fruit*

3.5.1. *Verse groenten en fruit*

Het Comité wijst erop dat de coëfficiënten die de Commissie in het kader van de interventie toepast, tot een reële prijsdaling van meer dan 40% hebben geleid.

Het begrijpt niet waarom de Commissie nog geen verslag heeft uitgebracht over de situatie in de sector citrusvruchten, maar wel voorstellen voor het komende oogstjaar voorlegt. Volgens het Comité zou een steunregeling ten behoeve van de verwerking, die tot een waardeverhoging van de communautaire productie leidt, voor de Gemeenschap een rationelere en rendabelere oplossing zijn.

Het legt er voorts de nadruk op dat de problemen in de sector groenten en fruit het best zouden kunnen worden opgelost door versterking van de communautaire preferentie.

De in de Zuidoepese landen reeds op gang gebrachte projecten ter ontwikkeling van de productie van subtropische en exotische vruchten (avocado's, kiwi's, ananas, bananen, enz.) zouden volgens het Comité gestimuleerd moeten worden. Enkele van deze vruchten, die nog in grote hoeveelheden uit derde landen worden ingevoerd, worden van oudsher ook al in bepaalde eilandgebieden van de Gemeenschap verbouwd (bananen op de Kanarische eilanden, Martinique, Guadeloupe, Madeira; ananas op de Azoren, enz.). Deze kwestie verdient meer aandacht van de Commissie, om te bereiken dat de communautaire preferentie voor de eigen productie en een eerlijke concurrentie tussen verse en verwerkte producten gegarandeerd blijven.

3.5.2. *Verwerkte groenten en fruit*

Het Comité kan niet akkoord gaan met de regeling voor perziken op siroop, die het te restrictief acht. Terwijl dit produkt in steeds grotere hoeveelheden uit derde landen wordt ingevoerd, stelt de Commissie geen enkel stabilisatiemechanisme voor.

3.6. *Katoen*

Aangezien de Gemeenschap te weinig katoen produceert en deze teelt daardoor een alternatief voor overschotprodukten vormt, vindt het Comité de op 752 000 ton vastgetelde garantiedrempel te laag.

3.7. *Sojabonen, zonnebloemzaad en oliehoudende zaden*

Het Comité vindt de garantiedrempel voor deze produkten te laag, aangezien de communautaire productie hiervan een groot tekort vertoont. Het dringt er bij de Commissie op aan dat deze voorstelt hoe — met inachtneming van de begrotingsrichtsnoer — de afzetmogelijkheden voor deze produkten benut kunnen worden.

3.8. *Rundvlees*

De voorgestelde wijzigingen van de interventieregeling gaan het Comité te ver. Aangezien de Commissie aangekondigd heeft in het najaar met voorstellen tot wijziging van de marktordening voor rundvlees te komen, zij een herstel van de rundvleesmarkt verwacht en de door haar voorgestelde wijzigingen waarschijnlijk niet tot bezuinigingen zullen leiden, stelt het Comité voor de bestaande interventieregeling ongewijzigd te laten.

⁽¹⁾ Januari 1988, PB nr. C 80 van 28. 3. 1988.

Het Comité is ook tegen de aangekondigde aanbestedingsprocedure voor rundvlees omdat deze, gezien de kwaliteitsverschillen, voor deze markt ongeschikt is. Bovendien worden kleine en middelgrote verwerkingsbedrijven door een dergelijke regeling benadeeld. De quota voor de invoer van rundvlees uit derde landen liggen volgens het Comité ver boven de interne vraag. Het Comité dringt erop aan dat de Commissie met voorstellen komt om ervoor te zorgen dat de voorzie-

ning met levende mestkalveren in een aantal gebieden met een tekort (b.v. Griekenland) wordt verbeterd.

3.9. Melk

Gezien de situatie in de zuivelsector in de Gemeenschap en op de wereldmarkten, dringt het Comité er bij de Commissie op aan een voorstel uit te werken waarin wordt afgezien van de tijdelijke opschorting van de quota van 1,5% voor het verkoopseizoen 1988/1989.

Gedaan te Brussel, 28 april 1988.

De Voorzitter

van het Economisch en Sociaal Comité

Alfons MARGOT

Advies over de mededeling van de Commissie getiteld: „Naar een gemeenschappelijke concurrerende telecommunicatiemarkt in 1992 - Tenuitvoerlegging van het Groenboek over de ontwikkeling van de gemeenschappelijke markt voor telecommunicatiediensten en -apparatuur - Stand van het overleg en door de Commissie ingediende voorstellen”

(88/C 175/13)

De Commissie heeft op 26 februari 1988 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap het Economisch en Sociaal Comité te raadplegen over de bovengenoemde mededeling.

De Afdeling voor vervoer en communicatie, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 13 april 1988 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Rouzier.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting d.d. 27 en 28 april 1988 (vergadering van 27 april) het volgende advies uitgebracht, dat met 85 stemmen vóór en 8 stemmen tegen, bij 25 onthoudingen, is goedgekeurd.

1. Het Comité constateert tot zijn voldoening dat het Comité door de Commissie is geraadpleegd over deze mededeling, waarmee wordt beoogd de tenuitvoerlegging van het Groenboek en het te ontwikkelen EG-beleid op het vlak van telecommunicatie te vergemakkelijken; deze mededeling bevat een actieprogramma voor de door de Commissie (overeenkomstig de mededingingsregels en het haar verleende mandaat) te nemen maatregelen en de nog bij de Raad in te dienen voorstellen, ten einde het geleidelijk openstellen van de EG-markt voor telecommunicatie voor de concurrentie te voltooien.

1.1. Deze mededeling is dus een uitvloeisel van het Groenboek. In de mededeling wordt gewag gemaakt van de over het Groenboek op gang gekomen uitvoerige discussie, en zij vertoont ten opzichte van dit Groenboek geen fundamentele verschillen hoewel hierin een reeks belangrijke gegevens wordt verstrekt over de prioritaire maatregelen die de Commissie voor ogen staan. Het in de mededeling vervatte actieprogramma bestaat uit de volgende drie delen:

- a) gebieden waarop nu reeds concrete beleidsmaatregelen kunnen worden ontwikkeld;
- b) gebieden waarop een brede consensus over beleidsmaatregelen nog moet worden uitgewerkt;

c) gebieden waarop bestaande beleidsmaatregelen bevestigd/versterkt moeten worden.

1.2. Het Comité bekrachtigt de inhoud van zijn voorgaand advies⁽¹⁾, waarin het zijn instemming betuigt met het hoofddoel van het Commissievoorstel, namelijk de voorwaarden te scheppen waarop de Europese gebruikers een grotere verscheidenheid aan kwalitatief betere en goedkopere telecommunicatiediensten kan worden aangeboden, ten einde Europa ten volle te laten profiteren — zowel intern als op mondiaal vlak — van een krachtige telecommunicatiesector. In dat advies heeft het Comité ook enig voorbehoud gemaakt ten aanzien van bepaalde aspecten en t.a.v. de middelen voor de verwezenlijking van de vastgestelde doeleinden.

Het Comité herhaalt nog eens zijn verzoek om later te worden geraadpleegd over de concrete voorstellen van de Commissie ter verwezenlijking van de in het Groenboek vervatte doelstellingen. Het betreurt evenwel dat de Commissie bij het opstellen van deze mededeling op bepaalde, in onderstaande genoemde punten, het bovengenoemd advies onvoldoende in aanmerking heeft genomen.

2. Ten aanzien van de gebieden waarop volgens de mededeling van de Commissie een ruime mate van overeenstemming is bereikt, dienen vooral de volgende punten te worden benadrukt, die trouwens ook in het van november 1987 daterende advies over het Groenboek zijn behandeld:

Eerste telefoontoestel

2.1. In dit verband had het Comité, met betrekking tot het volledig openstellen voor de concurrentie van de markt voor terminals met inbegrip van het eerste (klassieke) telefoontoestel, aangedrongen op een geleidelijke aanpak. Gezien de langdurige goedkeuringsprocedures die met het oog op een volledige openstelling van de betrokken markt nodig schijnen te zijn, lijkt de voorgestelde overgangperiode (tot 31 december 1990) te kort. In de achtergebleven gebieden (waar de telefoondichtheid geringer is) zal men namelijk binnen deze termijn niet overal de noodzakelijke verbeteringen in de netwerk-infrastructuur kunnen aanbrengen.

⁽¹⁾ PB nr. 356 van 31. 12. 1987, blz. 46.

Gedaan te Brussel, 27 april 1988.

Telecommunicatiediensten

2.2. Het Comité betreurt het besluit om het exclusieve recht of de speciale rechten van de telecommunicatiebesturen te beperken tot het overbrengen van spraak, hetgeen afbreuk kan doen aan de oorspronkelijke taak van de openbare dienstverlening.

Voorts lijkt de termijn na het verstrijken waarvan alle overige diensten voor de concurrentie dienen te worden opengesteld (31 december 1989) te krap. Een langere overgangperiode voor het aanbrengen van de structuren die in de toekomst de openbare voorziening van telex- en datatransmissiediensten zeker moeten stellen, zou beter geweest zijn.

Identieke mededingingsregels

2.3. Het Comité constateert met voldoening dat in de mededeling nog eens wordt gesteld dat dezelfde mededingingsregels op strikte voet van gelijkheid zullen worden toegepast op de telecommunicatiebesturen en op de particuliere leveranciers.

3. Van de gebieden waarop nog overeenstemming moet worden bereikt, dienen de onderstaande te worden genoemd:

Infrastructuur van het telecommunicatienetwerk

3.1. Het Comité spreekt de hoop uit dat in de uiteindelijke beslissing ook het in bovengenoemd advies ingenomen standpunt zijn neerslag vindt, dat alle tweerichtingsverkeerssystemen als integrerend bestanddeel van het netwerk worden beschouwd en bijgevolg onder de exclusieve en bijzondere rechten van de telecommunicatiebesturen vallen.

Sociale dialoog

3.2. Naar het oordeel van het Comité is het zoeken naar overeenstemming over de „sociale dialoog” een zaak van het allergrootste belang en had hieraan bijgevolg nog meer aandacht moeten worden besteed, vooral op het tijdstip waarop de beslissingen over de technische problemen in sociaal opzicht aanzienlijke gevolgen kunnen hebben. Het Comité hoopt dat deze sociale dialoog, die noodzakelijk is om de talrijke sociale problemen te kunnen overzien, een nog bredere ontwikkeling zal kennen.

De Voorzitter

van het Economisch en Sociaal Comité

Alfons MARGOT

BIJLAGE**bij het advies van het Comité**

De volgende overeenkomstig het reglement van orde ingediende wijzigingsvoorstellen op het advies van de Afdeling, werden tijdens de discussie verworpen

Paragraaf 1.2.

Deze paragraaf als volgt lezen

„Het Comité vindt het een goede zaak dat de Commissie overeenkomstig het verzoek dat het in § 5 12 van zijn advies van 18 november 1987 over het Groenboek heeft neergelegd, een nauwkeurig werkrooster heeft opgesteld om in 1992 een echte gemeenschappelijke markt voor telecommunicatiediensten en -apparatuur tot stand te kunnen brengen ”

Stemuitslag

Voor 33, tegen 64, onthoudingen 15

Paragraaf 2.2.

Deze paragraaf als volgt formuleren

„Het stemt tot voldoening dat de Commissie het begrip ‚basisdiensten‘ duidelijker heeft gedefinieerd dan in het Groenboek. Gezien dit gegeven en de door de Commissie doorgegeven inlichtingen over de door het Groenboek op gang gebrachte discussies, stemt het Comité in met het besluit om het exclusieve recht of de speciale rechten van de telecommunicatiebesturen te beperken tot het overbrengen van spraak, mits dit besluit op gezette tijden wordt heroverwogen

Het Comité stemt eveneens in met de datum en de wijze waarop alle overige diensten voor concurrentie dienen te worden opengesteld, zodat aan de huidige inbreuken op het Verdrag een einde kan worden gemaakt ”

Stemuitslag

Voor 29, tegen 62, onthoudingen 17

Advies over de betrekkingen tussen de Europese Gemeenschap en de Europese staatshandelslanden

(88/C 175/14)

Het Economisch en Sociaal Comité heeft op 24 februari 1987 besloten, overeenkomstig artikel 20 (vierde alinea) van het reglement van orde een advies op te stellen over de betrekkingen tussen de Europese Gemeenschap en de Europese staatshandelslanden.

De Afdeling voor externe betrekkingen, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 11 maart 1988 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Briganti.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 27 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met 74 stemmen vóór en 11 stemmen tegen, bij 15 onthoudingen, is goedgekeurd.

1. In het onderhavige advies wordt een beknopt overzicht gegeven van de voornaamste economische en commerciële problemen waarmee de Europese Gemeenschap en de Europese Comecon-landen bij hun onderlinge betrekkingen worden geconfronteerd. Die problemen en nog een aantal andere, die in dit advies niet ter sprake komen, worden uitvoeriger behandeld in het bijbehorende rapport.

De handelsbetrekkingen tussen de Gemeenschap en de Europese Comecon-landen laten heel wat te wensen over. Noch de omvang van invoer en uitvoer, noch de kwaliteit van het handelsverkeer, noch de — zeer beperkte — economische samenwerking hebben de laatste jaren een bevredigende ontwikkeling te zien gegeven. Er zijn o.m. problemen in verband met de toepassing van redelijke prijzen (zonder dumpingpraktijken), de systematische toepassing van het systeem van compensatiehandel, de leveringscondities, de industriële eigendomsrechten en de verkoop van hoogwaardige technologieën. De handelsbetrekkingen tussen de Gemeenschap en de Europese Comecon-landen zouden dus verbeterd en uitgebreid moeten worden, vooral nu zich in de landen in kwestie en in de internationale economische betrekkingen aanzienlijke veranderingen aan het voltrekken zijn; daarbij moet in de eerste plaats een oplossing voor bovengenoemde problemen worden gevonden.

2. Het is van het grootste belang dat de Gemeenschap en de Comecon spoedig de „gemeenschappelijke verklaring” goedkeuren waarvan al sinds september 1986 sprake is. Die „gemeenschappelijke verklaring” zou een aantal clausules moeten bevatten waarin rekening wordt gehouden met de respectieve bevoegdheden van beide organisaties. Tot dusverre is de goedkeuring van die verklaring — die ook technische en milieu-aspecten zou kunnen omvatten — vertraagd door de kwestie van de „Berlijn-clausule”. De Europese Comecon-landen dienen nl. absoluut te aanvaarden dat West-Berlijn krachtens het Verdrag van Rome een integrerend deel van de Gemeenschap vormt.

3. Bovendien moet de Gemeenschap met elk van de (Europese) Comecon-landen gaan onderhandelen over handels- en samenwerkingsakkoorden, met name om de afzetmogelijkheden van de Europese bedrijven in de betrokken landen te kunnen verruimen. Uit de onlangs in de Sovjetunie goedgekeurde *joint-venture*-regeling

blijkt duidelijk dat de sovjet-economie zich wil openstellen ten opzichte van derde landen (met een vrije markt). Die regeling zou evenwel verder gestroomlijnd moeten worden om nog meer ruimte te bieden voor deelname van buitenlandse ondernemingen en om de Comecon-landen betere garanties te bieden omtrent de mogelijkheid om de benodigde produkten en goederen op buitenlandse markten te kopen (met name zou er een goede regeling moeten komen voor het gebruik van de in de handel met derde landen verkregen deviezen). Een positief voorbeeld van hoe dit kan is de wettelijke regeling die de laatste jaren in Hongarije van kracht is.

4. Intussen zijn de belangrijke transacties met staatshandelslanden grotendeels tot stand gekomen in het kader van bilaterale samenwerkingsakkoorden tussen de landen in kwestie en enkele lid-staten van de Gemeenschap.

5. Bij het sluiten van samenwerkingsovereenkomsten zou moeten worden gestreefd naar complementariteit tussen de economie van de Gemeenschap en die van de betrokken derde landen. De Gemeenschap dient haar ondernemers — voor zover mogelijk — steeds ruimere afzetmarkten te garanderen, met name om de werkgelegenheid te kunnen stimuleren. Daarom moet zij trachten te bereiken dat haar ondernemers gemakkelijker toegang krijgen tot de markten in de landen in kwestie, en zich erbij neerleggen dat het daarvoor nodig kan zijn dat zij haar eigen markt meer openstelt voor produkten uit staatshandelslanden en deze landen technologie verkoopt. In het bijzonder zou zij de lijst van gevoelige, technologisch hoogwaardige produkten moeten herzien om het liberalisatieproces bij beide partijen te stimuleren.

De Gemeenschap kan haar markt echter niet méér openstellen als daar geen passende tegenprestaties van de kant van de staatshandelslanden tegenover staan. Met name zou het zeer gevaarlijk zijn te denken aan opheffing van alle kwantitatieve beperkingen in het handelsverkeer met een bepaald staatshandelsland; dit zou nl. een verlegging van het handelsverkeer tot gevolg kunnen hebben en bovendien zou onvermijdelijk een soortelijke regeling t.b.v. de andere staatshandelslanden getroffen moeten worden.

6. De samenwerkingsovereenkomsten zouden ook moeten voorzien in liberalisering van het dienstenverkeer. Zo zou de Gemeenschap b.v. al het nodige

moeten doen om de specifieke belangen van de communautaire vervoerondernemers veilig te stellen: als de vervoerders van derde landen vrije toegang krijgen tot de transportmarkt in de Gemeenschap, zouden de communautaire vervoerders op hun beurt bepaalde faciliteiten, kansen en mogelijkheden in de betrokken derde landen moeten krijgen. Voor andere sectoren, zoals het toerisme, zijn de vooruitzichten op korte termijn bemoedigend.

7. Het Comité is steeds van oordeel geweest dat in de handelsovereenkomsten van de Gemeenschap een sociale clausule m.b.t. de toepassing van billijke arbeidsnormen — in overeenstemming met de conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) — moet worden opgenomen.

8. Het stemt tot voldoening dat de Sovjetunie ernaar streeft haar aandeel in de wereldhandel op te voeren en met meer kapitalistische landen handel te drijven, maar toch valt te vrezen dat toetreding van dit land tot de

Algemene Overeenkomst betreffende tarieven en handel (GATT), de Wereldbank en het Internationaal Monetair Fonds — hoe wenselijk ook — om diverse technische, procedurele en misschien ook politieke redenen nog steeds problematisch is. Het Comité zou deze kwestie te gelegener tijd nader moeten bekijken.

9. Tot besluit wijst het Comité erop dat de handelsbetrekkingen en de economische samenwerking tussen de Gemeenschap en de Europese Comecon-landen aanzienlijk verbeterd moeten en kunnen worden. Verder spreekt het de hoop uit dat snel overeenstemming wordt bereikt over de „gemeenschappelijke verklaring” en dat met de diverse Comecon-landen spoedig een regeling wordt bereikt waarbij rekening wordt gehouden met de wederzijdse belangen en voor beide partijen gelijke voorwaarden gelden. Het Comité behoudt zich voor, nader op deze problematiek in te gaan, zowel wat de tekst van de gemeenschappelijke verklaring als wat de bilaterale onderhandelingen met de betrokken landen en de problemen i.v.m. de toetreding van de Sovjetunie tot de GATT betreft.

Gedaan te Brussel, 27 april 1988.

De Voorzitter
van het Economisch en Sociaal Comité
Alfons MARGOT

Advies over de mededeling van de Commissie aan de Raad betreffende een nieuwe aanzet voor de culturele actie in de Europese Gemeenschap

(88/C 175/15)

De Commissie van de Europese Gemeenschappen heeft op 1 februari 1988 besloten, overeenkomstig de bepalingen van artikel 198 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, het Economisch en Sociaal Comité advies te vragen over de bovengenoemde mededeling.

De Afdeling voor sociale aangelegenheden, gezinsvraagstukken, onderwijs en cultuur, die met de voorbereiding van de desbetreffende werkzaamheden was belast, heeft haar advies op 14 april 1988 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Burnel; co-rapporteur was de heer Noordwal.

Het Economisch en Sociaal Comité (ESC) heeft tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 28 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met meerderheid van stemmen (2 stemmen tegen) is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Eind 1987 hebben de EG-ministers van Cultuur de wens te kennen gegeven, de „culturele actie in de Europese Gemeenschap” nieuw leven te willen inblazen.

Als de politieke wil niet sterk en alert genoeg is, komen niet alleen economische en sociale belangen op het spel te staan, met alle consequenties van dien, maar zouden tevens essentiële waarden als vrijheid en democratie

voor de Europese burger in het gedrang kunnen komen. Het Economisch en Sociaal Comité steunt dan ook de beslissing van de ministers en spreekt de wens uit dat met het scheppen van een „Europese culturele ruimte” snelle en concrete vorderingen worden gemaakt.

1.2. Het Comité geeft er permanent blijk van, zich over het cultuurbeleid en culturele maatregelen te willen uitspreken.

1.2.1. Het heeft over onderwerpen op cultureel gebied talrijke adviezen⁽¹⁾ uitgebracht.

1.2.2. Het heeft in andere, niet specifiek op cultuur gerichte adviezen of studies (bijv. de sociale ontwikkeling, werkgelegenheid voor jongeren, milieubescherming, armoede enz.) een cultureel element gebracht.

1.2.2.1. Ter illustratie hiervan treft men in het ESC-advies over de Europese Akte⁽²⁾ de volgende passage aan: „Het welslagen van de Europese Akte houdt een dubbele uitdaging in: (...) de Europese volkeren moeten de toekomst van hun gemeenschappelijke beschaving en hun gemeenschappelijk cultureel erfgoed veilig stellen door aan te tonen dat zij in staat zijn, een door vooruitgang, solidariteit en vrijheid gekenmerkte Gemeenschap tot stand te brengen die opstaat voor de wereld.”

1.2.3. Het Comité heeft de bevoegdheden van de Afdeling voor sociale aangelegenheden uitgebreid tot gezinsvraagstukken, onderwijs en cultuur.

1.3. Aan de hand van de drie door de ministers gegeven richtsnoeren, t.w. audiovisueel beleid, uitgeverijbeleid en opleiding, heeft de Commissie het Comité een mededeling ter raadpleging voorgelegd, die het Comité tot de volgende kanttekeningen brengt.

2. Algemene opmerkingen

2.1. In de eerste plaats betreft het Comité het zeer, zo weinig tijd voor bestudering van en het bepalen van een standpunt over dit document te hebben. Dit onderwerp is namelijk dermate breed en complex dat hierop niet zomaar even uit de losse pols fundamentele kritiek geleverd kan worden.

2.1.1. Het Comité behoudt zich daarom het recht voor, zijn advies, waar het dit nodig acht, later nog aan te vullen. Het zou in het bijzonder de „culturele ruimte” willen behandelen en daarbij een speciale plaats inruimen voor de „ruimte van de media” en de bevordering van de Europese audiovisuele industrie.

2.1.2. De economische ruimte, de sociale ruimte en de culturele ruimte zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Zij vormen voor de Europese burger een geestelijke en materiële eenheid.

2.2. Het is moeilijk, een universele en onveranderlijke definitie van „cultuur” te geven. Het Comité houdt zich aan de omschrijving van de UNESCO. Deze vormt een minimale basis, die als voordeel heeft dat er een brede internationale consensus over bestaat en dat cul-

tuur, via de talrijke uitingsvormen hiervan die elkaar alle aanvullen, volgens deze definitie als een universeel gegeven gezien wordt.

„Cultuur kan tegenwoordig beschouwd worden als het geheel van geestelijke, materiële, intellectuele en emotionele factoren waardoor een samenleving of een sociale groep gekenmerkt wordt. Behalve kunst en literatuur omvat cultuur levenswijzen en mensenrechten, waardenstelsels, tradities en geloofsovertuigingen”⁽³⁾.

2.3. Cultuur helpt het denken en het individueel en sociaal gedrag structureren en geeft het leven derhalve vorm. Bij cultuur is een complex samenspel van individuele en groepsrelaties betrokken, dat concreet tot uiting komt in collectieve ideeën en het collectief geheugen, tekens en al wat generaties aan elkaar doorgeven, waardoor gevoelens van samenhang worden geschapen en versterkt.

Zo is de keten „beschaving - cultuur - maatschappij” ontstaan.

2.3.1. Het Comité zou daarom graag zien dat het debat over cultuur — zowel over het inhoudelijk aspect als over onderhandeling over en beheer van de financiële middelen — niet voorbehouden blijft aan „ingewijden” (degenen die, door hun titel(s), achtergrond en kennis de naam hebben van ontwikkeld te zijn, die op intellectueel gebied het monopolie in handen te hebben en die de culturele elite te vormen), aan hen die beroepshalve met cultuur omgaan en aan degenen die cultuur financieren. Consumenten en gebruikers dienen op alle gebieden waar goederen en diensten geproduceerd worden, een stem te hebben, maar zeker ook op cultureel gebied. Dit is terecht als men bedenkt hoeveel er op het spel staat, om welke maatschappelijke problemen het hier gaat en welke waarden hierdoor in het gedrang komen.

2.3.2. Cultuur is een recht. Het cultuurbegrip houdt in dat er verschillende culturele keuzes mogelijk zijn (ontwikkelingstempo en uitdrakkingsvormen).

2.3.2.1. Om de ontwikkeling van communicatietechnologie in dienst te stellen van de mensenrechten (bijvoorbeeld, verantwoordelijker gedrag, autonomie, vrijheid e.d.) dienen de rechten en de rol van alle betrokken groepen, met name de gebruikers, uitgeoefend te kunnen worden, in het bijzonder ten aanzien van vertegenwoordiging.

2.3.3. De absolute plicht om cultuur in al haar uitingsvormen voor alle burgers volledig toegankelijk te maken, is niet strijdig met maatregelen die op opleiding en status van culturele „elites” gericht zijn. Deze elites moeten dan wel een voortrekkersrol spelen en hun kennis en talent ten bate van de collectieve cultuur-

(1) Zie met name de adviezen van het Comité over omroep (juli 1987/cf. PB nr. C 232 van 31. 8. 1987), televisie zonder grenzen (september 1985/cf. PB nr. C 303 van 25. 11. 1985), belastingmaatregelen in de culturele sector (PB nr. C 344 van 31. 12. 1985) en EG-maatregelen in de culturele sector (PB nr. C 128 van 21. 5. 1979).

(2) Mei 1957/cf. PB nr. C 180 van 8. 7. 1987, blz. 1-6.

(3) Conferentie van Mexico.

stimulering aanwenden, waarbij de individuele vrijheden niet in het gedrang mogen komen.

2.4. Met de mobiliteit van de bevolking, die door de totstandkoming van de „nieuwe grens voor Europa” nog zal toenemen, moeten de nodige middelen beschikbaar komen om de culturele identiteit (bijv. in het onderwijs) van de verschillende bevolkingsgroepen veilig te stellen.

2.5. De ministers van Cultuur en de Commissie, die aan begrotingsdiscipline gebonden zijn, hebben zowel het tempo van tenuitvoerlegging als de draagwijdte van hun politieke doelstellingen teruggebracht. Het Comité heeft begrip voor deze realistische houding, die doelmatigheid beoogt maar wil hierbij toch de volgende drie kanttekeningen plaatsen:

2.5.1. Iedere activiteit moet in het kader van een algemene aanpak gezien worden, zeker nu het om de toekomst van de „Europese burger” gaat. Dit geldt ook voor de cultuur.

2.5.2. Het Comité, dat hierbij refereert aan zijn recente advies over de voorwaarden voor het succes van de Europese Akte⁽¹⁾, wijst erop dat het i.v.m. doelmatigheid en een strak begrotingsbeleid noodzakelijk is, uitgaande van een algemeen plan een programma en een rooster voor de tenuitvoerlegging hiervan op te stellen, waaruit dan ook de financiële consequenties moeten worden getrokken. Het cultuurprogramma dient op de eerste plaats te komen.

2.5.3. In verscheidene lid-staten worden (vaak al oude) initiatieven op sociocultureel gebied ontwikkeld, die kwalitatief goed zijn gebleken en dus steun verdienen. Derhalve mogen besluiten en aanbevelingen van de EG, bijvoorbeeld t.a.v. sponsoring, er niet toe leiden dat deze socioculturele organisaties hun financiële arm-slag geheel of gedeeltelijk verliezen, te meer daar hun activiteiten direct bij het hoofddoel van de Commissie aansluiten.

2.6. Het Comité is ermee ingenomen dat de Commissie in de inleiding van haar document reeds laat blijken, vrijheid, solidariteit, dialoog en verdraagzaamheid te willen stimuleren.

2.6.1. Tevens neemt het Comité er met belangstelling kennis van dat de Commissie verklaart er in het bijzonder te zullen op toezien „dat er terdege rekening wordt gehouden met het culturele aspect bij het vaststellen en het voeren van het communautaire beleid op de verschillende gebieden. Hiertoe zal zij de coördinatie onder haar eigen diensten versterken.”

2.6.2. Het Comité heeft zelf al vaak aangespoord tot een dergelijke integratie en coördinatie.

2.6.3. Deze tweeledige strategie komt namelijk doelmatigheid ten goede en zorgt voor de noodzakelijke

eenheid tussen beschouwend en handelend optreden. Mede hierdoor kan de geografische alsook de onderling hecht verbonden sociale, economische en culturele context gecreëerd worden waarin de Europese burgers zich kunnen ontplooiën.

3. Bijzondere opmerkingen

3.1. De Commissie stelt een kaderprogramma voor dat het tijdvak 1988 t/m 1992 beslaat en op twee niveaus functioneert:

- vijf projecten,
- zestien maatregelen („acties”) om deze ten uitvoer te leggen.

3.1.1. In het in de bijlage⁽²⁾ opgenomen overzicht wordt duidelijk hoe het programma is opgebouwd. Een eerste blik hierop geeft direct al tot de volgende drie opmerkingen aanleiding:

1. Het plan van de Commissie is op de praktijk toegesneden en ook logisch van opbouw.
2. Hoe nuttig deze maatregelen op zich ook zijn, zij verschillen qua aard en qua reikwijdte, hetgeen gevolgen zal hebben voor het politieke draagvlak en het enthousiasme van de publieke opinie, alsmede voor de praktische uitvoering; financiering, structuren, opleiding, voorlichting, termijnen enz.
3. Al deze projecten hebben blijvende waarde: verreweg de meeste activiteiten moeten na afloop van het kaderprogramma gehandhaafd of misschien zelfs verder uitgebouwd worden.

3.1.2. Voor het gemak zal in het advies de indeling van het kaderprogramma worden aangehouden. Omdat er oorzaak-en-gevolgrelaties bestaan onder sommige projecten en maatregelen, was het misschien beter geweest uit te gaan van een tweeledige benadering waarbij cultuur wordt omschreven met behulp van de UNESCO-definitie, t.w. kennis en gevoel. Deze twee termen zullen hier als leidraad dienen.

3.2. *De totstandkoming van een Europese culturele ruimte*

3.2.1. De voltooiing van de interne markt: de culturele aspecten

3.2.1.1. Naast de vier in dit hoofdstuk genoemde „prioritaire sectoren” draagt het kaderprogramma in zijn geheel (projecten en maatregelen) bij tot de totstandkoming van een Europese culturele ruimte, die met het oog op de realisering van de interne markt en de gelijktijdige stimulans voor de Europese burger het uiteindelijke doel van dit programma vormt. De vorming van een interne markt dient maximaal te worden benut om een Europese culturele „industrie” op te zetten, die met andere wereldconcerns kan concurreren.

⁽¹⁾ Mei 1987/cf. PB nr. C 180 van 8. 7. 1987, blz. 1-6.

⁽²⁾ Zie bijlage.

3.2.1.2. Het Comité wijst erop dat alle leiders uit politiek en bedrijfsleven op alle niveaus — in de lidstaten, de EG als geheel, de Raad van Europa en de UNESCO — op één lijn moeten zitten.

3.2.1.3. In verband met de verbetering van de levensomstandigheden en arbeidsvoorwaarden van kunstenaars wil het Comité — dat zich hierover reeds eerder heeft uitgelaten — een sneller en op concrete voorbeelden gebaseerd onderzoek naar de voor werk in de culturele sector geldende wettelijke voorschriften.

3.2.1.4. Werknemers in de culturele sector moeten eindelijk concreet de sociale rechten en de fiscale status krijgen die op hun bijzondere beroepsomstandigheden zijn afgestemd en met de beginselen van recht, rechtvaardigheid en solidariteit stroken.

3.2.1.5. Het Comité is uiteraard van mening dat het culturele leven in het bijzonder op het platteland gestimuleerd dient te worden.

3.2.1.6. Het ontstaan van een concurrerende culturele industrie is een sleutelbegrip, dat later aan de orde zal komen.

3.2.1.7. De Commissie en de lidstaten dienen zich te keren tegen de negatieve gevolgen van bezuinigingsmaatregelen die de mogelijkheid tot deelname aan culturele activiteiten zouden kunnen beperken (b.v. film-distributienetten, hoge entreprijzen voor monumenten en musea).

3.2.2. De kennis van de Europese cultuur

Het Comité stemt met de voorgestelde maatregelen in, maar het wijst erop dat de communicatiestroom alleen onbelemmerd kan verlopen en dat statistieken en enquête-uitkomsten, ook in de culturele sfeer, alleen kunnen worden gebruikt als zij dezelfde „taal” spreken, en dat informatie pas effect sorteert als deze up-to-date en gemakkelijk toegankelijk is.

3.2.3. Sponsoring door het bedrijfsleven

3.2.3.1. Behalve de onder paragraaf 2.5.3 van de algemene opmerkingen geplaatste kanttekening, wil het Comité nog het volgende opmerken:

- Een beroep op vrijgevigheid heeft gegarandeerd succes wanneer niet alleen het doel geloofwaardig is, maar ook wanneer de organisaties die zich bezighouden met inzameling en beheer, een doorzichtige structuur hebben en een strak beleid voeren.
- Kleine en middelgrote ondernemingen (KMO), ook in de industrie, geven blijk van een dynamische sociaal-economische ontwikkeling. Zij moeten dan ook gemakkelijker aan sponsoring kunnen deelnemen, waarbij ook bekeken moet worden welke invloed deze activiteiten op het imago van de sponsor hebben.
- Sponsoring dient niet alleen kunst, maar alle culturele uitingen (bijv. literatuur) ten goede te komen.

— Er dient op gelet te worden dat bepaalde vormen van sponsoring geen negatieve effecten hebben (verlies van onafhankelijkheid, verdraaiing van de waarheid, exploitatie t.b.v. reclame in plaats van culturele doeleinden enz.). Als sponsors hun krachten zouden bundelen, zouden grote Europese culturele projecten gesteund kunnen worden.

3.2.4. Een uitgeverijbeleid

3.2.4.1. Het gaat hier om een complex vraagstuk, dat speciale aandacht verdient, met name i.v.m. door de nieuwe technologie teweeggebrachte diepgaande veranderingen. Kost- en verkoopprijs van boeken, platen en andere informatiedragers, alsmede de wijze van distributie hiervan, zijn heel belangrijke gegevens, maar zij zijn niet de enige.

3.2.4.2. Het Comité steunt dan ook het streven van de Commissie om ter bescherming van auteurs- en uitgeversrechten maatregelen tegen piraterij te nemen.

3.2.4.3. Er dient een onderzoek naar het uitgeverijwezen te komen, waarin niet alleen specifieke problemen van deze tak aan de orde komen (BTW, reproductie enz.), maar ook de raakvlakken met alle andere media (pers, film, televisie, geïnformatiseerde telecommunicatie e.d.) bekeken worden.

3.2.4.4. Het Comité is ermee ingenomen dat de Commissie zich om de toekomst van bibliotheken bekommert, en wenst met name dat een studie wordt gemaakt van programma's gericht op veiligstelling van het boekenbestand in de Europese bibliotheken en op bevordering van de opbouw van een netwerk van internationale bibliotheken in de Europese Gemeenschap.

3.2.4.5. Het Comité zou graag zien dat wordt nagegaan, hoe het uitgeven van Europese bloemzangen gestimuleerd kan worden.

3.3. Bevordering van de Europese audiovisuele industrie

Als gevolg van de groei van het medium televisie zijn cultuuruitingen het object van economische en vaak ook politieke belangen en activiteiten geworden. Deze tendens zal nog sterker worden naarmate de technische mogelijkheden van de televisie — en aldus de invloed hiervan op het denken en handelen van de mens — verder worden ontwikkeld en verfijnd. Televisie heeft zich een eigen plaats in het dagelijks leven van iedereen verworven.

Het gaat hier om een fundamentele kwestie met verregaande consequenties. Als Europa op cultureel gebied in gebreke blijft, of helemaal verstek laat gaan, kan dit allerlei rampzalige gevolgen hebben.

Het Comité heeft verscheidene aspecten van het cultuurvraagstuk al aan een onderzoek onderworpen, en zou zich zo spoedig mogelijk over het geheel moeten beraden. Het wil echter reeds de volgende aanbevelingen doen, dan wel herhalen:

- ontwikkeling en concurrentievermogen van de Europese audiovisuele industrie dienen met voorrang gestimuleerd te worden, zodat de Europese cultuur haar specifiek karakter en onafhankelijkheid kan

behouden. Hierbij moet onder economische, sociale, technologische en culturele elementen een evenwicht bestaan,

- het technologisch en wetenschappelijk onderzoek van de EG m.b.t. uitzending, overdracht en ontvangst dient op een hoger peil gebracht te worden,
- nieuw, van oorsprong Europees werk, in het bijzonder van jongeren, moet gestimuleerd en hoger gewaardeerd worden,
- het omgaan met televisie moet „onderwezen” worden, met name aan jongeren. Het betreft immers een nieuw middel van beeldcommunicatie, dat dynamisch is, weinig inspanning vraagt en een grote suggestieve kracht heeft. Deze factoren vereisen dat programma's van goede kwaliteit zijn en producenten en gebruikers zich verantwoordelijk opstellen, waarbij zij elkaars vrijheid respecteren; het komt erop neer dat de televisie beperkingen moeten worden opgelegd,
- er dient een systeem van minimumquota voor Europese producties te komen, aangezien thans, en in de toekomst nog meer, de overvloed van Amerikaanse series van kwalitatief matige films en shows een gevaar vormt voor de culturele identiteit van de volkeren in Europa en vooral het brood uit de mond stoot van hen die in en voor de Europese media werken (producenten, acteurs, regisseurs e.d.).

3.3.1. Een Europese academie voor film en audiovisuele kunst

Het Comité stemt met dit voorstel in, maar is wel van oordeel dat het aangevuld moet worden door maatregelen die sneller effect sorteren, met name in het kader van het Europees Jaar van film en televisie. Voorts zou de financiering van een dergelijke academie strikt moeten worden gecontroleerd. Doelmatigheid zou gewaarborgd zijn als ook het publiek vertegenwoordigd zou zijn.

3.3.2. Een „handvest voor de audiovisuele sector”

3.3.2.1. Het Comité gaat met dit voorstel akkoord, maar vindt het gewenst dat de beschikbare financiële middelen streng worden gecontroleerd.

3.3.2.2. In de loop van het Europees Jaar van film en televisie zijn vergaderingen gepland, waaraan natuurlijk vooraanstaande personages moeten deelnemen. Het Economisch en Sociaal Comité heeft belangstelling voor deze evenementen en wijst erop dat onder het „enz.” van de laatste alinea o.a. vertegenwoordigers van het publiek, van sociale en beroepskringen en onderwijzend personeel zouden moeten vallen.

3.3.3. Productie van programma's voor televisie met hoge definitie (Europese normen)

3.3.3.1. Het Economisch en Sociaal Comité ziet in dat het hier een zeer belangrijke kwalitatieve vooruitgang op audiovisueel gebied betreft. Daarom steunt het de technologische inspanningen van de Commissie om een alternatieve oplossing te ontwikkelen waarbij de belangen van de Europese gebruikers, industrie en producenten, alsmede de Europese culturele waarden worden veilig gesteld.

3.4. Toegang tot het cultuurbezit

De vier doelstellingen van de Commissie kunnen de goedkeuring van het Comité wegdragen. Om het cultuurbezit van de EG toegankelijker te maken, dient de verbetering van de talenkennis voorrang te krijgen. Inhakend op het thema „talen”, wil het Comité ook op andere informatiedragers de aandacht vestigen; allereerst op muziek, in verband met de grote verspreiding hiervan, die voortkomt uit het opnieuw populair worden van individuele muziekbeoefening en uit betere, wijdverbreide opnamemethoden en -apparatuur. Ook dienen dans en mime als lichamelijke expressiemiddelen aandacht te krijgen. Het gaat hier in al deze gevallen om universele uitdrukkingsmiddelen. Het Comité zou graag zien dat de culturele uitwisseling op deze terreinen verder wordt uitgebouwd.

3.4.1. Verbetering van de talenkennis

3.4.1.1. Veelaligheid is als intermenselijk rechtstreeks communicatiemiddel en middel om andermans ideeën te begrijpen, zeer belangrijk en is een doel dat in ieder geval snel bereikt dient te worden. Het Comité wijst in dit verband op de opmerkingen die het in zijn advies „Voor het succes van de Europese Akte: een nieuwe grens voor Europa” gemaakt heeft: „Op cultureel en educatief vlak (dient) het volgende te gebeuren:

- bevordering van culturele en educatieve activiteiten op communautair niveau — in de geest van de programma's ERASMUS en YES — door het leren van een tweede communautaire taal vóór de leeftijd van 10 jaar en van een derde taal daarna te stimuleren, zodat jongeren zich kunnen ontplooiën op het nieuwe Europese communicatie-, onderwijs- en cultuurgebied dat door de toenadering onder de Europese volkeren en de opkomst van de nieuwe technologieën is ontstaan,
- bevordering van het verder groeien van een Europees bewustzijn door nieuwe leerprogramma's voor het geschiedenisonderricht uit te werken, zodat jongeren zich meer Europese burgers gaan voelen.”⁽¹⁾

3.4.1.2. Van geen enkele Europese lid-staat mag de culturele inbreng worden verwaarloosd onder het voorwendsel dat er een minderheidstaal gesproken wordt.

⁽¹⁾ Mei 1987/cf. PB nr. C 180 van 8. 7. 1987, blz. 1-6.

3.4.1.3. Voorts steunt het Comité de Commissie in haar streven jongerenorganisaties die culturele reizen organiseren, te helpen.

3.4.2. Bevordering van de cultuur in de Europese regio's

Het Comité vindt het regiobeleid zeer belangrijk en steunt dan ook het Commissievoorstel.

Het begrip „Europese cultuur” dient gestimuleerd te worden, zodat het saamhorigheidsgevoel tussen mensen en volkeren versterkt wordt en meer waardering krijgt.

Dit doel houdt in dat identiteit en cultuur van specifieke groepen geaccepteerd en beschermd moeten worden. Deze moeten een eigen plaats kunnen innemen zonder dat zich wedijver of botsingen voordoen, of de wil om culturele minderheden te overheersen.

3.4.3. Behoud van het culturele erfgoed

Tevens stemt het Comité ermee in dat de Commissie het optreden op dit gebied doelmatiger wil maken, en herhaalt het dat systematisch samenhangende maatregelen moeten worden genomen ter bescherming van het bedreigde boekenbezit.

3.4.4. De „jongerenkaart”

Dit plan sluit geheel aan bij een voorstel van het Comité en komt bovendien tegemoet aan de vraag van jongerenorganisaties.

3.5. De culturele opleiding

De Commissie stelt zeer juist dat een ieder toegang tot een culturele opleiding moet hebben. Het Comité wijst daarom met nadruk op het belang van de voorgestelde maatregelen inzake opleiding en nascholing van personen die in de culturele en de mediasfeer werken, omdat zij ertoe bijdragen dat Europa als cultuurgebied van de grond komt en verder wordt ontwikkeld, dat er werk is voor creatieve beroepen in de culturele sector en dat de werkgelegenheid op alle gebieden van culturele activiteit wordt uitgebreid.

Het Comité merkt nog eens op hoe waardevol het zou zijn, reeds in het schoolonderwijs een kritisch gebruik van alle communicatiemiddelen (uiteraard de gesproken dialoog, het lezen — ook van kranten e.d. —, maar ook de bioscoopfilm en radio- en televisie-uitzendingen) te onderwijzen.

3.5.1. Opleiding van z.g. culturele administrateurs

Hier staat het Comité positief tegenover. Er zijn competente beleidsmedewerkers nodig om het beleid t.a.v. het culturele erfgoed, uitwisseling en ontwikkelingen op cultureel gebied vorm te geven.

3.5.2. Opleiding voor de beroepen in de audiovisuele sector

Het Comité deelt de mening van de Commissie volgens welke „kwaliteit van de basisopleiding en voortdurende scholing van de beroepsbeoefenaren in de audiovisuele sector wezenlijke voorwaarden zijn is voor de ontwikkeling van de Europese film- en televisieondernemingen”.

3.5.3. Opleiding van journalisten en programmamakers

Het Comité merkt in het bijzonder op dat de opleiding tot journalist een bepalende factor is in de kwaliteit van de pers. In deze opleiding dienen ook ethische voorschriften aan de orde te komen, waarbij de rechten van zowel de werknemers in de pers als die van het publiek in het oog worden gehouden.

3.5.4. Opleiding van vertalers en tolken

3.5.4.1. Het Comité pleit sterk voor een gedegener opleiding van tolken en vertalers. Het stelt zelf in de dagelijkse praktijk voortdurend vast hoezeer het tekort aan professionele vertalers en — meer nog — aan tolken het vlotte verloop en de doelmatigheid van een deel van zijn werkzaamheden schaadt. Het Comité hecht er veel belang aan dat toekomstige vertalers en tolken in hun opleiding een veelzijdig aanbod van vakken krijgen. Daarom vindt het dat concentratie van de opleidingen bij de EG-instellingen alléén, onvoldoende is.

3.5.4.2. Procédés voor automatisch vertalen kunnen nog zo nuttig zijn, zij zullen nooit de menselijke intelligentie en de vakbekwaamheid van tolk en vertaler kunnen vervangen.

3.5.5. Opleiding in de kunstzinnige beroepen in de restauratiesector

3.5.5.1. Het Comité schaaft zich achter de maatregelen van de Commissie, aangezien het beter is te voorkomen dan te genezen.

3.5.5.2. Voorts dient het wetenschappelijk onderwijs ontwikkeld te worden om de methodes en middelen te leren waardoor de levensduur van bepaalde kunstwerken kan worden verlengd en ze, indien nodig, „nieuw leven” kan worden ingeblazen. Deze maatregelen zouden gunstig kunnen zijn voor de werkgelegenheid van met name jongeren en in het MKB.

3.5.6. Het Comité vindt dat een mogelijke samenhang tussen alle door de Commissie voorgestelde scholingsactiviteiten terdege in het oog dient te worden gehouden, ten einde:

- degenen die in de culturele en de mediasfeer werken, zo goed mogelijk te scholen,
- mogelijke overlappingen te voorkomen en er aldus voor te zorgen dat de ter beschikking staande financiën optimaal worden besteed.

3.6. *Interculturele dialoog met de rest van de wereld*

3.6.1. Het is toe te juichen dat de Commissie die item in haar programma heeft opgenomen, hoewel geconstateerd moet worden dat nauwelijks uitgewerkt is hoe deze dialoog moet plaatsvinden.

3.6.2. Cultuur vormt een fundamentele band die alle mensen zou moeten verenigen. Niemand kan redelijkerwijs pretenderen dat „zijn” cultuur belangrijker is dan die van alle anderen. Het Comité is bovendien van mening dat de EG-activiteiten op dit gebied niet los kunnen worden gezien van het door de UNESCO georganiseerde decennium van de culturele ontwikkeling.

Gedaan te Brussel, 28 april 1988.

De Voorzitter
van het Economisch en Sociaal Comité
Alfons MARGOT

BIJLAGE

Inhoud van het programma van de Commissie

5 projecten	16 maatregelen
Totstandkoming van een „Europese culturele ruimte”	Voltooiing van de interne markt: de culturele aspecten Kennis van het culturele Europa Sponsoring door het bedrijfsleven Uitgeverijbeleid
Bevordering van de Europese audiovisuele industrie	Een academie voor film en audiovisuele kunsten Een „handvest voor de audiovisuele sector” Productie van programma's voor televisie met hoge definitie (Europese normen)
Toegang tot het cultuurbezit	Verbetering van de talenkennis Bevordering van de cultuur in de Europese regio's Behoud en activering van het culturele erfgoed De „jongerenkaart”
Culturele opleiding	Opleiding van culturele administrateurs Opleiding voor beroepen in de audiovisuele sector Opleiding van journalisten en programmamakers Opleiding van vertalers en tolken Opleiding voor kunstzinnige beroepen in de restauratiesector
Interculturele dialoog met de rest van de wereld	

Initiatiefadvies over het bergstrekenbeleid

(88/C 175/16)

Op 23 februari 1988 heeft het bureau van het Economisch en Sociaal Comité de Afdeling voor regionale ontwikkeling, ruimtelijke ordening en urbanisme toestemming verleend tot het opstellen van een initiatiefadvies over het bergstrekenbeleid, uitgaande van het informatief rapport dat deze Afdeling op 16 februari 1988 heeft goedgekeurd.

De Afdeling heeft haar advies op 19 april 1988 goedgekeurd. Rapporteur was de heer Amato.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 28 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met 35 stemmen vóór en 1 stem tegen, bij 1 onthouding, is goedgekeurd.

1. Inleiding

1.1. Het begrip „bergstreek” dekt niet overal in de Gemeenschap dezelfde lading. In dit advies wordt met „bergstreek” bedoeld: een geografische, ecologische, sociaal-economische en culturele eenheid waar de sociaal-economische omstandigheden, het gebrek aan territoriaal evenwicht en de milieuproblemen een gevolg zijn van de hoogteligging en nog een aantal andere natuurlijke factoren.

1.2. Een aanzienlijk deel van het grondgebied van de Gemeenschap (ongeveer 28%) bestaat uit bergstreken; in die gebieden woont nog steeds een niet te verwaarlozen percentage van de Europese bevolking (ongeveer 8,5%).

2. De bergstreken en hun problemen

2.1. De laatste decennia zijn de milieuproblemen in de bergstreken steeds grotere proporties gaan aannemen (op vele gebieden is de situatie onomkeerbaar geworden). Door het wegtrekken van de bevolking, de rooibouw op weiden en bossen, de wildgroei van het toerisme, de luchtverontreiniging, de uitbouw van de infrastructuur en de uitbreiding van de delfstoffenwinning in dagbouw is het evenwicht tussen mens en milieu er volledig verstoord.

2.2. Wegens de permanente natuurlijke handicaps en de nadelige gevolgen hiervan voor het milieu en de sociaal-economische omstandigheden moeten bergstreken als benadeelde gebieden worden beschouwd. Kenmerkend voor bergstreken zijn in de eerste plaats de ontwikkelingsverschillen; deze problemen zijn ontstaan toen er een einde kwam aan de interdependentie tussen de laagvlaktes en het bergland en toen landbouw en industrie vooral in de vlaktes tot bloei begonnen te komen.

2.3. Deze ontwikkelingsachterstand hangt nauw samen met de wijze waarop het algemeen economisch bestel functioneert en met de gevolgen daarvan voor de bergstreken. Een en ander heeft ertoe geleid dat de situatie in de communautaire bergstreken er thans als volgt uitziet:

- a) alle bergstreken zijn door hun geofysische kenmerken op de een of andere manier benadeeld: zij hebben te kampen met permanente natuurlijke handicaps, met alle gevolgen van dien op sociaal-economisch gebied. Toch is dit niet de voornaamste reden waarom bergstreken in moeilijkheden verkeren en waarom een doelgericht beleid t.b.v. dergelijke gebieden noodzakelijk is;
- b) de meeste bergstreken van de Gemeenschap zijn tevens achtergebleven gebieden. De combinatie van natuurlijke handicaps en een geringe ontwikkeling is voor deze gebieden buitengewoon nadelig geweest;
- c) alle bergstreken kampen met een gebrek aan evenwicht. Zelfs wanneer economische groei voorkomt of een schijnbaar evenwicht bestaat, is de sociaal-economische situatie er toch onstabiel.

3. Wat voor een bergstrekenbeleid?

3.1. Juist wegens deze specifieke kenmerken hebben bergstreken niet alleen behoefte aan stimulansen en compensaties, maar ook aan een beleid dat hun verhouding tot de economie en de maatschappij als zodanig wijzigt. Inmiddels begint het erop te lijken dat zowel de lid-staten als de Gemeenschap zich van deze noodzaak bewust zijn geworden en hun beleid dienovereenkomstig beginnen te wijzigen. In de volgende hoofdstukken zullen deze maatregelen geanalyseerd worden om tot positieve vooruitzichten en beleidsvoorstellen te komen. Bovendien moet een bergstrekenbeleid dat de huidige problemen van de bergstreken wil aanpakken, in staat zijn de structurele oorzaken van de ontwikkelingsachterstand van die gebieden weg te werken en tegelijkertijd het natuurlijk milieu te beschermen en te exploiteren.

4. Het bergstrekenbeleid in de Gemeenschap

4.1. Uit het informatief rapport over de bergstreken blijkt duidelijk dat zowel de lid-staten als de Gemeenschap om uiteenlopende redenen de ontwikkeling van hun bergstreken niet globaal hebben benaderd en daarbij evenmin de nodige aandacht hebben geschonken aan de bescherming en exploitatie van het natuurlijk milieu.

4.2. In het rapport worden vier beleidstypes onderscheiden en geanalyseerd: het bergstrekenbeleid als „aanhangel” van het beleid in andere sectoren, het op uitbuiting en „kolonisering” gerichte bergstrekenbeleid, het bergstrekenbeleid als een vorm van bijstand en het bergstrekenbeleid als middel om de bergstreken via dwingende voorschriften te beschermen.

5. Blauwdruk van een beleid ten behoeve van bergstreken

5.1. Heeft een bergstrekenbeleid op communautair niveau wel zin? Het is vrijwel niet mogelijk — en het zou zelfs totaal overbodig en nadelig zijn — alle bestaande regelingen en maatregelen t.b.v. de bergstreken in de Gemeenschap onder één hoed te brengen of één uniforme regeling voor alle communautaire bergstreken uit te werken. De ontwikkelingsachterstand van bergstreken hangt nauw samen met de natuurlijke handicaps van die gebieden. Daardoor lopen de problemen qua aard en omvang sterk van lid-staat tot lid-staat en van regio tot regio uiteen. Een centraal opgezet bergstrekenbeleid heeft dan ook geen nut; wel moet er een beleid komen dat flexibel genoeg is om aan de specifieke omstandigheden in elke bergstreek te worden aangepast.

De analyse van het bergstrekenbeleid van de lid-staten in het informatief rapport heeft ook uitgewezen dat het communautaire beleid tot doel moet hebben de ontwikkeling van de diverse bergstreken op één lijn te brengen zonder evenwel zelf uniform te zijn. Daarom moeten de communautaire instanties:

a) onderstaande algemene doelstellingen voor het bergstrekenbeleid op de verschillende niveaus vastleggen, waarbij het bergstrekenbeleid moet worden benaderd als een integrerend deel van het EG-beleid in het algemeen en dus daarin moet worden ingepast:

- Het natuurlijk milieu, het menselijk potentieel en het culturele erfgoed van de bergstreken in stand houden.
- De ontvolking van de bergstreken een halt toeroepen.
- Niet alleen de gevolgen, maar ook de structurele oorzaken van de ontwikkelingsachterstand van de bergstreken wegwerken.
- De levensomstandigheden in de bergstreken „concurrerend” maken.
- Meer werkgelegenheid scheppen voor de bevolking van de bergstreken;

b) een beleidsstrategie uitwerken om het beleid op de diverse niveaus — de Gemeenschap, de lid-staten, de regio's en de plaatselijke overheden — in goede banen te leiden en ervoor te zorgen dat de vastgelegde doelstellingen zo efficiënt mogelijk kunnen worden verwezenlijkt; hoekstenen van de beleidsstrategie dienen te zijn:

- een globale en geïntegreerde aanpak waarbij de bergstrekenproblematiek vanuit diverse invalshoeken wordt benaderd (economische, sociale, culturele, ecologische, technologische en institutionele aspecten),

- verbetering van de produktiestructuur en totstandbrenging van een nieuwe vorm van ondernemerschap door de plaatselijke bedrijven een samenhangend geheel te laten vormen en voor de bedrijfsvoering ook een beroep te doen op de „buitenwereld”,
- maximale benutting van het eigen — natuurlijk en menselijk — potentieel van de bergstreken,
- toepassing van aangepaste — maar niet „laagwaardige” — technologieën; om deze te kunnen ontwikkelen, moeten ook in de bergstreken zelf onderzoekcentra worden opgericht,
- synergie — en niet alleen maar evenwicht — tussen economische ontwikkeling en milieubescherming waarbij de zorg voor het milieu niet als een plicht mag worden gezien, maar als een instrument van het ontwikkelingsproces moet worden beschouwd,
- uitwerking en financiering van geïntegreerde programma's en projecten. i.p.v. zich te beperken tot het verlenen — op aanvraag — van sectoriële steun,
- autonome ontwikkeling, waarbij de plaatselijke gemeenschappen actief deelnemen aan de uitwerking en tenuitvoerlegging van ontwikkelingsprojecten,
- concrete solidariteit van de gehele samenleving als een soort „maatschappelijk draagvlak” voor het ontwikkelingsproces in de bergstreken.

6. Voorstellen voor een communautair bergstrekenbeleid

6.1. Rol van een communautair bergstrekenbeleid

6.1.1. De Gemeenschap dient het bergstrekenbeleid van en binnen de diverse lid-staten te harmoniseren, uit te breiden en te verdiepen door een specifiek communautair bergstrekenbeleid uit te werken en ten uitvoer te leggen.

6.1.2. De Gemeenschap dient algemene doelstellingen, een beleidsstrategie en concrete beleidsmaatregelen uit te werken (zie in dit verband de hoofdstukken VI en VII van het informatief rapport). Uitgaande van deze beleidsstrategie dient zij dan, enerzijds, het bergstrekenbeleid van de lid-staten te sturen en, anderzijds, zelf de nodige maatregelen t.b.v. bergstreken te nemen.

6.2. Definitie en afbakening van de bergstreken

6.2.1. De door de Gemeenschap en de lid-staten toegepaste methodes voor de indeling van de bergstreken moeten absoluut geharmoniseerd worden, o.m. om eventuele concurrentiedistorsies tussen bedrijven van verschillende lid-staten te voorkomen. Om een dergelijke harmonisatie te kunnen doorvoeren, moet de Gemeenschap een aantal criteria en een lijst van natuurlijke en sociaal-economische handicaps vaststellen (zie de definitie in par. 1.1).

6.2.2. Daarbij moet met de volgende aspecten rekening worden gehouden:

- a) Natuurlijke handicaps. Behalve de in richtlijn 75/268/EEG genoemde factoren (hoogteligging, hoogteverschil en de combinatie hiervan) moeten ook de volgende aspecten in aanmerking worden genomen:
  - niet alleen de hoogte, maar ook andere factoren die bepalend zijn voor het klimaat, zoals de breedtegraad en de geografische ligging,
  - niet alleen het hoogteverschil, maar ook andere morfologische en pedologische aspecten, zoals het reliëf, de bodemgesteldheid, enz.;
- b) Sociaal-economische handicaps:
  - geringe bevolkingsdichtheid,
  - afstand t.o.v. steden en t.o.v. politieke en economische centra, en het daaruit voortvloeiende „isolement”,
  - al te grote afhankelijkheid van de landbouw,
  - beperkte afzetmogelijkheden in de laagvlakte, als gevolg van het feit dat de bergstreken in kwestie aan de rand van de Gemeenschap liggen en niet over goede verkeersverbindingen met het buurland beschikken;
- c) Omvang van de milieuproblemen

6.2.3. Ieder gebied dat met bovengenoemde handicaps te kampen heeft, moet als „bergstreek” worden beschouwd; eventueel moet het criterium „hoogteligging” dan worden aangepast. Welke handicaps daarbij in aanmerking worden genomen en aan welke het meeste belang moet worden gehecht, kan niet voor de Gemeenschap als geheel worden bepaald, maar is afhankelijk van de specifieke situatie in elke bergstreek. Daarom moet de Gemeenschap de lid-staten zelf een lijst met concrete criteria en een voorstel voor de afbakening van hun bergstreken laten uitwerken.

6.2.4. In de meeste nationale wetten en in richtlijn 75/268/EEG wordt bij de afbakening van de bergstreken uitgegaan van de administratieve indeling in gemeenten of delen van gemeenten. Daardoor komt men in vele gevallen tot een grote verbrokkeling van het bergland. In het bergstrekenbeleid moet worden gewerkt met compacte „gebiedsblokken” waarbij de eigenlijke bergstreken met de aangrenzende gebieden worden samengevoegd tot een geografisch en sociaal-economisch geheel (o.m. om tot een betere integratie tussen de bergstreken als zodanig en de gebieden aan de voet van het gebergte te komen). Terecht zou men kunnen opmerken dat een dergelijke verruiming van het begrip „bergstreek” tot een verwatering van de steunverlening kan leiden, terwijl de steun in feite vooral de gebieden met de grootste problemen ten goede moet komen. Om een dergelijke verwatering te voorkomen, kan men de steunverlening afstemmen op de omvang van de problemen in ieder gebied.

6.3. *Rol van de Gemeenschap ten aanzien van de lid-staten*

De Gemeenschap heeft de taak te coördineren, te harmoniseren en te stimuleren. Daarbij is in de eerste plaats het volgende van belang:

- a) de kennis omtrent de problemen van de bergstreken. Het opstellen van het informatief rapport werd bemoeilijkt door het feit dat gegevens en statistische analyses over de bergstreken ontbreken of dat het bestaande materiaal niet homogeen is; aan deze situatie, die een gevolg is van politieke verwaarlozing, moet absoluut iets worden gedaan. Er moeten vergelijkbare statistische gegevens over alle bergstreken in de Gemeenschap komen. Eventueel moeten de lid-staten worden verzocht om hun statistieken te vernieuwen, aan te vullen en aan te passen;
- b) aanpassing van de nationale wetgevingen. De nationale wetgevingen moeten worden afgestemd op de ontwikkeling en het behoud van de bergstreken en worden aangepast aan de doelstellingen, richtsnoeren en maatregelen van de Gemeenschap. Een richtlijn lijkt hiervoor het meest geschikte instrument. Die harmonisatie is vooral van belang voor bergstreken aan de binnengrenzen van de Gemeenschap, daar deze vaak op het grondgebied van verschillende lid-staten liggen; voor dergelijke bergstreken is het van groot belang dat de betrokken lid-staten bij het uitwerken van een steunbeleid dezelfde criteria hanteren);
- c) een efficiënte overheidsplanning en een actieve rol van de overheid bij de ontwikkeling van de bergstreken. Deze uiterst belangrijke taak kan alleen de Gemeenschap vervullen omdat zij de nodige kennis en ervaring kan doorgeven en de nationale en regionale overheden kan stimuleren (o.m. via wettelijke voorschriften) en motiveren (door ze te laten deelnemen aan gezamenlijk gefinancierde programma's die qua inhoud qua aanpak nieuw zijn).

6.4. *De plaats van de bergstrekenproblematiek in het beleid van de Gemeenschap*

6.4.1. Volle aandacht voor de bergstreken

In sommige beleidsprogramma's zijn de bergstreken tot nu toe helemaal niet aan bod gekomen en in andere is met de bergstrekenproblematiek slechts tot op zekere hoogte rekening gehouden. In de eerste categorie programma's moeten voortaan ook maatregelen t.b.v. bergstreken worden opgenomen en in het tweede geval moeten de programma's, waar nodig, worden bijgestuurd. In het informatief rapport wordt uitvoerig uiteengezet hoe het beleid in de diverse sectoren er zou moeten uitzien om een positieve bijdrage te kunnen leveren tot de ontwikkeling van de bergstreken. In het onderstaande wordt alleen maar aangegeven op welke punten het communautaire beleid zou moeten worden aangepast.

6.4.2. Aanpassing van het gemeenschappelijk landbouwbeleid (GLB)

De Gemeenschap zou zich in het kader van het gemeenschappelijk landbouwbeleid niet mogen beperken tot

het verlenen van bijstand, maar zou ook maatregelen moeten nemen om de landbouw in bergstreken tot grotere ontwikkeling en op het peil van de landbouw in de laagvlakten te brengen; dit vereist echter een herziening van het gemeenschappelijk landbouwbeleid. Door de koers die tot dusverre is gevolgd op het vlak van het marktbeleid en door het gebrek aan evenwicht tussen marktbeleid en structuurbeleid worden de sterke regio's bevoordeeld, wordt de kloof tussen zwakke en sterke regio's nog groter en is het GLB in zijn huidige vorm in feite niet geschikt om de landbouw en de economie in bergstreken „op te krikken” tot op het niveau dat in andere gebieden is bereikt. Het GLB kan echter alvast op een aantal punten worden gecorrigeerd en aangevuld:

- a) er moet een communautair grondbeleid worden uitgewerkt waarin bijzondere aandacht wordt besteed aan bergstreken. Het GLB heeft zich nooit echt met deze problematiek willen bezighouden en heeft dit aspect steeds aan de lid-staten overgelaten. Uit het informatief rapport (hoofdstuk VII, par. 2) blijkt duidelijk dat in de bergstreken eerst de kwestie van het grondbezit moet worden opgelost voordat een beleid kan worden uitgewerkt — zelfs op communautair niveau — om de produktie in de primaire sector te stimuleren. De Gemeenschap kan niet langer wachten met het opzetten van een volwaardig, passend en concreet grondbeleid;
- b) er moet een beleid komen dat erop gericht is de kwaliteit van typische bergprodukten te verbeteren, en dat voorrang geeft aan de lokale afzetkanalen en -markten;
- c) er moet een structuurbeleid worden uitgewerkt dat harmonieert met het hierboven geschetste grondbeleid; in het kader van dat structuurbeleid moet — zoals wordt aangegeven in hoofdstuk VII, paragraaf 2, van het informatief rapport — voorrang worden gegeven aan geïntegreerde investeringen van coöperaties en andere samenwerkingsverbanden, met name investeringen in gecombineerde landbouw-bosbouw-veeteeltprojecten en in projecten op het vlak van het plattelandstoerisme. Aan kleine bedrijven zou alleen steun mogen worden verleend als zij met andere bedrijven samenwerken;
- d) in de communautaire wetgeving zou moeten worden bepaald dat bergstreken — d.w.z. gebieden die voldoen aan de in paragraaf 6.2 aangegeven criteria — worden vrijgesteld van alle bestaande of nog in te voeren produktiebeperkende maatregelen (melkquota, medeverantwoordelijkheidsheffing, enz.) en van alle soortgelijke maatregelen in het kader van het structuurbeleid (Verordening (EEG) nr. 797/85);
- e) ook de maatregelen ter bevordering van de extensivering van de produktie (Verordening (EEG) nr. 1760/87) en het braakleggen van landbouwgrond zouden niet voor bergstreken mogen gelden;
- f) de problematiek rond de toekenning van een compenserende vergoeding (CV) zou opnieuw moeten worden bekeken; in de vorige hoofdstukken zijn voldoende ideeën voor een herziening van de CV-regeling naar voren gebracht. Enkele concrete voorstellen:
  - de CV-regeling moet worden gebruikt voor het compenseren van natuurlijke i.p.v. structurele handicaps,
  - de ter compensatie van natuurlijke handicaps toegekende steun moet een soort basisbedrag vormen, dat eventueel nog met steunbedragen voor andere handicaps kan worden aangevuld. Er moet een „drempel” naar Duits model worden ingevoerd om verspilling van de beschikbare middelen te vermijden,
  - de toekenning van een extra premie als compensatie voor structurele handicaps moet een tijdelijk karakter hebben en moet worden gekoppeld aan structuurverbeteringsprojecten. Kleine landbouwbedrijven moeten ertoe worden aangezet zich aaneen te sluiten,
  - bij de berekening van het CV-bedrag mag niet meer worden uitgegaan van het aantal grootvee-eenheden (GVE) of van de bedrijfsgrootte. Om de ontvolking van het platteland tegen te gaan lijkt het nl. efficiënter het CV-bedrag te berekenen volgens het aantal arbeidskrachten dat op het bedrijf werkzaam is (het bedrijfshoofd inbegrepen); dit zou bovendien billijker zijn t.o.v. kleine bedrijven en tevens de werkgelegenheid ten goede komen, want grote bedrijven die thans op grond van de vastgestelde drempels niet voor een CV in aanmerking komen, zouden dan ook een CV kunnen krijgen door extra arbeidsplaatsen te creëren,
  - men mag de CV geen functies laten vervullen die in feite door andere sociaal-structurele maatregelen zouden moeten worden vervuld (b.v. aanvulling van het inkomen van bedrijven die nadelige gevolgen ondervinden van de aanpassing van het GLB). Het gaat dan ook niet aan dat sommige lid-staten een veel te groot deel van hun grondgebied als probleemgebied behandelen om de nadelen van de melkquota en van het marktbeleid te kunnen compenseren,
  - de lid-staten en de regio's zouden hun voorwaarden en criteria voor de toekenning van een CV aan bedrijven in bergstreken en andere probleemgebieden eerst ter goedkeuring moeten voorleggen aan de Commissie, die een en ander aan de hand van communautaire criteria zou moeten harmoniseren (zoals bij sommige andere communautaire maatregelen, b.v. in het kader van het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling, EFRO);
- g) De Gemeenschap zou eens grondig moeten nagaan hoe het komt dat het effect van structurele maatregelen mede wordt bepaald door de maatregelen in het kader van het marktbeleid en in sommige gevallen hierdoor zelfs helemaal teniet kan worden gedaan. Zo zou in een aantal bergstreken moeten worden nagegaan of — en zo ja, in hoeverre — sommige maatregelen om de prijzen van bepaalde produkten (b.v. durumtarwe) beter te doen aansluiten bij die in andere gebieden niet indruisen tegen het streven om het algemene ontwikkelingsniveau in bergstreken op te trekken.

6.4.3. Aanpassing van het bosbouwbeleid

Op 2 juli 1986 heeft het Comité een advies uitgebracht over het discussiestuk van de Commissie inzake een

communautaire actie in de bosbouwsector en het bijbehorende aanvullend overzicht⁽¹⁾. Het heeft er toen op gewezen dat er nog steeds geen sprake is van een communautair bosbouwbeleid, maar het heeft zich niettemin positief over de Commissievoorstellen uitgesproken; wel heeft het o.m. de volgende kritische opmerking naar voren gebracht (par. 1.5):

„Bovendien is het Comité van oordeel dat in de mededeling van de Commissie te weinig aandacht wordt geschonken aan de specifieke problemen van de bosbouw in bergstreken. Deze problematiek moet nader worden bekeken.”

Wat de produktieve functie van het bos betreft, staan in de Commissievoorstellen twee aspecten centraal: monocultuur en verticale integratie (produktie en verwerking van hout). In het geval van bergstreken is een dergelijke benaderingswijze echter niet op haar plaats, omdat horizontale integratie en complementariteit t.o.v. de andere economische activiteiten daar van essentieel belang zijn voor de inkomens, de werkgelegenheid en de bescherming van het milieu. Bovendien rept de Commissie met geen woord over de schade die monocultuur en intensieve bosbouw met ongeschikte boomsoorten kunnen toebrengen aan het milieu en de waterhuishouding in bergstreken. Om deze redenen heeft het Comité de Commissie verzocht om de problematiek rond de bosbouw in bergstreken helemaal opnieuw te bekijken. Ook de bosbrandenproblematiek, en met name de preventie van bosbranden, zou opnieuw onder de loep moeten worden genomen.

Ten slotte stelt het Comité tot zijn teleurstelling vast dat de Commissie meer dan twee jaar na de publikatie van haar discussiestuk nog steeds niet met concrete voorstellen is gekomen.

6.4.4. Aanpassing van het regionaal beleid

In het regionaal beleid van de Gemeenschap moeten niet alleen meer, maar ook meer specifieke maatregelen worden genomen t.b.v. bergstreken:

- a) het EFRO en de communautaire financieringsinstrumenten zouden meer — of zelfs vooral — steun moeten verlenen voor maatregelen t.b.v. bergstreken;
- b) in de EFRO-verordening zou moeten worden voorzien in de mogelijkheid om — alleen in bergstreken — steun te verlenen t.b.v. bepaalde maatregelen die momenteel niet voor steun in aanmerking komen (b.v. op het vlak van de woningbouw), maar toch van essentieel belang zijn om de woningen in traditionele wooncentra en dorpen te kunnen herstellen, ze opnieuw een bestemming te kunnen geven en ze te kunnen beschermen tegen aardbevingen. Dergelijke steunmaatregelen zijn van groot belang voor de ontwikkeling van het toerisme en kunnen bijgevolg niet als sociale maatregelen worden beschouwd;
- c) in het kader van het regionaal beleid zou een communautair programma voor bergstreken moeten worden uitgewerkt. Daarin zouden niet alleen maatregelen t.b.v. specifieke sectoren, maar ook maatregelen van meer algemeen belang — b.v. ter bevorder-

ring van de algemene ontwikkeling van bergstreken — moeten worden opgenomen.

In dat programma zouden de volgende aspecten centraal moeten staan:

- Het midden- en kleinbedrijf (MKB). Met name in bergstreken zou de oprichting van bedrijfsinnovatiecentra gestimuleerd moeten worden, en wel volgens de richtsnoeren die zijn aangegeven in hoofdstuk VII, paragraaf 4, van het informatief rapport. Verder zou in het kader van dat programma ook moeten worden gezorgd voor een passend instrumentarium waarmee bovengenoemde centra O & O-activiteiten en technologische innovatie t.b.v. bergstreken kunnen stimuleren. Het is niet de bedoeling een ingewikkeld netwerk van speciale centra of een gecompliceerde overkoepelende structuur in het leven te roepen noch hiervoor alleen maar zonder meer een beroep te doen op de bestaande bedrijfsinnovatiecentra. Op nationaal niveau zou er een centraal orgaan met een coördinerende en ondersteunende taak moeten komen. Dat orgaan zou moeten bestaan uit ondernemingen, overheidsinstanties, onderzoekcentra en gespecialiseerde organisaties en zou eventueel vertakkingen op regionaal niveau mogen hebben. Verder zou het uitermate nuttig zijn een *task-force* op communautair niveau te belasten met het stimuleren van de technologische innovatie in bergstreken, het doorgeven van de nieuw verworven kennis aan de centrale organen op nationaal niveau en de uitvoering van modelprojecten.
- Het toerisme. In het communautair programma zouden niet alleen steunmaatregelen t.b.v. het toerisme in bergstreken moeten worden opgenomen (zie hoofdstuk VII, paragraaf 3, van het informatief rapport), maar zou ook en vooral met de medewerking van de lid-staten en de regio's een balans moeten worden opgemaakt van het aantal toeristen, het bestaande aanbod aan toeristische voorzieningen en het potentieel op het vlak van het (plattelands)toerisme. In het licht daarvan kan de Gemeenschap dan eventueel ook maatregelen nemen om tot een beter evenwicht tussen de intensief en de te weinig geëxploiteerde bergstreken te komen.
- De energievoorziening. Mede in het kader van het VALOREN-programma zouden maatregelen moeten worden genomen om de toepassing van alternatieve energie in de bergstreken te bevorderen (zie hoofdstuk VII, paragraaf 5, van het informatief rapport).
- Ruimtelijke ordening en infrastructuur. De bergstreken zouden moeten worden gezien als een echte produktie- en ontwikkelingsfactor (zie hoofdstuk VII, paragraaf 6, van het informatief rapport). Daarvan uitgaande zou in het kader van het programma een soort bestemmingsplan moeten worden uitgewerkt met als doel het evenwicht tussen bergstreken en andere gebieden en binnen de bergstreken zelf te herstellen. Naar gelang van de specifieke situatie in de diverse gebieden zouden in het kader van het programma passende steunmaatregelen moeten worden genomen, en wel vooral op de volgende terreinen: regulering van de waterhuishouding, openbare werken en infrastructuurvoorzienin-

⁽¹⁾ PB nr. C 263 van 20. 10. 1986.

gen voor het bedrijfsleven, herstel van het woningenbestand in traditionele wooncentra en bescherming van de gebouwen tegen aardbevingen, restauratie van monumenten en historische bezienswaardigheden, en dienstverlening (vooral vervoer en — in het kader van het STAR-programma — telecommunicatievoorzieningen).

- Informatie over het opstellen van een planning en over de resultaten van plaatselijke en regionale ontwikkelingsinitiatieven t.b.v. de plaatselijke en regionale overheidsinstanties en de betrokken sociale partners. Niet alleen het verstrekken van informatie in drukvorm en via audiovisuele middelen, maar ook het uitwisselen van ervaringen via colloquia, seminars en studiereizen moet worden gestimuleerd;

- d) In de communautaire programma's die momenteel door de Commissie worden voorbereid (milieu en O&O) zou bijzondere aandacht moeten worden geschonken aan de specifieke problemen van bergstreken.

6.4.5. Aanpamssing van het beleid in de toeristische sector

Men kan moeilijk spreken van de aanpassing van een beleid dat in feite nog niet bestaat. In december 1986 heeft de Raad zijn goedkeuring gehecht aan een besluit tot invoering van een overleg- en coördinatieprocedure op het gebied van het toerisme en aan een resolutie over een betere geografische en seizoensspreiding van het toerisme. De bepalingen van deze beide documenten liggen weliswaar volkomen in de lijn van het informatief rapport (hoofdstuk VII, par. 3), maar zijn veel te algemeen en gaan niet ver genoeg om van een echt beleid te kunnen spreken.

Het Comité heeft vernomen dat de diensten van de Commissie een meerjarenprogramma t.b.v. de toeristische sector aan het voorbereiden zijn. Het hoopt dat daarin ook aandacht wordt geschonken aan de specifieke problemen van het toerisme in bergstreken en dat concrete voorstellen voor steunmaatregelen — overeenkomstig de aanbevelingen in hoofdstuk VII, paragraaf 3, van het informatief rapport — worden opgenomen.

6.4.6. Aanpassing van het energiebeleid

In de communautaire demonstratieprojecten zijn de bergstreken slechts indirect, en de specifieke energieproblemen van die gebieden zelfs helemaal niet, aan bod gekomen. Die lacune zou moeten worden opgevuld door bij voorrang — en méér — steun te verlenen aan projecten in bergstreken en door een echt beleid t.b.v. de energievoorziening in bergstreken — in de lijn van de voorstellen in hoofdstuk VII, paragraaf 5, van het informatief rapport — uit te werken.

6.4.7. Aanpassing van het milieu- en ruimtelijke-orderingsbeleid

Tot dusverre is het milieubeleid van de Gemeenschap de bergstreken slechts in bepaalde opzichten ten goede gekomen. Specifieke maatregelen t.b.v. deze gebieden heeft de Gemeenschap echter nog niet genomen.

In het vierde milieu-actieprogramma van de Gemeenschap (1987-1992) wordt wel over bergstreken gesproken, maar voor concrete maatregelen wordt verwezen naar de maatregelen die de Gemeenschap heeft genomen om de landbouw in bergstreken te stimuleren. Het Comité vindt dit een zeer eenzijdige benaderingswijze, daar het milieubederf in bergstreken zoals gezegd niet alleen aan het stopzetten van landbouwactiviteiten, maar ook aan een aantal andere factoren (overbeweiding, ontwikkeling van het toerisme, enz.) te wijten is.

De in het vierde milieu-actieprogramma voorgestelde maatregelen zijn weliswaar niet specifiek voor bergstreken bedoeld, maar hebben voor die gebieden toch aanzienlijke gevolgen. Het Comité stelt met voldoening vast dat in dit actieprogramma meer nadruk wordt gelegd op het behoud van de natuur en van de natuurlijke hulpbronnen en voor het eerst ook een hoofdstuk «Bodembescherming» is opgenomen. In deze rubriek vallen de ernstige problemen op het vlak van de waterhuishouding in bergstreken. Het Comité verwacht dat de Commissie nu met concrete voorstellen zal komen om ook dit probleem aan te pakken, met name in het kader van de voorstellen voor maatregelen ter bestrijding van de aantasting van de fysische structuur van de bodem, bodemerrosie, natuurlijke risico's en het verkeerde gebruik en de verspilling van de bodem als gevolg van activiteiten die veel ruimte in beslag nemen.

Wat het voorkomen van milieubederf betreft, verwacht het Comité veel van de toepassing van richtlijn 85/337/EEG over de milieu-effectbeoordeling. Het dringt er bij de Commissie op aan dat deze de nodige druk uitoefent op de lid-staten die, enkele weken vóór het aflopen van de gestelde termijn, nog steeds geen uitvoeringsbepalingen hebben vastgesteld.

Dit alles is voor de Gemeenschap echter niet voldoende om haar historische taak — het «bergstrekenpatrimonium» te redden — tot een goed einde te kunnen brengen. Om dit doel te kunnen bereiken moet zij:

- a) werk maken van de harmonisatie van de voorschriften van de lid-staten ter bescherming van bergstreken, o.m. ook om gelijke concurrentievoorwaarden te creëren; in het kader van die harmonisatie zou ook een aantal minimumnormen voor de bescherming van «milieugoederen» moeten worden vastgesteld (b.v. voorschriften ter bescherming van bergmeren en -rivieren, een bouwverbod vanaf een bepaalde hoogte, een gedragscode ter bescherming van bossen, enz.);
- b) een grotere inspanning leveren en meer druk uitoefenen om de regio's en de lid-staten ertoe aan te zetten milieumaatregelen te nemen; zo zou zij in ieder geval moeten besluiten het geld van de structuurfondsen alleen nog te gebruiken voor steunverlening aan regio's die de communautaire richtlijnen ter bescherming van het milieu toepassen;
- c) de regionale en plaatselijke instanties er d.m.v. communautaire voorschriften toe verplichten bij hun economisch en ruimtelijke-orderingsbeleid te werk te gaan volgens een bepaalde planning waarin het milieu als een volwaardige en te beschermen productiefactor wordt beschouwd. Dit betekent in hoofdzaak dat:

- de verplichting moet worden ingevoerd om een milieueffectrapport op te stellen, niet alleen bij het opzetten van concrete projecten, maar ook bij het opstellen van economische en ruimtelijke-orderingsplannen op regionaal en sub-regionaal niveau,
- de bevoegde instanties ertoe moeten worden aangezet hun economisch en ruimtelijke-orderingsbeleid te plannen in het licht van een inventaris van de beschikbare „milieugoederen” en bij het nemen van concrete maatregelen een aantal basisregels voor het gebruik van de beschikbare hulpbronnen na te leven en uit te gaan van een passende „milieuplanning”; bij een dergelijke aanpak zou men aan de hand van natuurlijke factoren — in bergstreken b.v. het stroomgebied van een rivier — moeten bepalen hoe ver het gebied waarvoor de maatregelen bedoeld zijn, zich uitstrekt.

Deze criteria zouden aan de basis moeten liggen van een communautair ruimtelijke-orderingsbeleid, dat al wel is aangekondigd maar nog niet het licht heeft gezien. Een dergelijk beleid vereist absoluut een communautaire regeling die de diverse stedenbouwkundige voorschriften harmoniseert. Wat de bergstreken betreft, moet er vooral een regeling komen voor de indeling van het grondgebied in woon- en andere zones, voor particuliere verkavelingen, voor het beperken van het gebruik van panden als vakantiehuizen en voor het herstel van het evenwicht tussen te intensief en te weinig geëxploiteerde gebieden. Bovendien moet ook het grondbeleid van de diverse lid-staten geharmoniseerd worden (verkleining van het verschil tussen de prijs van landbouwgrond en die van bouwgrond, onteigeningsvoorschriften, grondbelasting, enz.), o.m. ook om binnen de grote interne markt gelijke concurrentievoorwaarden te creëren.

In het informatief rapport (hoofdstuk VII, par. 6) wordt sterk de nadruk gelegd op het begrip „productieve ecologie”. Dit beginsel dient werkelijk de grondslag te vormen van het milieubeleid dat de Gemeenschap met het geld van de structuurfondsen ten uitvoer moet leggen. Dit geldt in de eerste plaats voor het communautaire milieuprogramma in het kader van het EFRO, waaraan momenteel wordt gewerkt.

6.4.8. Aanpassing van het vervoerbeleid

In het communautaire vervoerbeleid moet met twee fundamentele vereisten rekening worden gehouden: enerzijds moet in bergstreken een net van toegangswegen worden uitgebouwd dat op de behoeften van de plaatselijke bevolking is afgestemd en tevens de ontwikkeling van die gebieden ten goede komt, en anderzijds moet de milieuschade in die gebieden zoveel mogelijk worden beperkt. De problemen worden er vooral veroorzaakt door het doorgaande autoverkeer, dat ontegensprekelijk schade berokkent aan het milieu (vervuiling, vernietiging van het landschap, enz.) zonder dat daar — over het geheel genomen — noemenswaardige economische voordelen voor de betrokken gebieden tegenover staan.

Daarom moet het communautaire vervoerbeleid erop gericht zijn het verkeer met zware vrachtwagens in bergstreken te beperken en de toename van het vervoer op te vangen door het railvervoer uit te breiden. Bovendien moeten het railvervoer en het gecombineerde rail-wegvervoer meer concurrerend worden gemaakt.

De bestaande plannen voor het bouwen of uitbreiden van autosnelwegen door bergmassieven of -ketens moeten dan ook worden herzien en mogen alleen dan worden verwezenlijkt als eerst alle andere mogelijke oplossingen grondig zijn bestudeerd.

Voor de ontsluiting van bergstreken zouden de secundaire spoorweglijnen moeten worden uitgebreid.

In het algemeen moet ernaar worden gestreefd, de milieuvuiling als gevolg van het autoverkeer te verminderen, niet alleen door de reeds vastgestelde communautaire voorschriften (loodvrije benzine, katalysatoren, efficiënte verbrandingssystemen, enz.) te doen naleven, maar ook door het gemotoriseerde wegverkeer snelheidsbeperkingen op te leggen.

Deze algemene regels dienen zeker te worden opgenomen in het meerjarenprogramma voor de vervoersinfrastructuur, met name in de grote Europese bergketens (Alpen, Pyreneeën, Griekse bergen, Apennijnen, enz.).

6.4.9. Aanpassing van het beleid inzake onderzoek en technologische innovatie

Ook in deze sector is met de bergstreken kennelijk geen rekening gehouden. Daar onderzoek echter van fundamenteel belang is voor de ontwikkeling van de bergstreken en vooral voor het gebruik van het eigen ontwikkelingspotentieel van die gebieden (in het informatief rapport wordt daar meermaals op gewezen), moeten in de communautaire onderzoekprogramma's alsnog maatregelen t.b.v. bergstreken worden opgenomen; dit geldt met name voor:

- het communautaire kaderprogramma op het gebied van het wetenschappelijk onderzoek,
- de communautaire programma's op het vlak van het onderzoek in de landbouw,
- de programma's voor niet-nucleair onderzoek van het Gemeenschappelijk Centrum voor onderzoek,
- de programma's BRITE (technologisch onderzoek t.b.v. de industrie), FAST (prognoses op het vlak van wetenschap en technologie), COST (Europese samenwerking op het vlak van wetenschappelijk en technisch onderzoek), SPRINT (innovatie en overdracht van technologie), ECLAIR (onderzoek en technologische ontwikkeling op agro-industrieel gebied) en FLAIR (voedingsmiddelen), alsmede de programma's m.b.t. niet-nucleaire energie en het milieu.

6.4.10. Aanpassing van het werkgelegenheidsbeleid

- a) Speciaal t.b.v. bergstreken zouden op de volgende terreinen (meer) maatregelen moeten worden genomen:
  - steunverlening voor plaatselijke werkgelegenheidsinitiatieven,
  - milieuprojecten die werkgelegenheid scheppen,
  - steunverlening voor het scheppen van arbeidsplaatsen in de *non-profit*-sector (activiteiten van maatschappelijk belang);
- b) Via het Europees Sociaal Fonds (ESF) zou in bergstreken vooral steun moeten worden verleend voor:
  - programma's die tot doel hebben ontwikkelingshulpers op te leiden en (gedurende ten minste drie jaar) steun te verlenen voor de indienstneming van ontwikkelingshulpers,

- algemene opleidingsprogramma's die zijn aangepast aan de opleidingsbehoeften in bergstreken,
  - opleidingsprogramma's die zijn afgestemd op het scheppen van nieuwe werkgelegenheid (met inbegrip van leerovereenkomsten),
  - programma's ter bevordering van de samenwerking en sociaal-economische motivering als bedoeld in hoofdstuk VII, paragraaf 7, van het informatief rapport;
- c) Ook in de bergstreken zouden met ESF-steun enkele experimentele projecten ter bevordering van de werkgelegenheid — naar het voorbeeld van die in de Pyreneeën — moeten worden opgezet.

6.5. *Geïntegreerde ontwikkelingsprogramma's ten behoeve van bergstreken*

6.5.1. De — al dan niet specifiek voor bergstreken bedoelde — maatregelen die deel uitmaken van sectoriële beleidsprogramma's van de Gemeenschap en ook de maatregelen van de lid-staten en de regio's moeten worden gebundeld in geïntegreerde ontwikkelingsprogramma's t.b.v. bergstreken. Daarbij zou naar complementariteit tussen de maatregelen van, enerzijds, de communautaire en, anderzijds, de nationale en regionale instanties moeten worden gestreefd (zie hoofdstuk VII van het informatief rapport). Dergelijke geïntegreerde ontwikkelingsprogramma's zouden op sub-regionaal niveau moeten worden opgezet.

6.5.2. Het zou uitermate nuttig zijn dat de Gemeenschap bijdraagt in de financiering van dergelijke geïntegreerde ontwikkelingsprogramma's; zij kan zich daarbij eventueel beperken tot maatregelen die gericht zijn op het stimuleren van de zin voor initiatief bij de nationale en regionale instanties, en op de invoering en harmonisatie van passende planningsmethoden.

6.5.3. Voor ieder met communautaire steun opgezet geïntegreerd ontwikkelingsprogramma zou tussen de Gemeenschap en de bij de tenuitvoerlegging van het programma betrokken nationale, regionale en andere instanties een programmacontract moeten worden gesloten.

6.5.4. De Gemeenschap zou alleen financiële steun mogen toekennen voor geïntegreerde ontwikkelingsprogramma's waarbij de diverse maatschappelijke kringen van meet af aan — d.w.z. reeds bij de uitwerking van de programma's — zijn betrokken.

6.5.5. In het kader van de geïntegreerde mediterrane programma's is reeds gebleken dat de regionale instanties problemen ondervinden bij het opstellen van een geïntegreerd ontwikkelingsplan. O.m. om die problemen uit de wereld te helpen, is het nodig dat de Commissie met alle middelen en *know-how* die daarvoor noodzakelijk zijn, aan de uitwerking van de geïntegreerde ontwikkelingsprogramma's deelneemt.

6.6. *De bergstreken en de hervorming van de structuurfondsen*

6.6.1. Daar niet wordt voorgesteld voor het bergstrekenbeleid extra begrotingsmiddelen uit te trekken en aangezien dit beleid voornamelijk via de structuurfondsen wordt gefinancierd, moet in de nieuwe regeling voor de structuurfondsen ook een plaats worden ingeruimd voor specifieke maatregelen t.b.v. bergstreken, zoals na de vergadering van de Europese Raad te Brussel is verklaard.

6.6.2. In regio's met een ontwikkelingsachterstand (doelstelling 1) zouden dergelijke maatregelen een centrale plaats moeten innemen. De Commissie zou de planning van de regionale steunverlening op een nieuwe leest moeten schoeien en er bij de regionale instanties op moeten aandringen dat zij in de nieuwe regionale ontwikkelingsplannen terdege rekening houden met de problemen van bergstreken.

6.6.3. Het Comité stelt tot zijn teleurstelling vast dat de Europese Raad niet is ingegaan op zijn voorstel (zie advies CES nr. 1067/87) om ook eilandgebieden en bergstreken in regio's waar het BIP per inwoner niet boven het communautaire gemiddelde ligt, binnen het toepassingsgebied van doelstelling 1 te laten vallen.

6.6.4. Steunmaatregelen t.b.v. bergstreken in regio's die niet binnen het toepassingsgebied van doelstelling 1 vallen, moeten bijgevolg worden gezien als maatregelen ter bevordering van de ontwikkeling van het platteland (doelstelling 5). Het zou nl. een enorme versnippering zijn als in bergstreken naast de andere structurele steunmaatregelen ook nog ESF-steun voor maatregelen in het kader van de doelstellingen 3 en 4 zou worden verleend.

6.6.5. Overigens heeft het Comité er in bovengenoemd advies op gewezen dat „het EFRO en ESF in het kader van doelstelling 5 hun steun tot de bergstreken en eilandgebieden (zullen) moeten beperken”.

6.6.6. Er zij op gewezen dat het beleid ter bevordering van de ontwikkeling van plattelandsgebieden (plattelandsbeleid) en dat ter bevordering van de ontwikkeling van bergstreken elkaar niet volledig dekken. Het bergstrekenbeleid is veel ruimer en kan bijgevolg niet als onderdeel van het plattelandsbeleid worden beschouwd. Veeleer moet het plattelandsbeleid als onderdeel van het bergstrekenbeleid worden gezien.

6.6.7. Niettemin is het Comité van oordeel dat bij doelstelling 5 (ontwikkeling van het platteland) van de nieuwe kaderverordening, voorrang zou moeten worden gegeven aan steunverlening t.b.v. bergstreken. De problemen van deze gebieden vereisen een multidisciplinaire, intersectoriële en geïntegreerde aanpak en de inschakeling van alle structuurfondsen om het algemene ontwikkelingsniveau van die gebieden te kunnen optrekken, zoals in dit advies en in het informatief rapport wordt bepleit.

6.6.8. De steunverlening aan bergstreken via de structuurfondsen zou, zowel wat doelstelling 1 als wat doelstelling 5 betreft, op twee pijlers moeten stoen: geïntegreerde aanpak van de ontwikkelingsproblemen en voorrang aan geïntegreerde ontwikkelingsprogramma's.

6.6.9. Daarom moet de Gemeenschap van nu af aan (d.w.z. gebruikmakend van het bestaande instrumentarium en van de bestaande voorschriften) steun verlenen voor:

- het opzetten van een aantal experimentele geïntegreerde ontwikkelingsprogramma's t.b.v. bergstreken om de door het Comité voorgestelde maatregelen alvast bij wijze van experiment in praktijk te brengen;

— het voorbereiden en uitwerken van nieuwe geïntegreerde ontwikkelingsprogramma's t.b.v. bergstreken om t.a.v. het in de bergstreken aanwezige potentieel en de op nationaal en regionaal niveau beschikbare financiële middelen een soort „vlieg-wieleffect” teweeg te brengen.

6.7. *De bergstreken en het communautaire financieringsinstrumentarium*

6.7.1. Bij het uitwerken van geïntegreerde ontwikkelingsprogramma's t.b.v. bergstreken moet een belangrijke rol worden toebedeeld aan het communautaire financieringsinstrumentarium; hierbij is het zaak dat naar complementariteit t.o.v. de steunverlening via de structuurfondsen wordt gestreefd.

6.7.2. De Gemeenschap moet meer gebruik maken van het communautaire financieringsinstrumentarium en deze vorm van steunverlening beter op de behoeften van de bergstreken afstemmen.

6.7.3. De bergstreken zouden van nu af aan leningen moeten krijgen uit de eigen middelen van de Europese Investeringsbank (EIB) en uit het — aan de specifieke behoeften van dergelijke gebieden aangepaste — nieuwe communautaire instrument (NCI). Deze zouden ook voor landbouw- en bosbouwactiviteiten moeten worden verleend.

6.7.4. Bij die leningen zouden rentesubsidies moeten worden toegekend.

6.8. *Coördinatie van de communautaire steunverlening*

6.8.1. Bij de diensten van de Commissie zou t.b.v. bergstreken een speciale administratieve eenheid moeten worden opgericht.

6.8.2. Deze zou met de volgende taken moeten worden belast:

- nagaan in hoeverre de diverse communautaire beleidsmaatregelen gevolgen hebben voor bergstreken,
- een aantal doelstellingen, richtsnoeren en concrete maatregelen uitwerken om de communautaire en nationale instanties een houvast te geven bij het uitstippelen van hun beleid ter bevordering van de ontwikkeling van bergstreken,
- voorstellen naar voren brengen voor het harmoniseren van de wetgeving en het beleid van de lid-staten, en met name voor de harmonisatie van de definitie, de indeling en de afbakening van bergstreken,
- voorstellen naar voren brengen voor het aanpassen van het communautaire beleid aan de ontwikkelingsbehoeften in bergstreken,
- de steunverlening aan bergstreken in het kader van de diverse communautaire beleidsvormen coördineren en verder uitbouwen,
- de communautaire steunverlening aan geïntegreerde ontwikkelingsprogramma's t.b.v. bergstreken stimuleren en coördineren.

Gedaan te Brussel, 28 april 1988.

De Voorzitter
van het Economisch en Sociaal Comité
Alfons MARGOT

Advies over het voorstel voor een verordening (EEG) van de Raad betreffende de taken van de structuurfondsen, hun doeltreffendheid alsmede de coördinatie van hun bijstandsverlening onderling en met die van de Europese Investeringsbank en de overige bestaande financieringsinstrumenten

(88/C 175/17)

De Raad van de Europese Gemeenschappen heeft op 18 april 1988 besloten, het Economisch en Sociaal Comité van de Europese Gemeenschappen advies te vragen over het bovengenoemde voorstel.

De voorgestelde verordening, waarover het Comité zich reeds in november 1987 heeft uitgesproken⁽¹⁾, wijkt in de gewijzigde versie aanzienlijk af van het oorspronkelijke voorstel van de Commissie (doc. COM(87) 376 def.).

Gezien het spoedeisende karakter van deze raadpleging heeft de voorzitter van het Comité besloten, overeenkomstig artikel 46 van het reglement van orde, de heer Dassis als algemeen rapporteur met de voorbereiding van een ontwerp-advies te belasten.

Het Economisch en Sociaal Comité heeft tijdens zijn 255e zitting (vergadering van 28 april 1988) het volgende advies uitgebracht, dat met algemene stemmen is goedgekeurd.

1. Het Comité stemt in met het gewijzigde voorstel voor een verordening over de taken van de structuurfondsen, waarin overeenkomstig de besluiten van de Europese Raad van Brussel van 11 t/m 13 februari 1988 een aantal zaken in grote mate wordt verduidelijkt en bevestigd.

2.1. Het Comité stelt met voldoening vast — en stemt ermee in — dat de Commissie in het onderhavige voorstel rekening heeft gehouden met verscheidene aanbevelingen die het in zijn advies van 19 november 1987 (rapporteur: de heer Serra Caracciolo) naar voren heeft gebracht; zo wordt

- in de overwegingen verwezen naar alle maatregelen waarmee de communautaire instanties de samenhang binnen de Gemeenschap willen versterken, m.i.v. de coördinatie van het economisch en sociaal beleid,
- Het Europees Sociaal Fonds (ESF) omschreven als een „instrument van beslissend belang (...) voor de bevordering van een coherent werkgelegenheidsbeleid”,
- in bijlage 1 duidelijk aangegeven welke regio's onder doelstelling 1 vallen (deze lijst kan overigens de goedkeuring van het Comité wegdragen),
- bij de steunverlening in het kader van doelstelling 2 uitgegaan van de nomenclatuur van de territoriale eenheden voor de statistiek (NUTS) op niveau III — zoals het Comité heeft aanbevolen — en van concreter selectiecriteria,
- doelstelling 5 onderverdeeld in twee sub-categorieën (aanpassing van de landbouwstructuur en ontwikkeling van het platteland),
- een artikel met overgangsbepalingen ingevoegd.

2.2. Het Comité wijst er echter nogmaals op dat voor doelstelling 1 ten minste — i.p.v. ten hoogste — 80% van de middelen van het Europees Fonds voor regionale ontwikkeling (EFRO) moet worden uitgetrokken.

2.3. Zowel wat doelstelling 1 als wat doelstelling 2 betreft, dringt het er bovendien nogmaals met klem op aan dat:

- de middelen van de fondsen worden gebundeld,
- meer specifieke criteria worden vastgesteld,
- de geïntegreerde aanpak wordt uitgebreid en verdiept door de regionale en plaatselijke instanties en de sociaal-economische kringen een grotere rol toe te bedelen,
- nieuwe vormen van participatie in het bedrijfsleven in het leven worden geroepen om de ontwikkeling van de meest achterop geraakte regio's te stimuleren.

2.4. Het Comité maakt zich zorgen over de restrictieve criteria die t.a.v. de steun aan de onder doelstelling 2 vallende regio's gelden. Het vreest nl. dat achteruitgaande industriële regio's hierdoor nog meer benadeeld worden.

2.5. Verder is het van oordeel dat nauwkeurige criteria moeten worden vastgelegd voor regio's die vallen onder doelstelling 5, welke betrekking heeft op de aanpassing van de landbouwstructuur en de ontwikkeling van het platteland (waarbij met name rekening moet worden gehouden met de specifieke problemen van de bergstreken en achtergebleven eilandgebieden die niet onder doelstelling 1 vallen).

3.1. In dit voorstel voor een verordening wordt opnieuw gesteld dat de middelen van de structuurfondsen reëel verdubbeld zullen worden: wat doelstelling 1 betreft, moet dit vóór 1992 gebeuren; in de andere gevallen is 1993 als einddatum vastgesteld. Het Comité is verheugd over deze — noodzakelijke — vooruitgang, maar beschouwt een verdubbeling van de middelen als een minimum om bij de voltooiing van de interne markt een minimale sociaal-economische samenhang tot stand te kunnen brengen. Het vreest zelfs dat een verdubbeling van de middelen niet voldoende zal zijn, vooral indien de beschikbare middelen niet genoeg worden gebundeld.

3.2. Daarom dringt het er nogmaals op aan dat het instrumentarium voor het beoordelen van het regionale effect van de diverse communautaire beleidsmaatregelen wordt uitgebreid en dat meer en grondiger

⁽¹⁾ PB nr. C 356 van 31. 12. 1987.

studies worden verricht over de gevolgen van de interne markt voor de regionale verschillen.

3.3. Wat de tegen 1992 tot stand te brengen economische en sociale samenleving betreft, zou het Comité gaarne zien dat de Commissie vóór eind 1991 een aanvullend rapport over dit aspect uitbrengt en eventueel nieuwe maatregelen voorstelt om de doelstellingen van de Europese Akte te kunnen verwezenlijken.

3.4. Het Comité dringt erop aan dat de financiële middelen van de fondsen tussen nu en 1992 geleidelijk worden uitgebreid en dat het bedrag van de steun voor de onder doelstelling 1 vallende regio's ten minste evenredig wordt opgetrokken.

4. Het Comité neemt kennis van de rol die het partnerschap onder de Commissie, de lid-staten en de regionale en plaatselijke instanties krachtens artikel 4 toegevoegd krijgt. Het acht dit partnerschap absoluut noodzakelijk om met de structurele steunmaatregelen enig

praktisch resultaat te kunnen bereiken. Het wijst evenwel met klem op de uitermate belangrijke rol die het bedrijfsleven hierbij moet spelen.

5. Het Comité herinnert eraan dat het heeft gepleit voor de oprichting van één raadgevend comité voor de vijf doelstellingen, naar het voorbeeld van het huidige comité van het Europees Sociaal Fonds.

6. Het Comité maakt de Raad erop attent dat deze kaderverordening absoluut binnen de door de Europese Raad gestelde termijn moet worden vastgesteld om de bepalingen van de Europese Akte doeltreffend ten uitvoer te kunnen leggen. Het kijkt met belangstelling uit naar de verordeningvoorstellen met het oog op de technische coördinatie van de structuurfondsen en de overige financieringsinstrumenten en de drie „vertikale” toepassingsverordeningen, die vele onduidelijke aspecten van de hervorming van de structuurfondsen moeten aanvullen en verduidelijken en die pas aan bod kunnen komen nadat de kaderverordening is vastgesteld.

Gedaan te Brussel, 28 april 1988.

De Voorzitter
van het Economisch en Sociaal Comité
Alfons MARGOT

EUROPESE GEMEENSCHAPPEN — ECONOMISCH EN SOCIAAL COMITÉ

DE ECONOMISCHE EN SOCIALE SITUATIE IN DE GEMEENSCHAP

2 adviezen en 1 rapport

Onderhavige brochure betreft:

- het advies van het Comité inzake de economische situatie in de Gemeenschap medio 1986, alsmede
- het advies van het Comité inzake de ontwikkeling van de sociale toestand in de Gemeenschap in 1985.

51 blz.

Uitgave in: Deens, Duits, Engels, Frans, Grieks, Italiaans, Nederlands, Portugees, Spaans.

Catalogusnummer: EX-47-86-866-NL-C   ISBN: 92-830-0102-8

Vastgestelde prijzen in Luxemburg (exclusief BTW):

Fl. 11,—   Bfr. 200   Ecu 4,—

BUREAU VOOR OFFICIËLE PUBLIKATIES DER EUROPESE GEMEENSCHAPPEN
L-2985 Luxemburg

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

EENENTWINTIGSTE ALGEMEEN VERSLAG OVER DE WERKZAAMHEDEN VAN
DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN 1987

Het Algemeen Verslag over de werkzaamheden van de Gemeenschappen wordt elk jaar door de Commissie van de Europese Gemeenschappen gepubliceerd op grond van artikel 18 van het Verdrag van 8 april 1965 tot instelling van één Raad en één Commissie welke de Europese Gemeenschappen gemeen hebben.

Dit verslag, dat wordt uitgebracht aan het Europese Parlement, geeft een algemeen overzicht van de werkzaamheden van de Gemeenschappen in het afgelopen jaar.

Uitgave in: Deens, Duits, Engels, Frans, Grieks, Italiaans, Nederlands, Portugees, Spaans.

Catalogusnummer: CB-50-87-332-NL-C

Vastgestelde prijzen in Luxemburg (exclusief BTW):

Fl. 21,—   Bfr. 400   Ecu 9,50

BUREAU VOOR OFFICIËLE PUBLIKATIES DER EUROPESE GEMEENSCHAPPEN
L-2985 Luxemburg

COMMISSIE VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAPPEN

DE REGIO'S VAN DE UITGEBREIDE GEMEENSCHAP

DERDE PERIODIEK VERSLAG OVER DE SOCIAAL-ECONOMISCHE SITUATIE EN
ONTWIKKELING VAN DE REGIO'S VAN DE GEMEENSCHAP

Het derde verslag over de situatie en de ontwikkeling van de regio's van de Gemeenschap poogt, zoals de vorige verslagen, een zo volledig mogelijk overzicht te geven van de verschillen tussen de regio's van de Gemeenschap en van hun typische kenmerken. Het is niet de bedoeling en het is ook niet mogelijk hierin een complete beschrijving van de situatie van iedere regio afzonderlijk te geven; dit is de taak van de regionale ontwikkelingsprogramma's.

De inhoud en de opbouw van het verslag zijn voornamelijk mede bepaald door twee gebeurtenissen:

- de toetreding van Spanje en Portugal in 1986, die het noodzakelijk maakte de situatie van de regio's en hun onderlinge verschillen in het aldus verruimde kader te plaatsen;
- de afkondiging van de Europese Akte, waardoor het regionale beleid van de Gemeenschap in de communautaire verdragsconstructie wordt geïntegreerd en tot taak krijgt bij te dragen tot de verwezenlijking van de convergentie en de cohesie in de Gemeenschap.

300 blz.

Uitgave in: Deens, Duits, Engels, Frans, Grieks, Italiaans, Nederlands, Portugees, Spaans.

Catalogusnummer: CB-49-87-381-NL-C ISBN: 92-825-7591-8

Vastgestelde prijzen in Luxemburg (exclusief BTW):

Fl. 54,— Bfr. 1 000 Ecu 23,30

BUREAU VOOR OFFICIËLE PUBLIKATIES DER EUROPESE GEMEENSCHAPPEN
L-2985 Luxemburg